

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2023

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
 Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
 Dr. ist. Tatu Alexiu
 Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
 Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef: Col. (r) Hagop Hairabetian

Secretar de redacție: Gl. bg. (r) Maria Ilie

Membri: Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei
 Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
 Gl. mr. (r) Marin Ioniță
 Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
 Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
 Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
 Col. (r) Gheorghe Trifu

Publicația poate fi achiziționată la sediile sucursalelor ACMRR – SRI, prin librăria on-line www.semneartemis.ro, iar în format electronic la www.virgoebbooks.com

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

- Așteptând vara și frumoasele vacanțe 5

File de istorie

- Din istoria UM 0110: înființare, organizare, conducere, sarcini și atribuții (I) 7
Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei
- Ideea imperială rusă: moștenirea lui Gînghis Han 25
Col. (r) Tudor Păcuraru
- Organizarea și activitatea serviciului de informații la granița de est:
Studiu de caz: Divizia 9 infanterie (noiembrie 1918-iunie 1919) 33
Dr. ist. Alin Spănu
- Avram Iancu, erou martir al neamului românesc (I) 43
Col. (r) conf. univ .dr. Aurel V. David

Memorie profesională

- Apărarea ordinii constituționale – obiectiv constant al serviciilor române de informații. 12. Extremismul politic (II) 61
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
- „Nu-i frumos să tragi cu urechea!” 83
Col. (r) Hagop Hairabetian

Atitudini

- Ungaria anexează Ardealul pe bucăți 87
Col. (r) Liviu Găitan
- Victoria lui Pyrrhus 98
Col. (r) Gh. Paraschiv
- Istoria nu minte, dar nici nu poate fi mințită 102
Col. (r) Valeriu Ilica

Colțul mizantropului

- În derivă spre Zona Crepusculară 109
Col. (r) Hagop Hairabetian

În sprijinul culturii de securitate

- *Intelligence* și anticipare 111
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
- Puncte de vedere privind fenomenul psihologic al radicalizării 119
Andrei Târlescu, cercetător, Inst. „G. Oprescu”, Academia Română
- Note de lectură și evenimente 126
 - Din experiență profesională, despre „Statul paralel” – considerații pe marginea cărții gl. bg. (r) Nicolae Pintilei
 - Premieră la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”
 - Forumuri de securitate cibernetică la București

Pagini literare 132

- Angela Ciupercea, Viorel Pop, Vasile Mușat, Emil Dreptate, Ion Hârbu, Costică Dogaru, Mariana David, George Ene, Ioan Florian, Gh. Trifu

Din viața și activitatea ACMRR-SRI 138

- Cronologie: martie – mai 2023
- *In memoriam*: gl. mr. (r) Ovidiu Soare, gl. bg. (r) Nicolae Flore
- Prezenți în viața și cultura cetății
- Noi apariții editoriale
- „*Vitralii – Lumini și umbre*”: prezență și ecouri
- Col. (r) Gh. Rusu și pasiunea pentru artele vizuale

AȘTEPTÂND VARA ȘI FRUMOASELE VACANȚE

Ne întâlnim din nou cu cititorii și prietenii noștri, în vremuri la fel cu cele de până acum, complicate și uneori sumbre, dar pe care le depășim cu armele indestructibile ale solidarității și camaraderiei. Aceste „arme” și-au făcut simțită prezența și pe parcursul Conferințelor Sucursalelor Asociației noastre, care s-au desfășurat pe finalul acestui trimestru, premergător Adunării Generale a ACMRR-SRI.

Am marcat împreună o nouă aniversare a ACMRR-SRI – ocazie cu care le urăm tuturor colegilor mulți ani de sănătate și belșug – și ne-am bucurat că Sucursalele s-au îmbogățit prin venirea multor colegi trecuți recent în rezervă, al căror aport la bunul mers și dezvoltarea Asociației suntem convinși că va fi unul substanțial.

În ce privește ediția pe care v-o propunem, veți descoperi, sperăm, subiecte interesante din trecut, prezent și viitor, căci, după cum sperăm că v-am obișnuit, aceste timpuri sunt cu mult mai legate decât suntem obișnuiți să credem, așa cum o dovedesc, în „*Filele de Istorie*”, interesante conexiuni dintre actuala practică militară a Kremlinului și „moștenirea” Hoardei de Aur mongole. Vom răsfoi împreună istoria UM 0110, o structură românească unică în vremea „lagărului socialist” și a Războiului Rece și vom putea reflecta asupra semnificativelor „reverberații” actuale ale cazuisticii structurilor informative românești din zona vecinătății estice a României de la începuturile secolului trecut. Marcăm, totodată, 175 de ani de la revoluționarul an 1848 prin evocarea uneia din luminoasele figuri ale revoluției, „Crăișorul Munților” Avram Iancu.

„*Memoria profesională*” continuă să prezinte aspecte mai puțin cunoscute din istoria recentă a structurilor informative românești cu atribuții pe linia apărării ordinii constituționale, dar și – fiindcă, la fel ca în fiecare an, sărbătorim la 1 iunie Ziua Copilului – un episod inedit ce evocă una dintre muștrările pe care probabil au primit-o toți copiii curioși, dintre care unii... ajung ofițeri de informații.

Sunt, de asemenea, prezentate, „În sprijinul culturii de securitate”, interesante considerații pe marginea componentei anticipative a muncii de informații, într-o vreme în care multe structuri informative și analitice se confruntă cu solicitări sporite din partea beneficiarilor de a „prezice” mai mult, fără ca aceștia să conștientizeze riscurile acestei abordări. Fenomenul radicalizării este de asemenea evocat, mai ales pentru că acesta este prezent în numeroase societăți în care nu s-a ajuns încă la omogenizarea socio-culturală a tuturor categoriilor constituite ca urmare a fenomenelor imigraționiste din ultima vreme. Nu în ultimul rând, recomandăm spre lectură un volum extrem de interesant de memorie profesională despre originile „Statului paralel”, atât de mediatizat, dar încă nu prea bine cunoscut.

Primim cu bucurie „Atitudinile” colegilor noștri ce dovedesc că vârsta nu este un inconvenient atunci când experiența profesională aduce un filtru în plus în procesul examinării unor fenomene și tendințe din actualitate.

Includem cu regret evocări privind trecerea la cele veșnice a doi dintre bunii noștri colegi, cărora însă le adăugăm, cu bucurie, felicitările cuvenite frumoasei aniversări a redactorului nostru șef, simpaticul „mizantrop” pe care ni-l dorim printre noi măcar până la centenar și mai departe.

Urărilor de lectură plăcută adresate tuturor prietenilor noștri le alăturăm, la început de vară, o recomandare infailibilă pentru tonus și optimism: priviți-vă copiii, nepoții și, de ce nu, strănepoții!

Redacția

FILE DE ISTORIE

DIN ISTORIA UM 0110

1. Înființare, organizare, conducere, sarcini și atribuții

1. Cauzele „facerii”

Odată cu plecarea în anul 1958 a armatei sovietice de ocupație, liderul Gheorghe Gheorghiu-Dej i-a ordonat lui Nicolae Ceaușescu să identifice „statul sovietic paralel” și agentura aferentă infiltrată clandestin în funcții de răspundere în aparatul de partid și de stat din țara noastră. Primele rezultate au fost, în secret, discutate numai între liderii ramurii „național/naționaliste” care își disputau întâietatea la conducerea partidului și statului contra ramurii „internaționaliste”, considerată „reprezentanta” Moscovei.

În toamna anului 1960 Gheorghiu-Dej l-a convocat pe ministrul de Interne, Alexandru Drăghici, și i-a spus să aleagă „niște oameni foarte serioși și profesional și politic și discreți” și să treacă la identificarea agenturii sovietice fiindcă „ăștia ne-au încălecat”. Drăghici l-a chemat pe locotenent-colonelul Neagu Cosma, șeful Direcției de Contraspionaj, și i-a ordonat să formeze *un grup de câțiva oameni, nu mulți, cinci – șase oameni, foarte serioși, capabili și patrioți și ocupați-vă de identificarea rețelei sovietice. „Ăștia ne-au năpădit”*.

Neagu Cosma¹: „...„Și am făcut lista, am completat-o. Echipa am izolat-o undeva să nu bată la ochi și să nu pună multe semne de întrebare pentru că aveam *consilieri sovietici* în unitate. Și ofițerii au primit misiunea: *Identificați această rețea!* De unde am pornit? Întâi ne-am dus la arhive. Am luat legătura cu comandantul de la Arhivele Securității. S-a pornit de la vechile documente. S-a făcut un tabel. **Până prin anul 1962 am identificat în proporție de 80% rețeaua sovietică de pe teritoriul țării noastre.** S-au făcut niște tabele cu scurte trimiteri și scurte comentarii, note... ce a făcut fiecare, despre ce e vorba. Cuprindea și rețeaua veche care activa aici (înainte de război, *n.a.*), rețeaua care a venit cu *Divizia Tudor Vladimirescu*, cu *Divizia Horia Cloșca și Crișan*, pe

¹ Arhiva de istorie orală – „Radio România” (RADOR). *Din dosarele Securității: „1960 – Rețeaua KGB!”*, interviu cu Neagu Cosma realizat de Octavian Silivestru, 7 martie 2002 (postat de V.B. la 19 ianuarie 2022), disponibil la: <https://www.rador.ro/2016/03/10/din-dosarele-securitatii-1960-reteaua-kgb/>.

cei care au fost parașutați de sovietici în timpul războiului prin țară. Unii erau la noi în Direcție, spre exemplu generalul Naum Grigore (*Grișa*), care în primăvara anului 1944 fusese trimis din URSS cu o echipă (*Grupul Alpin Carpați, n.a.*) să saboteze instalațiile petroliere de pe Valea Prahovei. În primă fază cred că am avut pe tabel vreo 180... pe țară. La aceștia s-au adăugat cei cu situații mai puțin clare, dar cu temeinice indicii că ar putea să fie *agenți sovietici*. Spre exemplu, cei care au fost la studii în Uniunea Sovietică și au venit căsătoriți cu rusoaice. Într-un regim normal nu e nimic deosebit. Dar la ruși treaba nu mergea așa: *Îi dau aprobarea de căsătorie, dar întâi o recrutez pe ea și dacă pot și pe el*. Noi știam regula. Deci, pentru noi erau suspecti cei care veneau căsătoriți cu rusoaice. Și atunci pe rusoaice le-am luat pe toate în lucru. Și nu au fost puține. Erau căsătorite cu militari care dețineau funcții mari în armată și în Ministerul de Interne, pe la economie, în aparatul politic. Și dacă era ea urmărită, îl mai urmăream și pe el. Unii erau oameni excepționali. Ca măsură generală, până la urmă i-am exclus pe toți din instituțiile principale. Din Securitate i-am scos pe toți. Cu regret pentru că unii erau nemaipomeniți”.

Tabelul cu situația *agenturii sovietice* în România i-a fost prezentat de Neagu Cosma lui Gheorghiu-Dej: „*Uitați, tovarășe, până acum am stabilit că ăștia sunt oamenii KGB-ului*. Pe unii îi știa și Dej, stătuse cu ei pe la închisoare, începând cu Pantiușa și cu Nikolski... Și atunci Gheorghiu-Dej l-a chemat pe [Vasile] Patilineț, care era șeful *Secției Militare* [a Comitetului Central al Partidului Comunist Român], și i-a zis: *Patilineț, formezi un colectiv de băieți din Secția militară și cu oameni de la Cosma și discutați cu fiecare în parte, îi chemați și le spuneți așa: știm că ai lucrat cu rușii, cunoaștem activitatea din trecut, te întrebăm acum dacă confirmi sau infirmi, dar indiferent care ți-e răspunsul, noi știm și îți punem în vedere că începând din clipa asta, dacă mai lucrezi pentru sovietici intri sub incidența legii penale și intri la pușcărie. Pentru ce ai făcut nu-ți spunem nimic, nu-ți reproșăm...* La discuțiile pe care le-am avut, unii își puneau poalele în cap, alții făceau pe bățoșii, alții erau gata să coopereze (...). Nouă, celor de la *contraspionaj*, Gheorghiu-Dej ne-a dat ordin: *Acum urmăriți, vedeți ce fac, care ascultă sfatul, care nu ascultă... Și ce fac rușii!* Și noi am început să ne organizăm serios. Dacă la început am avut șase ofițeri, pe parcurs am devenit un *Serviciu întreg*”.²

² *Ibidem*.

În iunie 1963, liderul sovietic Nikita Hrușciov a venit la București. Partea română i-a cerut să desființeze toate rețelele de spioni pe care le deține în România, după ce, aparent, s-a obținut din partea lui Hrușciov recunoașterea indirectă a faptului că Moscova opera cu asemenea rețele. Oficialii români s-au plâns lui Hrușciov că KGB a încercat în anul 1962 să-l recruteze pe atașatul militar român la Moscova. Au mai reclamat că reprezentantul armatei române în cadrul Comandamentului Unificat al Pactului de la Varșovia (CFAU) a descoperit microfoane în apartamentul său, pe care le-a predat oficialilor KGB, după ce a raportat incidentul superiorilor săi.³

Sovieticii căutau soluții și în iulie 1964 au organizat la București o întrunire în problema menținerii agenturii și rezidențelor KGB/GRU, însă „delegația sovietică s-a arătat siderată” de refuzul românilor. Mihail Avksentievi Leseciko, vicepreședintele Consiliului de Miniștri al URSS și reprezentant în CAER, a întrebat: „Cum? Pretindeți că noi, sovieticii, menținem rețele de agenți în România?”. A răspuns primul ministru Ion Gh. Maurer: „Da, afirmăm acest lucru acum, în fața dumneavoastră, și nu o facem pentru prima dată. Am afirmat același lucru în cadrul discuțiilor pe care le-am avut la București cu tov. Hrușciov, și la care ați participat și dumneavoastră”, adresându-i-se lui Nikolai Podgornî⁴. Răspunde Podgornî: „Această problemă nu a fost ridicată atunci; noi nu avem rețele de agenți în România”. L-a susținut și Aleksei Kosîghin (la acea dată prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al URSS, apoi președinte din octombrie 1964) care a spus: „Nici eu nu am auzit de așa ceva”. A intervenit Leonte Răutu: „La întâlnirea la care au participat tov. Podgornî, tov. Kosîghin și tov. Andropov, tov. Ceaușescu a ridicat această problemă”. Tov. Podgornî: „Noi nu am avut niciodată o *rețea de agenți* în România și chiar dacă 20 de Ceaușescu ar afirma că am avut, noi tot nu am fi de acord (că am avut)”. Ion Gh. Maurer: „Avem aici transcrierea discuțiilor de la București (din 24-25 iunie 1963). Această transcriere atestă că problema a fost ridicată și că nu a fost ridicată tangențial, în cursul altor discuții, ci ca un punct special al discuțiilor”.⁵

³ Larry L. Watts, *Oaia albă în turma neagră. Lupta pe frontul intern: politica de securitate a României în perioada Războiului Rece*, Editura Rao, București, 2018, p. 25.

⁴ La acea dată secretar cu probleme organizatorice al PCUS.

⁵ Ibidem, pp. 30-31.

2. Perioada aprilie 1963 – 1967: „Sectorul de Contraspionaj pe profil state socialiste”

S-a decis de către „conducerea superioară de partid și de stat a României” că era nevoie de o structură specializată care să identifice, să urmărească și să combată sistematic și continuu activitățile informative desfășurate contra sa de către statul sovietic (și „aliații” săi socialiști), astfel că în cadrul Direcției de Contraspionaj s-a înființat în aprilie 1963 un „*Sector profilat pe țări socialiste vecine și probleme legate de acestea*”, având „acoperire corespunzătoare”.

Denumită și „Problema Specială”, activitatea de contraspionaj pe acest profil se realiza în cadrul instituției Securității, care avea în subordine Direcția a II-a Contraspionaj, condusă de colonelul Neagu Cosma, Direcția a V-a de Contraintformații Militare, șef Nicolae Stan, și Direcția Generală Informații Externe⁶, cu precizarea că pe atunci *contraspionajul avea atribuții și în exteriorul țării*.

Și la vârful PCR exista o „specializare pe profil”, în sensul că pe *linia anti-KGB*, controlul politic, coordonarea și dirijarea activității de contraspionaj se efectuau prin Ion Stănescu, șeful *Secției Politice* a Partidului care se ocupa și de problemele MAI, iar pe *linia anti-GRU* se ocupa de aceleași probleme Vasile Patilineț, șeful *Secției Militare* a Partidului care se ocupa și de problemele MFA (Ministerul Forțelor Armate).

Ion Stănescu afirma că împreună cu Vasile Patilineț au fost chemați în noiembrie 1963 de Gheorghiu-Dej, de față fiind Alexandru Drăghici și Nicolae Ceaușescu, și le-a arătat o listă cu vreo 160 de agenți cunoscuți, cărora să li se pună în vedere să respecte legile țării și să înceteze colaborarea cu NKVD/KGB și GRU. Cei 160 de agenți s-au făcut vreo 200, pentru că primii au mai deconspirat și pe alții.⁷ Toți au intrat în verificarea și cercetarea *Sectorului de contraspionaj antisovietic*.

Baza „legală” a activității „Sectorului de contraspionaj state socialiste” era reprezentată de un *Ordin secret al ministrului Afacerilor Interne*, des

⁶ Pentru detalii privind organizarea Securității a se vedea și: Florian Banu, Liviu Țăranu (coordonatori), *Securitatea 1948-1989*, vol. I, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2016.

⁷ Ion Stănescu, *Mărturisiri din anii unor entuziaști angajați și a unor înalte răspunderi*, Biblioteca Socialistă, Editura PACO, fără an de apariție (ISBN 978-606-8006-26-0), pp. 118-119.

invocat în acea perioadă de ofițeri: „Conform Ordinului tov. Ministru, organele noastre urmăresc informativ elemente asupra cărora există suspiciuni că desfășoară activitate dușmănoasă împotriva R.P. Române, în favoarea URSS și a celorlalte state socialiste”.⁸

Conducerea Sectorului de contraspionaj state socialiste

Coroborarea unor documente primare arată că la conducerea Sectorului de contraspionaj pe profil state socialiste (denumit și Sectorul X) s-au aflat Aurel Mircea și Teodor Dorobanțu, care uneori par a se schimba între ei. Există însă o „specializare” între ei: Aurel Mircea s-a ocupat îndeosebi cu identificarea și contracararea acțiunilor inițiate de unele state socialiste sau de persoane din interior (cetățeni români), în timp ce sarcina lui Teodor Dorobanțu a fost organizarea și desfășurarea de activități contrainformative pe teritoriul României în rândul cetățenilor aparținând statelor socialiste.

O fișă personală, întocmită în august 1963, arată că lt. col. Teodor Dorobanțu a fost numit în funcția de șef al Secției probleme speciale - Sectorul X, ocupând și poziția de adjunct al șefului Direcției de Contraspionaj conduse de Neagu Cosma. Iar ca dovadă că ofițerul îi avea în responsabilitate pe „cetățenii străini socialiști”, un raport din vara anului 1964 arată că acesta și colectivul din subordinea sa se ocupau cu supravegherea informativă a atașatului militar sovietic la București, colonelul Serghei Makovkin, considerat șeful rezidenței GRU pe Balcani. În octombrie 1968, Teodor Dorobanțu ocupa funcția de locuitor șef serviciu la Sectorul X (antisovietic, n.a.) din Direcția a III-a Contraspionaj (șef Neagu Cosma).⁹

Cu privire la Aurel Mircea, conspirarea muncii sale pe linia antisovietică pare că s-a făcut prin cumul de funcții, de exemplu: în anul 1967 era șeful Serviciului III din Direcția a III-a (Contraspionaj – UM 0738), ocupându-se de RFG și statele europene neutre; în perioada 1967-1969 a fost șeful Serviciului IV, având în răspundere Franța, Italia, Olanda, Belgia, Spania; în anii 1969-1971 era locuitor al șefului Direcției a III-a¹⁰; iar în perioada

⁸ Fond UM 0110, Problema „Apolodor”, MAI, Direcția Regională Galați, Cabinet, 11 iunie 1964, referat cu propuneri de recrutare (...).

⁹ CNSAS, Dosar nr. 7388 DMRU (fost 7388), vol. 22, Ordinele președintelui și vicepreședinților CSS pe anul 1968, 3401-3500.

¹⁰ Idem, vol. 54, CSS, Ordinele președintelui și vicepreședinților pe anul 1968, 3501-3687, disponibil pe: http://www.cnsas.ro/documente/acte_normative/7388_054%20fila%20012-013.pdf.

februarie 1972 – august 1974 a fost șef al UM 0625/RB (state socialiste), fiind apoi preluat de Departamentul de Informații Externe (DIE).

Sarcinile principale ale Sectorului de contraspionaj state socialiste

În ansamblu, acestea erau:

a) „înlăturarea handicapului creat de inexistența timp de aproape două decenii a unui *organ specializat* care să se ocupe de asemenea probleme, prin stabilirea potențialului, respectiv a categoriilor de elemente prin care organele specializate din statele socialiste vecine (în special ale celui sovietic, *n.a.*) au acționat sau pe care se pot sprijini în țara noastră (*n.a.*, în cadrul acestei activități intra și identificarea aparatului informativ sovietic din cadrul organizațiilor comune ale statelor socialiste, CAER, OTV etc.).

b) identificarea, prevenirea, descoperirea și contracararea oricărei acțiuni ce ar putea aduce prejudicii politicii interne și externe promovată de Partidul și statul român;

c) conspirarea măsurilor întreprinse, astfel încât acestea să nu conducă la deteriorarea sub nici o formă a relațiilor României cu statele respective. De la crearea *Sectorului* s-a fixat ca obiectiv ca acesta să ducă numai muncă contrainformativă pe teritoriul țării noastre, fiind interzisă trimiterea de informatori cu sarcini informative în statele socialiste”¹¹.

Ca organizare, *Sectorul de contraspionaj pe profil state socialiste* era format dintr-un „colectiv restrâns de ofițeri cu sarcina de a identifica agenții spionajului sovietic indiferent în ce sector activau în România”, activitate derulată conspirat în cadrul așa numitei „Problema Specială”. Sectorul a dispus de la înființare de ofițeri calificați, cu diverse specializări. La Inspectoratele Județene au fost create *grupe corespondente* formate de câte 1-2 ofițeri, cu excepția unor județe cu pondere mai mare a problemelor (Cluj, Constanța, Timișoara), la care grupele ajungeau până la 5 ofițeri. Ulterior, *Sectorul* s-a mărit și diversificat, fiind create *Servicii speciale* pentru fiecare țară socialistă, activitatea fiind sprijinită și de unii „comandanți de unități” și alte structuri speciale (din Partid, Securitate și Apărare).

Pentru conspirarea activității *Sectorului de contraspionaj pe profil state socialiste*, Direcția de Contraspionaj a folosit diverse denumiri, precum: „Secția 20”, „Secția 30”, „Secția Specială” sau „Sectorul X” (de exemplu, în cadrul

¹¹ Fond UM 0110, Dosar nr. 1845, f. 78, vol. 2, Ministerul de Interne *nota nr.* 00400107/RB din 11 iulie 1973.

Direcției de Contraspionaj funcționa *Serviciul X*, care îndeplinea sarcini de contrainformații la frontieră, fiind organizat pe trei birouri).¹² Iar în ceea ce privește obiectivele aflate în atenție pe acest profil de muncă au fost adoptate denumiri conspirative (*nume de persoane*, utilizate până în iunie 1968): *lagărul statelor socialiste* - „Badea”; *URSS și ambasada de la București* - „Alisa” și „Sabin” / *reprezentanța comercială a URSS* - „Cora” / *Consulatul sovietic din București* - „Poly”; *Cehoslovacia* - „Clara”; *Ungaria* - „Hilda”; *RDG* - „Greta”; *Polonia* - „Paula”; *Albania* „Ada”/„Ana”; *Bulgaria* - „Barbara”; *Iugoslavia* - „Irina” și „Jeni”; *Mongolia* - „Mona”.

Conform lui Neagu Cosma, era de lucru continuu și intens pe această linie și de o parte și de cealaltă. *Organele sovietice de securitate* se preocupau să-și acopere mai bine agenții existenți în țara noastră și recrutau alții, iar contraspionajul român lucra pentru a-i depista și anihila.¹³ În contrapartidă, funcționarii de la ambasada României la Moscova au semnalat că se aflau în supravegherea informativă a *organelor sovietice de securitate*, inclusiv clădirea și deplasările efectuate în afara orașului. De asemenea, se plâneau că le erau interceptate telefoanele care făceau legătura cu orașul.¹⁴ În reciprocitate, autoritățile române au interzis diplomaților și reprezentanților sovietici acreditați în țara noastră să părăsească fără aprobare Bucureștiul pe o rază mai mare de 40 de km. Interdicția de mai sus nu se aplica diplomaților englezi și americani!

La aproximativ un an de activitate sistematică pe acest profil, conducerea Contraspionajului a apreciat că „verificările efectuate în problemă au confirmat oportunitatea existenței *Sectorului* și au impus necesitatea intensificării muncii pe această linie, a extinderii ei în teritoriu”, urmând ca „în funcție de volumul și complexitatea problemelor ce necesită a fi exploatate, efectivul de ofițeri antrenați în verificarea unor probleme specifice să fie mărit”.

Primele realizări ale *Sectorului de contraspionaj pe profil state socialiste* sunt relevate și în raportul lui Nicolae Ceaușescu în fața Biroului Politic al Partidului Muncitoresc Român (ulterior PCR), în august 1963: „Am analizat modul în care au fost și continuă să fie organizate *rețelele sovietice de*

¹² Valentin Vasile, *Reorganizarea MAI (mai 1963)*, în capitolul „Evoluția structurii organizatorice a Securității”, în lucrarea „Securitatea 1948-1989”, vol. I, monografie, CNSAS, coordonatori: Florian Banu, Liviu Țăranu, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2016, p. 116.

¹³ Neagu Cosma, Ion Stănescu, *De la iscoadă la agentul modern – în spionajul și contraspionajul românesc*, Editura PACO, București, 2001, p. 322.

¹⁴ UM 0110, Dosar nr. 1433, MAI, *notă informativă*, 18 august 1964.

agenți de informații și felul în care operează ele. Discuțiile mele cu unii dintre cei implicați arată că ei continuă chiar și acum să recruteze rețele de agenți pentru Serviciul sovietic de spionaj. Continuă să recruteze cetățeni români în rețelele sovietice de agenți pentru a-i folosi atât în această țară (România), cât și peste graniță (...). Am strâns date despre unii din acești oameni, care stau mărturie că ei au operat în aceste rețele de agenți, mai ales în cazul celor care au făcut parte din *Divizia Tudor Vladimirescu*. Cei mai mulți dintre ei recunosc că au fost recrutați și că au lucrat în rețele sovietice de agenți”. Nicolae Ceaușescu arăta că „exista o rețea sovietică la nivelul Comitetului Central al PCR și câte una în fiecare din localitățile în care fuseseră desfășurate trupe sovietice” (Transilvania, Moldova și zona Dobrogei), care au operat fără întrerupere încă de după război, fiind indicați drept „capi ai diverselor rețele sovietice de agenți în România”: „Pintilie, Nicolau și Gavrilovici”.¹⁵

Gheorghe Pintilie, cunoscut și sub numele de Pantelei Bondarenko, cu ajutorul sovieticilor a fost numit în anul 1948 șef al Securității din România (DGSP). Sergiu Nicolau (fost Serghei Nikonov) a devenit primul șef al Serviciului de Informații Externe al României, în perioada 1948-1951, apoi șef al Spionajului militar în perioada 1954-1960. Mihail Gavrilovici, „ofițer NKVD”, a fost plasat în anul 1948 în funcția de șef de cabinet al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Și mai sublinia Nicolae Ceaușescu, „toți agenții sovietici care au susținut că au lucrat doar până în anii 1949-1953, au declarat că li s-a spus de către sovietici să-și păstreze contactele cu Pintilie chiar și după întreruperea activității. Acest ordin fiind se pare o etapă în ideea de a-i face acoperiți. Le-am explicat acestor oameni că trebuie să se subordoneze Partidului și că *nu vom accepta ca aceste rețele de agenți să-și continue existența în nici un fel și sub nici o formă*”.¹⁶

Indicii documentare arată că cercul beneficiarilor *informărilor speciale* pe linia *contraspionaj antisovietic* îi cuprindea și pe următorii decidenți politici: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Alexandru Drăghici, Ion Gh. Maurer, Gh. Apostol, Chivu Stoica, Emil Bodnăraș, Al. Moghioroș, Niculescu-Mizil, Leonte Răutu.

3. Perioada 1968 – februarie 1972: Problema „Badea” / „Apolodor”

După invazia militară sovietică în Cehoslovacia și amenințarea că va urma România, **Sectorul de contraspionaj pe profil state socialiste a fost organizat la nivel de Serviciu** în decembrie 1968, activitatea acestuia fiind

¹⁵ Larry L. Watts, *op. cit.*; pp. 26-28.

¹⁶ *Ibidem*, pp. 26-28.

sprijinită de întreg aparatul de Securitate al statului. La această etapă „evolutivă” s-a ajuns astfel:

- Încă din anul 1967 la reorganizarea Ministerului de Interne a luat naștere Consiliul Securității Statului (CSS), președinte fiind numit Ion Stănescu. Din organigrama noii instituții făceau parte și Direcția de Contraspionaj, devenită Direcția a III-a, și Direcția de Contrainformații Militare, devenită Direcția a IV-a. Cele două direcții erau conexe în continuare la nivel de comandă și coordonare în cadrul nou constituitei *Direcția Generală de Contraspionaj*, ai cărei șefi au fost Nicolae Stan (1967-1969) și Neagu Cosma (1969-1973).

- La 16 februarie 1968, a fost adoptată Legea nr. 2 privind organizarea administrativ-teritorială a României (pe județe), care a desființat organizarea după modelul sovietic (în raioane). Scopul ascuns al noii legi a fost însă eliminarea din administrația statului român (primării, direcții de cadre etc.) a unor elemente ale agenturii sovietice și destructurarea rețelilor informative aferente lor.

Concomitent, „conducerea superioară de Partid și de Stat” și Consiliul Securității Statului au declarat ca „deosebit de importantă” activitatea de contraspionaj pe linia statelor socialiste și s-a solicitat ca *pe acest profil de muncă să coopereze întreg aparatul de contraspionaj*, pornind de la ideea că munca de contraspionaj e a întregului Consiliu al Securității Statului. S-a cerut revizuirea întregii concepții în domeniu, atât la centru cât și în teritoriu, cu scopul de „a oferi muncii un caracter combativ, operativ și eficient”, prin adoptarea de noi măsuri, îmbunătățirea stilului de muncă, folosirea cu maximum de randament a metodelor și mijloacelor de care se dispune. S-a indicat Contraspionajului să-și organizeze astfel munca, încât „să fim în măsură nu numai să cunoaștem acțiunile puse la cale de elementele urmărite, dar și ceea ce gândesc ele”. În Problemă se colabora în continuare intens cu Direcția Generală de Informații Externe.

Pentru camuflarea activității de contraspionaj pe profil au fost adoptate noi conspirative (utilizate până în martie 1977), astfel: Problema statelor socialiste a fost denumită „Badea”, „Apolodor”¹⁷, „Horticola” sau „Problema Specială”, iar pentru fiecare obiectiv în parte au fost adoptate denumiri diverse, astfel: *lagărul statelor socialiste* - „Horticola”; *CAER* - „Curcubeul”; *Tratatul de*

¹⁷ Numele celebrului arhitect Apolodor din Damasc, în cazul nostru este probabil vorba de *Strada Apolodor* din București, „obiectiv” supravegheat de contraspionaj – aici a locuit Ana Pauker și încă locuiau diverși lideri de marcă ai comuniștilor „internaționaliști” (pro-sovietici).

la Varșovia – „Sânguința”; URSS - „Magnolia” / Ambasada URSS – „Rodica”; Ungaria - „Begonia”; Polonia - „Verbina”; Cehoslovacia - „Camelia”; Bulgaria – „Crizantema”; Iugoslavia – „Orhideea”; Albania – „Narcisa”; China – „Petunia”; Mongolia – „Dalia”; Coreea de Nord – „Feriga”; Vietnam – „Violeta”; Cuba – „Hortenzia”; RDG – „Gladiola”; **Basarabia – „Brândușa”**.

În iunie 1968 a avut loc la Direcția de Contraspionaj o „ședință de documentare” pe linia Problemei „Badea”, urmată de Convocarea cu tema „analiză și instructaj” în aceeași „Problemă”. Au participat: general-maior Neagu Cosma, șeful Direcției; col. Teodor Dorobanțu¹⁸, șeful Secției 30; ofițeri în *problemă*. S-a discutat despre activitatea și direcțiile de acțiune ale spionajului sovietic și ale celorlalte state socialiste împotriva României, adoptarea de noi măsuri de contracarare, încotro trebuia să-și îndrepte atenția contraspionajul român, problema recrutării informatorilor (din ce medii și categorii), instructajul acestora, măsuri în „Planul Gemina”¹⁹ etc.

Neagu Cosma a reproșat subordonaților că „manifestă prudență exagerată” și chiar inactivitate în Problema „Badea”, motiv pentru care a dispus ca pe această linie de muncă să fie „angrenat tot aparatul de Securitate” (!), iar ca **obiective și măsuri în Problema** a ordonat:

1. Descoperirea activității informative desfășurate de *serviciile de informații* „Badea” împotriva țării noastre, cunoașterea problemelor care prezintă interes pentru aceștia, a intențiilor lor în legătură cu țara noastră;
2. Inițierea de măsuri informativ-operative pentru contracararea acțiunilor potrivnice statului nostru pe linia culegerii de informații, subminării economiei naționale, agitației și propagandei dușmănoase, acțiunilor naționaliste și altor forme de activitate desfășurată de *serviciile de informații* „Badea”, precum și luarea unor măsuri pentru dezinformarea lor;
3. Stabilirea formelor, metodelor și mijloacelor prin care acționează *serviciile de informații* „Badea”;
4. Identificarea și urmărirea activă a *cadrelor* serviciilor de informații „Badea” și a personalului român cunoscut cu activitate ostilă;

¹⁸ În iunie 1968 col. Teodor Dorobanțu apare ca șef al „Secției 30” (state socialiste, *Problema Badea*) din Direcția a III-a (Contraspionaj), iar la 1 noiembrie 1968 a fost numit șef al *Serviciului X*, din aceeași direcție, conf.: CNSAS, Dosar nr. 7388 DMRU (fost 7388), vol. 22, *Ordinele președintelui și vicepreședinților CSS pe anul 1968, 3401-3500*.

¹⁹ „Problema Gemina” - referitoare la acțiunea statului ungar de a permite și susține „dezbaterea așa zisei situații grele a maghiarilor din România” - pe fondul promisiunilor sovieticilor că „în caz de ceva” Ungaria va primi Ardealul.

5. Crearea unei *rețele informative* corespunzătoare din punct de vedere calitativ cu ajutorul căreia să cunoaștem intențiile și activitatea elementelor ce formează *baza operativă*²⁰.

Ca **sarcini de lucru și direcții de orientare**, Neagu Cosma a solicitat subordonaților să caute și să identifice ce „genuri de activitate desfășoară” *serviciile de informații* ale statelor „Badea”, să stabilească orientările și direcțiile acestora în funcție de informațiile căutate și sarcinile trasate agenturii din România, să fie „luate toate măsurile și căutate în primul rând informații cu caracter politic, incitări, indemnuri, declarații de nesupunere” („măsuri active”²¹ *n.a.*), să stabilească „dacă este vorba de o *acțiune dirijată* sau cu *caracter izolat*”. A subliniat că „rusoaicele se manifestă dușmănos împotriva unor conducători (români), trebuie stabilit în ce scop fac aceasta. Este necesar să se acorde o deosebită atenție elementelor din baza de lucru care ar putea crea în jurul lor curente cu anumite orientări”. A cerut să se acorde „o mare atenție” Problemei *Gemina*, întrucât „ungurii, și în primul rând emigrația, contestă Tratatul de Pace de la Trianon, spunând că prin acesta nu li s-a făcut dreptate”: „Sarcina este de a derula activitate de contraspionaj în teritoriu. Nu este permis a întreprinde acțiuni cu caracter informativ în exterior. Nu avem dreptul să dirijăm informatorii să aducă informații din străinătate. Nu trebuie să ne amestecăm în treburile interne ale țărilor *Badea*”. Sens în care a cerut ca „instruirea informatorilor ce merg în exterior să fie făcută numai pentru a căuta [identifica] *activitate organizată* împotriva statului nostru”²².

Baza de lucru în „Problema Badea” o alcătuiau următoarele categorii:

- persoane care au colaborat cu *organele de informații* ale statelor „Badea”;
- diplomații, funcționarii reprezentanțelor diplomatice, consulare și agențiilor economice și de transport;

²⁰ UM 0110, Problema „Apolodor”, CSS, Inspectoratul de Securitate al Jud. Galați, Secția a III-a, *notă*, 22 iunie 1968.

²¹ Măsuri active (*aktivnîe meropriiatiia/aktivka*) - măsuri operative care au ca scop utilizarea influenței externe (a Rusiei) asupra aspectelor de interes ale politicii interne și externe într-un stat țintă, soluționarea unor probleme internaționale, înșelarea adversarului, subminarea și slăbirea pozițiilor sale interne și internaționale, neutralizarea planurilor sale ostile și realizarea altor obiective; conf.: *KGB Lexicon, The Soviet Intelligence Officer's Handbook*, edited and introduced by Vasily Mitrokhin; „Routledge Taylor & Francis Group”, London and New York, 2006, p. 13.

²² UM 0110, Problema „Apolodor”, CSS, Inspectoratul de Securitate al Jud. Galați, Secția a III-a, *notă*, 22 iunie 1968.

- legăturile acestora și vizitatori ai agențiilor diplomatice;
- atașatii militari și reprezentanții armatelor „Badea” (în special din Comandamentul Forțelor Armate Unite - CFAU);
- *corespondenții permanenți de presă și ziaristii* ce vin periodic în țara noastră;
- elemente suspecte și alte categorii de cetățeni străini care vin în contact cu diplomații;
- turiștii și vizitatorii la rude, în special cei care vin de mai multe ori;
- cetățenii străini, rezidenți în România și cei care și-au obținut cetățenia română, precum și repatriații după anul 1959;
- elemente suspecte din rândul celor care au urmat studii în străinătate (filosovietici, atitudine suspectă etc.);
- cetățeni români care, fiind în străinătate, au avut o comportare suspectă sau au fost în atenția *serviciilor de informații ale statelor socialiste* (îndeosebi sovietice);
- cadrele didactice și studenții străini;
- persoanele cu manifestări naționalist-iredentiste din rândul elementelor minorității naționale ce au legătură cu serviciile de informații „Badea”;
- elemente suspecte ce predau limbile minorității naționale;
- persoane din Occident suspecte că sunt folosite de serviciile de informații „Badea” în culegerea de informații împotriva țării noastre; la această categorie, Neagu Cosma a dat ca exemplu faptul că în timpul vizitei generalului Charles de Gaulle la noi în țară au venit și trei „ziariști” de la *L'Humanité*, bănuți cu legături în „Badea”, care „au avut întâlniri organizate cu diplomații sovietici”²³.

La convocarea din iunie 1968 a Direcției, colonelul Teodor Dorobanțu a prezentat activitatea „Secției 30” în „Problema Badea”. A insistat pe evoluțiile în *problemă*, a evidențiat măsurile sovietice de reorganizare a *agenturii* în țara noastră, direcțiile de acțiune și tipul de informații căutate, procedeele întrebuintate de *serviciile de informații socialiste*. A rezultat că „*serviciile de informații ale statelor socialiste* se ocupă de culegerea de informații din toate domeniile de activitate ale statului român, folosind persoane ce manifestă

²³ UM 0110, Problema „Apolodor”, CSS, Inspectoratul de Securitate al Jud. Galați, Secția a III-a, *notă*, 22 iunie 1968.

neîncredere în statul nostru”. Astfel, „Alisa (Ambasada sovietică) folosește intens corespondenții de presă” – „în majoritate ofițeri sau agenți”; totodată, „cei din ambasadă au luat măsuri de reorganizare a muncii informative”.

Între **procedeele** folosite în țara noastră de *serviciile sovietice de informații* au fost enumerate și următoarele:

- Restabilirea vechilor legături cu *foști agenți sovietici* (FAS), pe care sovieticii îi chestionează direct asupra problemelor care-i interesează, fie îi exploatează în orb;
- Serviciile sovietice de informații utilizează foarte mulți preoți;
- Funcționarii diplomatici cunosc bine limba română și în felul acesta intră ușor în contact cu cetățeni români pe care îi exploatează apoi;
- „Corespondenții de presă” pătrund în întreprinderi fără aprobări;
- Organizează întâlniri cu gazetarii de la publicațiile minorităților conlocuitoare (care prin natura muncii au acces la date secrete) în locuri necontrolate de Securitate;
- Observări directe;
- Fac schimb de informații nu numai între *serviciile de informații socialiste*, dar și cu serviciile capitaliste. Astfel organele iugoslave au făcut schimb de informații cu cele ale SUA, iar cele sovietice au făcut schimb de informații cu englezii pentru a împiedica încheierea de către România a unor contracte economice cu aceste țări ;
- Serviciile de informații ale statelor socialiste acționează asupra funcționarilor români din exterior;
- Răspândesc zvonuri că România nu ar avea nici un fel de țel (măsuri active, *n.a.*), erijându-se în rol de împăciuitoare;
- Pentru intimidare, zvonesc că România în cazul unei conflagrații nu va putea ieși din încercuire²⁴.

Un an mai târziu, la analiza anuală de bilanț din iunie 1969, conducerea contraspionajului a apreciat că „munca pe această linie trebuie extinsă și intensificată în vederea cuprinderii cât mai complete a problemelor, aceasta concomitent cu accentul ce trebuie pus pe stricta conspirare a activității”. În consecință, au fost luate și următoarele măsuri organizatorice:

²⁴ UM 0110, CSS, Inspectoratul Județean de Securitate Olt, Direcția a III-a, *raport* privind problemele ce au rezultat la *convocarea* din 17-19 iunie 1968 la Direcția a III-a pe linia *Problemei Speciale*.

- Mărirea efectivelor de ofițeri care să lucreze nemijlocit pe această linie, prin detașarea unor „ofițeri cu cea mai mare experiență în munca de Securitate, devotați și verificați în activitatea practică”;
- Crearea unor *Sectoare speciale* în diverse unități centrale și teritoriale, cu specificarea că „în funcție de numărul de probleme sau de specificul existent într-o anumită unitate teritorială, în unele situații un colectiv mai mare sau chiar întregul aparat de contraspionaj va răspunde de urmărirea persoanelor din statele socialiste”;
- Crearea unui Sector propriu de T.O. (tehnică operativă, *n.a.*);
- Scoaterea aparatului informativ din sediile cunoscute ca aparținând Ministerului de Interne și mutarea în clădiri conspirate;
- Scoaterea posturilor T.O. din centrala Ministerului de Interne, instalarea în centrale proprii și separarea ofițerilor acestui Sector;
- Desemnarea unui Serviciu de filaj care să lucreze exclusiv în această Problemă;
- Desemnarea unui colectiv de cenzură a corespondenței care să lucreze exclusiv în această Problemă, într-un sediu separat de restul aparatului²⁵.

Conspirarea activității pe linia de muncă antisovietică

În pofida secretului cu care se lucra (ofițeri acoperiți, distrugerea materialelor, fără fișe de evidență, dispecerat etc.), Neagu Cosma a constatat că existau încă probleme în conspirarea cadrelor și activității operative a Sectorului de contraspionaj state socialiste („Sectorul Apolodor”). Pentru înlăturarea lor, în iunie 1969, Serviciul/Biroul contraspionaj state socialiste a fost „contopit” cu Grupa „turiști” din organica Serviciului III, serviciu care se ocupa de turiști și plecările în străinătate. Pentru a nu da de bănuț colegilor, ofițerilor care lucrau în „Problema A”, li s-au repartizat și „lucrări de turiști occidentali, de români plecați în străinătate și mai recent și obiective turistice”, dar care cereau un volum mai redus de muncă. Curând s-a constatat că nici această soluție nu a dat rezultate, întrucât în aparatul general de contraspionaj se știa că „se lucrează în Problema A”, „anumite corespondențe” destinate personal Inspectorului Șef ajungeau la alte persoane „neautorizate”, sau existența unor comunicări telefonice la ofițerul de serviciu când „se mai folosește cuvântul *Apolodor*”.

²⁵ Fond UM 0110, Dosar nr. 1845, f. 78, vol. 2, Ministerul de Interne *nota nr.* 00400107/RB din 11 iulie 1973.

Pentru eliminarea suspiciunilor și asigurarea deplinei conspirativității a acțiunilor viitoare, Aurel Mircea a propus în ianuarie 1970 „ca soluții posibile”:

- Să se dea indicații verbale asupra inutilității formulei organizatorice cunoscute;
- Să se indice predarea materialelor de arhivă la sectoarele de evidență, unde să fie înregistrate, după caz, la Problema „Naționaliști” sau la alte probleme, conform instrucțiunilor în vigoare;
- Să se analizeze cu atenție baza de lucru și să se stabilească înregistrarea elementelor cu prioritate la Problema „Naționaliști”; cazurile în care rezultă suspiciuni de spionaj sau trădare să fie înregistrate numai pe numele cetățenilor români, ca orice lucrare de contraspionaj;
- În raport de repartizarea bazei de lucru pe anumite probleme, să fie desemnați și unii ofițeri din actualul Birou, făcând la nevoie unele mișcări de cadre;
- Lucrările cu profil de contraspionaj – actuale sau care vor apărea – să rămână în atenția Serviciului III, respectiv a ofițerilor care le au și în prezent sau altor ofițeri, la aprecierea șefilor de unități;
- Despre lucrările cu caracter de contraspionaj sau „naționalist pe profilul Problemei A” să cunoască numai șefii de unități, să nu fie prezentate controalelor decât pe baza unei delegații speciale;
- Informațiile ce se obțin despre cetățenii străini să fie predate spre valorificare prin *dispecerat*, în care sens ar fi necesare unele precizări la nivel central.

Conform lui Aurel Mircea, până atunci în întreaga țară au fost identificate aproximativ 1400 de persoane care „în decursul timpului au colaborat cu *organele de informații sovietice* pentru îndeplinirea unor sarcini cu caracter special în România”. El preciza că acțiunea de identificare continua. O atenție deosebită s-a acordat unui număr de 32 persoane, majoritatea foști cetățeni sovietici, „actualmente pensionari”, stabiliți în București, care după 23 august 1944 au ocupat funcții importante în aparatul de stat și „au relații într-un cerc larg de cetățeni români”. Printre ei i-a nominalizat pe: Petre Goncearuc, „fost șef al organului de Contraspionaj” până în anul 1952, apoi șef de serviciu în Direcția de Informații a Armatei; Gheorghe Pintilie, fost ministru adjunct la MAI; Alexandru Nicolski, fost secretar general la MAI; Valeriu Bucicov, fost

loctiitor șef direcție în MAI; Serghei Nicolau, fost șef al Direcției de Informații a Armatei; Victor Nicolau, ofițer MAI; Mihai Sadovici, *idem* etc.

Aurel Mircea avertiza că „unii dintre *foștii agenți sovietici* domiciliați în București sunt vizitați și contactați de persoane din URSS cu care au desfășurat împreună activitate din însărcinarea *organelor de informații sovietice* pe teritoriul României”²⁶, din anul 1964 venind periodic în România în vizită sau cu misiuni oficiale: Mihai Gurevski, Anatolie Trofimovski, Iuri Constantinovici Zoti²⁷ și Lev Kotlear²⁸.

Ca **bilanț general pentru decada 1963-1973**, analiza activității de contraspionaj pe profil de muncă state socialiste a confirmat existența pe teritoriul României a unei numeroase baze, aproximativ **16500** de persoane, ce a servit intereselor informative ale organelor sovietice și statelor vecine, iar pentru stabilirea „potențialului prezent” al acestora a fost necesară o susținută activitate de

²⁶ UM 0110, Dosar nr. 1842, vol. 1, Direcția Generală Contraspionaj, Direcția a III-a (ianuarie 1970).

²⁷ Constantinovici Iuri Zoti era acoperit la Chișinău în postul de „șef al Comisiei de Revizie din cadrul CC al PCUS din RSS Moldovenească”, post din care asigura legăturile cu Ambasada sovietică din București. Iuri Zoti s-a născut în 1913 la Chișinău și împreună cu părinții săi a fost condamnat în 1939 pentru activitate de spionaj în România, închis la Doftana, fiind eliberat după 23 august 1944 când s-a înapoiat în URSS. Iuri Zoti a încetat din viață în noiembrie 1970.

²⁸ Lev Kotlear a fost un personaj profund implicat în acțiunea subversivă pe care statul sovietic a dus-o contra României, atât în perioada „capitalistă” cât și în cea comunistă. S-a născut în anul 1907 în localitatea Bălți (Basarabia). Din adolescență a intrat în organizația (paramilitară) de tineret a Partidului comunist, de unde a fost recrutat de către organele de securitate ale statului sovietic pentru a fi utilizat în acțiuni contra statului român. A intrat în atenția Contraspionajului român în cursul anilor 1928-1930, ca „spion” sovietic în așa numita „Afaceri Solomon-Verzaru”, considerată de serviciile speciale românești drept cea mai importantă și extinsă dintre cele sovietice care au activat în perioada interbelică contra României. La proces, Lev Kotlear a primit o pedeapsă de 15 ani închisoare. A fost eliberat în anul 1940, în cadrul unui schimb de „prizonieri” cu Uniunea Sovietică. În mai 1942, sovieticii i-au trasat sarcină lui Lev Kotlear să se ocupe cu recrutarea, îndoctrinarea și formarea „comisarilor politici” în rândul prizonierilor români din lagărele sovietice. A activat cu precădere în „lagărul 74 de la Oranki” (lângă Gorki) și cel de la Mînăstîrka, aici pregătind „elita” politico-militară din Divizia Tudor Vladimirescu. După 23 august 1944, această „elită” instruită de Lev Kotlear a fost introdusă în toate compartimentele decizionale ale statului român, alcătuind „statul paralel” clandestin prin care Uniunea Sovietică a supus și controlat complet România ocupată. După „eroarea” produsă în anul 1958 când sovieticii și-au retras armatele de ocupație, Lev Kotlear revine ca soluție contra românilor. Are sarcina de a activa vechile rețele informative ale NKVD/GRU în țara noastră, în eventualitatea că membrii acestora vor sprijini o eventuală invazie militară sovietică care să pedepsească orice tendință locală de emancipare. Pe la mijlocul anilor 1970, în cercurile ambasadei sovietice de la București încă se considera că „Lev Kotlear este un cadru de elită în problemele românești”; vezi pe larg: Sorin Aparaschivei, *Lev Kotlear, un „comisar” sovietic contra României*, disponibil pe: <https://historia.ro/>.

identificare și verificare. Practic, în perioada enunțată au fost lucrate de contraspionajul pe profil state socialiste un număr de peste 10000 persoane, astfel:

- Circa 2000 au fost lucrate prin mijloace T.O.;
- Circa 1500 au fost supravegheate prin filaj;
- În peste 4000 cazuri au fost dirijați informatori;
- Circa 7000 au constituit obiectul supravegherii secrete a corespondenței;
- În 13 cazuri s-a efectuat controlul radio, această măsură fiind luată asupra persoanelor cunoscute că anterior au uzat de un asemenea procedeu²⁹.

S-a realizat și delimitarea categoriilor în cetățeni străini („spioni”, *n.a.*) și autohtoni („trădătorii”) prin care organele specializate din statele socialiste vecine au acționat pe teritoriul României, trecând astfel prin filtrul verificărilor până în anul 1973:

- 1150 reprezentanți străini, diplomați ai statelor socialiste; ziariști, corespondenți de presă, specialiști și tehnicieni, doctoranzi, studenți, persoane venite la specializare;
- 1340 cetățeni români confirmați că au activat ca agenți ai organelor de informații sau contrainformații sovietice, atât înainte de 23 august 1944 cât și după aceea, sau legături ale acestora (din numărul menționat, „330 de elemente sunt stabilite în București și au făcut obiectul nemijlocit al preocupărilor Sectorului și 1010 elemente în diverse localități din țară”);
- 2500 rezidenți ai statelor socialiste stabiliți în România, înainte sau după 23 august 1944; ponderea cea mai mare o au fostele sau actualele rezidente sovietice venite prin căsătorie cu cetățeni români, care au studiat în URSS;
- 120 persoane care au lucrat în fostele societăți mixte de tip *Sovrom* (sovieto-române);
- 5600 persoane, selecționate din rândul celor peste 200000 cu acte reconstituite, ponderea cea mai mare a acestora constituind-o cele provenite din Basarabia și Bucovina;
- 1100 cetățeni români stabiliți ca legături suspecte ale categoriilor de străini enunțate;
- 200 persoane repatriate din statele socialiste;

²⁹ Fond UM 0110, Dosar nr. 1845, f. 78, vol. 2, Ministerul de Interne *nota nr.* 00400107/RB din 11 iulie 1973.

- 21 persoane care au emigrat în URSS după 1964, numărul cel mai mare reprezentându-l cel al cetățenilor români căsătoriți cu rezidente sovietice, nemulțumiți de situația din România.³⁰

Pentru urmărirea categoriilor de persoane menționate a fost necesar ca ofițerii de pe acest profil de muncă să *organizeze o rețea informativă proprie*, sens în care în vara anului 1973 aparatul central de contraspionaj dispunea de un număr de 708 informatori și colaboratori. (va urma)

Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei

³⁰ Ibidem.

IDEEA IMPERIALĂ RUSĂ: MOȘTENIREA LUI GINGHIS HAN

Evoluțiile din ultimul an sunt ciudate: la hotarele României are loc un război care nu e declarat război, pornit din motive niciodată explicate, purtat de trei armate agresoare care par a acționa independent și samavolnic, fără alt scop decât jaful și pustiirea. Chiar și rușilor, situația li se pare lipsită de noimă. Așa cum scria recent jurnalistul rus din opoziție Vitaly Ginzburg, în prezent Moscova practică „o politică externă irațională, militarizată, care nu ține seama de nicio amenințare reală, de nicio oportunitate, de niciun interes al țării”... Dar poate că, în realitate, faptele ni se par lipsite de noimă fiindcă nu le abordăm în cheia potrivită?

Un imperiu mai aparte

În spațiul cultural rus, ideea imperială circulă de peste 700 de ani, dar primul cârmuitor al Rusiei încoronat cu titlu de „Caesar” (*Царь Всея Руси*) a fost, la 1547, Ivan al IV-lea, zis și cel Groaznic. Inițial, asumarea titlului imperial a părut o stratagemă de imagine, subliniind că tânărul domnitor, urcat pe tronul Moscovei la 17 ani, se trăgea, prin bunica sa, Sophia Palaiologina, din neam imperial bizantin.

Fără îndoială, Ivan al IV-lea era la curent cu ideologiile imperiale europene din acea epocă: încă de la 1480, bunicul său, Ivan al III-lea, folosea titlul „imperator” în corespondența cu statele europene și „keyser” în corespondența cu regele danez, cavalerii Teutoni sau Liga Hanseatică. Iar la 1514, împăratul Maximilian I al Sfântului Imperiu Roman îi recunoscuse titlul imperial tatălui său, Vasile al III-lea. Totuși, versiunea rusească a ideii imperiale, așa cum a întemeiat-o Ivan cel Groaznic, diferă fundamental de modelul bizantin sau vest-european.

Într-adevăr, Imperiul Bizantin, ca și imperiile europene ulterioare – german, spaniol sau portughez – se întemeiau pe autoritatea Bisericii: Patriarhia Ecumenică de Constantinopol sau, mai târziu, Papa de la Roma. Împărații germani încercaseră să se emancipeze de sub autoritatea papală, să-și asume numirea episcopilor, dar disputa fusese tranșată în favoarea Vaticanului încă din secolul al XIII-lea.

Invers aveau să stea lucrurile în Rusia lui Ivan cel Groaznic: nu numai episcopii, ci și Mitropolitul Moscovei era numit de Țar! Deși conform Dreptului Canonic, investirea mitropolitului era un apanaj al Patriarhiei Ecumenice. Cum se face că, în forma sa rusească, ideea imperială s-a născut în coordonate opuse celor europene?

Modelul mongol: protecția

Începând cu 1223, vreme de 240 de ani, Imperiul Mongol și hanatele succesoare acestuia au stăpânit Rusia: cnezatele rusești erau sub **protecția** Hanatului Kipceak. Această protecție însemna că toți cnejii ruși – inclusiv Cneazul Moscovei – erau numiți de Han prin Decret (în mongolă, „*Jarlig*”), iar funcția de Cneaz era echivalentă cu cea de *Kaimakan*: își guvernau cnezatele autonom, dar ca slujitori ai Hanului. Și, fiindcă **relația stăpân/slujitor** este una personală, atunci când un nou Han venea la putere, *Jarlig*-ul trebuia reînnoit. Chiar și Mitropolitul Moscovei era „protejat”, slujitor al Hanului, care-l numea prin *Jarlig*, funcția sa fiind similară cu cea de *Muftiu* (și acesta, numit de Han). În arhivele Patriarhiei Moscovei se păstrează șase *Jarlig*-uri de numire a Mitropolitului, datând din secolul al XIV-lea.

Dacă analizăm conținutul acestor documente, vedem că Hanul începe prin a se adresa Mitropolitului sau Cneazului folosind numele persoanei și titlul respectiv: astfel îi confirmă rangul echivalent cu cel de *Muftiu*, respectiv *Kaimakan*. Odată acest aspect lămurit, se trecea la ce e mai important: **aspectul economic**. Hanul acordă slujitorului său protecția proprietăților și o serie de privilegii, primind în schimb **monopolul comercial**: protejatul nu avea dreptul să încheie afaceri cu „străini” fără aprobarea expresă a Hanului. În cazul Mitropoliei Moscovei, Mitropolitului-Muftiu i se oferă protecția proprietăților bisericești (similară cu cea acordată *vakif*-ului musulman) și, în plus, scutirea de taxe și tribut, „*atât timp cât preoții Mitropoliei se roagă pentru bunăstarea Hanului și a familiei sale*”.

Un atribut important care marca suveranitatea Hanului era pomenirea sa în moschei, în cursul rugăciunilor de vineri; la fel trebuia să procedeze și supușii „muftiului creștin”. Până în ziua de azi, Rusia a păstrat obiceiul: la 11 mai a.c., Tribunalul Bisericesc al Diocezei Moscova a luat decizia de a-l excomunica și caterisi pe preotul Ioan Koval, care nu s-a rugat cum primise poruncă, pentru victoria Președintelui Rusiei, ci pentru pace. Exemplul arată că **protecția de tip mongol**, perpetuată până azi în Rusia, **este mai mult decât vasalitatea** din Evul Mediu european: numit prin *Jarlig*, clericul sau mireanul devenea **slujitor al Hanului**, putând fi oricând demis.

Modelul mongol: autocrația

Hanul era stăpân peste laici și clerici, peste musulmani sau creștini, ca o consecință a doctrinei islamice a „*conducătorului ales de Dumnezeu*”, iar nu de alți oameni: el este reprezentantul ales de Allah peste ceilalți oameni, care sunt

simpli slujitori ai lui Allah, aflați „*sub ascultare*” (Islam înseamnă *ascultare*). Titlul oficial al Hanului începea cu „*Prin grația și cu ajutorul lui Allah, binecuvântat fie el...*”¹ Această relație complexă, de tip mongol, este încă vie în Rusia: până azi, regele David sau regele Solomon sunt, pentru ruși, „țarul” David, respectiv „țarul” Solomon, fiindcă au fost aleși direct de către Dumnezeu, iar nu de alți oameni. În mod similar, Țarii ruși nu sunt regi, ci **autocrați**: puterea lor nu izvorăște de la Papă, Patriarh, Muftiu sau Mitropolit, ci emană din însăși calitatea lor de aleși ai Domnului.

Și, ca în cazul lui David sau Ginghis Han, Dumnezeu își proclamă alesul pe câmpul de luptă, oferindu-i victoria asupra vrăjmașilor, „*cu ajutorul lui Allah, binecuvântat fie el*”. Reversul medaliei este că, atunci când un Țar e înfrânt în luptă, pentru ruși e semn că nu mai este „*ajutat de Dumnezeu*”, deci e decăzut din grația divină: excomunicat și caterisit, precum preotul Koval. De aceea, pentru Țarul înfrânt, viitorul poate fi sumbru: însăși demnitatea sa de autocrat e pusă sub semnul întrebării. Studiile prof. Isabel de Madariaga, și în principal lucrarea sa clasică, *Ivan the Terrible: First Tsar of Russia*² pun în lumină această determinare complexă pe care o regăsim, prin multe exemple, de-a lungul a cinci secole de existență a Imperiului Moscovit. Astfel, după ce a pierdut primul Război al Crimeii, țarul Nicolae I a murit, pasă-mi-te „de inimă rea”, la 1855. După ce nu a reușit să-i înfrângă pe germani și austro-ungari, țarul Nicolae al II-lea a murit împușcat, în 1918. După ce a ratat „operațiunea militară specială” din Cuba, Nikita Hrușciiov a fost „pensionat” cu anasâna în 1964. Iar după ce a pierdut și războiul din Afganistan, și Războiul Rece, Mihail Gorbaciiov a fost „pensionat” și el, în 1991. Ce se va alege oare de președintele Putin, dacă pierde războiul cu Ucraina?

Modelul mongol: state „protejate”

Conceptul de **autocrație** nu a fost singurul element pe care Țarii ruși l-au preluat din tradiția mongolă. Colocvial, Hanatul Kipceak este cunoscut ca „Hoarda de Aur”. Termenul „hoardă” provine din expresia mongolă *Altan Orda* (*Tabăra de Aur*).

¹ În tătară, „Мөбарәк Аллһһның рәһмәте һәм ярдәме белән...” – в. Сагит Файзов - *Письма Ханов Ислам-Гирея III и Мухаммед-Гирея IV к Царю Алексею Михайловичу и Королю Яну Дазимур* (Sagit Faizov, *Scrisori ale Hanilor Islam-Girey III și Mohammed-Girey IV către țarul Alexei Mihailovici și Regele Jan Kazimir*), Ed. Humanitarii, Moscova, 2003, p. 166.

² Yale University Press, Londra, 2005.

În etapa finală a Hanatului Kipceak, Cneazul Moscovei, Vasile al II-lea, a primit de la Han titlul de Mare Cneaz și putere asupra celorlalți cneji ruși. Astfel, în Hanatul Kipceak au apărut în fapt două ierarhii administrative paralele subordonate Hanului: *Kalga*, stăpân peste *kaimakani*, și Marele Cneaz, stăpân peste cneji.

În drept, erau demnități foarte diferite: *Kalga* era asociat și moștenitor al Hanului și administra pământuri făcând parte din „Tabăra de Aur”, teritoriu aflat sub Legea Islamică. Marele Cneaz era **slujitor** al Hanului și administra **teritorii „protejate”** de Han, deci „cu suveranitate limitată”, aflate sub legea sa arbitrară. Consecințele erau însemnate: dacă Hanul considera că unul dintre demnitarii săi nu administrează bine „Tabăra de Aur”, îl putea demite; dar ca să-l pedepsească, trebuia să respecte Legea Islamică. Dar dacă Hanul considera că unul dintre „protejații” săi ruși nu predă tot tributul ori face afaceri cu „străinii”, nu era obligat să respecte nicio formalitate juridică. Îi retrăgea slujitorului protecția și convoca o adunare (un *Kurultai*) nu pentru a stabili vinovăția bănuțului, ci în scop pur administrativ: se stabilea care dintre nobili va conduce expediția de represalii și jaf, numită „*çapul*”, declanșată fără declarație de război, și se hotăra cum se va împărți prada.³

Ecourile s-au resimțit până în secolul al XX-lea. În Rusia, apoi în Uniunea Sovietică existau două sisteme juridice separate: pedepsele după Lege și pedepsele administrative. Și în România, în perioada ocupației sovietice, deportarea sau chiar detenția în lagăr de muncă puteau fi urmarea unei simple decizii administrative. În mod similar, existau două ierarhii separate: ierarhia sovietică pe de-o parte, și „slujitorii” din statele „protejate”, pe de altă parte. În esență, doctrina Brejnev a „suveranității limitate” nu face decât să reia o tradiție moștenită de la mongoli.

Aceasta ducea la situații ciudate: conform „Statutului la Război” al Pactului de la Varșovia, în caz de ostilități, comanda trupelor unificate revenea adjunctului ministrului sovietic al Apărării, care ar fi avut în subordine pe... comandanții supremi ai armatelor socialiste. În cazul României, președintele Țării ar fi devenit subordonatul unui ministru adjunct sovietic, ceea ce era contrar prevederilor Constituției RS România – motiv pentru care, vreme de 20 de ani, România a refuzat pe bună dreptate să semneze respectivul „Statut la Război”.

³ Și chiar așa a procedat Hanul în relația cu Cnezatul Moscovei, la 1252, 1293 și 1382 – vezi Brian Davies, *Warfare, State and Society on the Black Sea Steppe, 1500–1700*, Routledge Editions, Oxfordshire, pp. 29 *et passim*.

În mod similar, Imperiul Sovietic a perpetuat și tradiția mongolă a expedițiilor „*çapul*”, de pedepsire arbitrară a slujitorilor din statele „protejate” fără declarație de război. Ce altceva au fost oare „operațiunile militare speciale” din Ungaria (1956), Cehoslovacia (1968), Afganistan (1979)? Iar „operațiunea militară specială” de pedepsire, jaf și terorizare, declanșată fără declarație de război împotriva Ucrainei în februarie 2022, nu este oare tot un „*çapul*”, cu nimic mai prejos decât expedițiile teroriste ale hanilor mongoli și stăpânitorilor sovietici de odinioară?

Modelul mongol: monopolul

Întemeietorul Imperiului Moscovit, Țarul Ivan al IV-lea cel Groaznic, a urmat îndeaproape modelul mongol. Mai întâi a împărțit teritoriile Marelui Cnezat al Moscovei în două: pe de-o parte *Opricinina*, teritoriu „*halal*”, administrat direct de Țar. Pe de altă parte, *Zemșcina*, teritoriu „protejat”, cu suveranitate limitată, administrat de boierime. În mod semnificativ, tot după model mongol, așa cum demonstrează în studiile sale istoricul Serghei Fiodorovici Platonov⁴, titlurile de noblețe și proprietățile boierimii nu mai erau ereditare, ci trebuia să fie confirmate periodic de „Protectorul Ortodoxiei”, de Țar. Iar Ivan cel Groaznic a revendicat de la bun început dreptul de a-i pedepsi discreționar, administrativ pe „protejații” săi din *Zemșcina*. De îndată ce auzea că vreunul dintre „protejații” săi îi încalcă monopolul politic și economic, intrând în relații neautorizate cu străinii, îl declara prin simplă decizie administrativă „trădător” și ordona un „*çapul*” cu nimic mai prejos decât expedițiile de jaf ale mongolilor. Așa a procedat în 1570 la Novgorod, ordonând pustiirea și prădarea orașului care îndrăznise să stabilească relații comerciale „trădătore” cu străinii lituanieni. Patru secole mai târziu, urmașii săi de la Kremlin au declanșat „*çapul*” împotriva Ungariei, care în 1956 apelase la medierea și protecția ONU; împotriva Cehoslovaciei, care intrase în relații „neprincipiale” cu Occidentul; împotriva președintelui Afganistanului, la simpla bănuială că ar fi intrat în relații cu CIA; și în fine împotriva Ucrainei, care s-a „dat cu străinii” și nutrește speranța să iasă de sub monopolul politic și economic al Moscovei, să adere la Uniunea Europeană și NATO. Logica agresiunii este exact aceeași: mongolă.

⁴ S.F. Platonov - *Ivan the Terrible*, Academic International Press, Gulf Breeze, (Florida), 1986.

Actualitatea moștenirii mongole

Aspirând la statutul de Mare Putere europeană, odată cu domnia lui Petru I cel Mare (1682-1725), Imperiul Moscovit și-a mutat Capitala și s-a străduit să-și ascundă rădăcinile mongole: asumarea moștenirii lui Ginghis Han nu mai cadra cu Secolul Luminilor. În esență însă, practicile administrative, judiciare și politice ale Imperiului au rămas neschimbate: cele moștenite de la Ivan cel Groaznic.

Inițial, proiectul bolșevic a părut să smulgă cumva Rusia din această tradiție statală mongolă. A fost o iluzie. Multe dintre practicile regimului sovietic, de la represiunea extrajudiciară la „suveranitatea limitată” și expedițiile de pedeapsă în Statele „protejate”, se situează de fapt în descendența directă a practicilor mongole pe care Ivan cel Groaznic își ridicase Imperiul, cu cinci secole mai-nainte.

Ascunsă sub vălul străveziu al ideologiei, ca un secret rușinos, moștenirea imperială mongolă a revenit la lumina zilei odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice. Acesta este contextul în care, încă din anii 1990, controversatul filosof Alexandr Dughin, fost angajat al KGB, profesor al Universității de Stat din Moscova, a relansat doctrina neo-țaristă elaborată în urmă cu un secol de prințul Nikolai Trubețkoy, care preconiza „crearea unui mare stat euro-asiatic care să se întindă pe două continente, întemeiat pe moștenirea lui Ginghis Han”.⁵ În aprecierea geopoliticianului rus, soluția neo-mongolă e fiabilă, fiind validată de o multiseclară tradiție de silnicie și samavolnicie: „*Expansiunea Rusiei spre Răsărit a refăcut cu exactitate contururile Imperiului lui Ginghis-Han. Noi am construit din nou acest imperiu, nu de la Est la Vest, precum au făcut mongolii, ci de la Vest la Est*”.

Ideile neo-mongole ale lui Alexandr Dughin, expuse în zeci de cărți și popularizate în mass-media din Rusia și de peste hotare, au pătruns în sfera decidenților de vârf ai Federației Ruse prin adeptul său, un prieten de-al lui Ramzan Kadîrov, fostul ofițer GRU de origine cecenă Aslambek Dudayev, mai cunoscut sub noul său nume rusificat: Vladislav Surkov. În perioada inițială a Regimului Putin, Dudayev/Surkov a fost consilier personal al președintelui, apoi a fost promovat ca director adjunct al Administrației Prezidențiale și chiar ca viceprim-ministru al Rusiei. Sub influența sa, Proiectul Eurasiatic de descendență mongolă a devenit concept oficial, declarat al politicii Federației Ruse⁶.

⁵ N.S. Trubețkoy, *Europa și Omenirea*, 1920, în <https://sashamaps.net/docs/writings/europe-and-mankind/>

⁶ *Vezi Новый интеграционный проект для Евразии - будущее, которое рождается сегодня (Un nou proiect de integrare pentru Eurasia - viitorul care se naște astăzi)*, 2 octombrie 2011.

Iar noul Han, Vladimir Vladimirovici, a acționat în consecință. Mai întâi a împărțit după modelul Hoardei de Aur teritoriile fostei Uniuni Sovietice în două: pe de-o parte Federația Rusă, nucleu statal „*halal*”, administrat de Țar prin reprezentanți, guvernatori numiți de el. Pe de altă parte, *Zemșcina*: celelalte statele succesoare URSS, vizate spre „protejare”. Primele avute în vedere au fost cele trei state care fac obiectul *Memorandumului de la Budapesta* (1994): Belarus, Ucraina și Kazahstan.

Cu Belarus a mers ușor: Cneazul de Minsk, Lukașenko, a intrat sub „protecția” Marelui Cneaz Vladimir Vladimirovici, acceptând suveranitatea limitată la 2 aprilie 1997, prin Tratatul de uniune între Belarus și Rusia.

Ucraina era vizată încă din 2012, când vicepreședintele Consiliului de Securitate al Rusiei, fostul președinte și prim-ministru Dmitri Medvedev, evoca „*prăbușirea Statului ucrainean, prim pas al realizării Eurasiei, de la Lisabona la Vladivostok*”. Dar a mers mai greu. Cneazul de Kiev, Viktor Yanukovici, slujitor al Hanului de la Moscova, a încercat în noiembrie 2013 să cârmească Ucraina spre o „uniune” cu Rusia, dar ucrainenii nu voiau suveranitate limitată, în umbra Moscovei, ci doreau asocierea cu „străinii”, cu Uniunea Europeană. La 22 februarie 2014, cneazul Yanukovici a fost detronat, iar Hanul a refuzat să recunoască legitimitatea noii stăpâniri de la Kiev, ba chiar a declarat Ucraina „*țară de haram*” („*de fapt nu există*”), și-a mobilizat „omuleții verzi” și a ordonat un „*çapul*” cu nimic mai prejos decât expedițiile de jaf ale mongolilor de acum cinci veacuri. Astfel au fost luate sub „protecția” Imperiului renăscut provinciile ucrainene Donețk, Luhansk și Crimeea.

Oficializarea noii doctrine

Din acel moment, ideea lui Alexandr Dughin, anume refacerea Imperiului lui Ginghis Han sub forma unui „Imperiu Eurasiatic” de inspirație mongolă, a devenit proiectul oficial, declarat al regimului de la Moscova. În septembrie 2015, ministrul de Externe de la acea vreme, Igor Ivanov, anunța că „*ideea Europei Mari a apus, azi este mai adecvat ca în locul Europei Mari, de la Lisabona la Vladivostok, să vorbim de Eurasia Mare, care se întinde de la Șanghai la Minsk.*” Aceeași viziune a unui nou Imperiu Mongol, „*care se întinde de la Murmansk, în Nord, la Ankara, Delhi și Șanghai în Sud*” a fost reluată în octombrie 2015 de Serghei Narișkin, la acel moment președinte al Dumei de Stat, ulterior șef al spionajului rusesc. Girul suprem l-a dat însă președintele Putin, care a lansat conceptul de „*Eurasia Mare*” în iunie 2016, la Forumul economic de la Sankt Petersburg.

Dar ucrainenii nu s-au potolit, ci au luat-o pe calea Novgorodului de odinioară, deschizând larg porțile Kievului către străinii europeni și americani. Iar în februarie 2021, după ce autoritățile ucrainene au confiscat activele și punctele de difuzare a presei controlate de servitorul Moscovei, Viktor Medvedciuk⁷, Hanul Vladimir Vladimirovici și-a dat seama că nu va putea schimba cu vorba bună pe ucraineni, așa că la început de martie 2021 a convocat o adunare, un *Kurultai*. Cu acest prilej, miliardarul Yury Kovalciuk a propus un *çapul* cu nimic mai prejos decât expedițiile de jaf ale mongolilor lui Gînghis Han. S-a hotărât ca șefii celor trei hoarde cötropitoare, ce vor jefui și teroriza Ucraina, să fie Șoigu, Prigojin și Kadîrov – ceea ce explică strania ierarhie redundantă a trupelor agresoare. Dar această operațiune represivă, începută fără declarație de război, după obiceiul mongol, nu putea fi numită nici război, dar nici *çapul*: s-a optat pentru formula „operațiune militară specială”. Iar un nou *Kurultai*, convocat la Kremlin în decembrie 2021, a hotărât cum va fi Ucraina împărțită între marile corporații rusești – cum se va împărți prada...

Astfel a început în Europa un război care nu seamănă cu niciun război european: este condus independent de trei căpetenii militare, cu trei armate diferite, care par a ignora legile și obiceiurile războaielor așa cum sunt ele cunoscute în lumea civilizată. Este de fapt un *çapul* dus de trei hoarde, care urmărește, ca toate operațiunile mongole de acest tip, în primul rând jefuirea și terorizarea, iar apoi înstăpânirea monopolului. Dacă privim evenimentele prin logica hanilor mongoli, toate deciziile ciudate adoptate în ultimul an de către agresori devin explicabile. Problema este că acest *çapul* a început cu stîngul: hoardele, obișnuite să prade și să omoare prin Cecenia sau Georgia, nu au reușit să țină piept unei armate moderne. Și, așa cum am arătat, când un Han e înfrînt pe câmpul de luptă, pentru supuși e semn de decădere din grația divină, iar demnitatea sa de autocrat e pusă sub semnul întrebării. Nu știm dacă Țarul Vladimir Vladimirovici va avea soarta predecesorului său Nicolae al II-lea, dar sigur vor urma noi **Vremuri Tulburi...**

Col. (r) Tudor Păcuraru

⁷ <https://romania.europalibera.org/a/investigatie-cine-l-a-convins-pe-vladimir-putin-sa-invadeze-ucraina/32379835.html>

ORGANIZAREA ȘI ACTIVITATEA SERVICIULUI DE INFORMAȚII LA GRANIȚA DE EST

Studiu de caz: Divizia 9 infanterie (noiembrie 1918-iunie 1919)

La sfârșitul Primului Război Mondial, România s-a aflat în tabăra învingătorilor, deși fusese obligată să accepte, împotriva dorinței ei, un armistițiu și o pace impusă de Puterile Centrale, semnată la 7 mai 1918. În pofida victoriilor obținute în vara anului 1917 la Mărăști, Mărășești și Oituz, guvernul român s-a văzut constrâns, atunci când Rusia a ieșit din război, să înceteze lupta cu inamicul. Prin prevederile tratatului, România era obligată să retrocedeze Dobrogea către Bulgaria, să cedeze Austro-Ungariei controlul asupra trecătorilor și să concesioneze Germaniei pe 90 ani toate exploatările petrolifere. Totuși, în pofida presiunilor, tratatul nu a fost ratificat de Parlament și nici promulgat de regele Ferdinand.

În cursul anului 1918 ofensiva Armatei aliate de Est, cu sediul la Salonic, comandată de generalul Louis Franchet D'Espérey a eliberat Macedonia, a impus capitularea Bulgariei (29 septembrie 1918) și a înaintat spre Dunăre. Pentru forțarea fluviului a fost creată Armata de Dunăre (Diviziile 30 Infanterie, 16 Colonială, ambele franceze și 27 Infanterie, britanică), sub comanda generalului H. M. Berthelot, fostul șef al Misiunii Militare franceze în România din perioada 1916-1918. În aceeași perioadă, România a decis să iasă de sub obligațiile tratatului de pace și, la 4 noiembrie 1918, guvernul a făcut cunoscut hotărârea de a denunța acel act și de a reintra în conflict alături de Antantă. La 4 noiembrie 1918 au fost emise „Instrucțiuni secrete privind mobilizarea armatei pe timpul ocupației Munteniei și Olteniei de către Puterile Centrale”, iar la 9 noiembrie 1918, prin Înalt Decret Regal nr. 3179, regele a decretat mobilizarea armatei, a doua zi trupele fiind gata să înainteze pentru eliberarea teritoriului aflat sub ocupație. Cu acest prilej, regele Ferdinand a emis o proclamație în care, printre altele, a afirmat: „*Regele vostru vă cheamă la luptă ca să înfăptuiți visul vostru de atâtea veacuri: Unirea tuturor românilor*”. În aceeași zi, 10 noiembrie 1918, primele trupe franceze, Regimentele 140 și 210 au trecut Dunărea și au debarcat pe malul românesc.

Una din componentele importante ale armatei române (și nu numai) în campania anului 1917 a fost cea informativă, care s-a evidențiat prin rezultatele

obținute, rezultat al profesionalizării acestui tip de activitate, (re)organizat cu sprijinul Misiunii Militare franceze. Prin demobilizarea unor unități, mari unități și a Marelui Cartier General, consecință a prevederilor păcii de la Buftea-București (7 mai 1918), corpul ofițeresc angrenat în activități informative/contrainformative a fost fie trecut în rezervă, fie detașat la alte unități, însă cu atribuții diferite. Totuși, evidența acestora a fost păstrată, iar atunci când armata română a fost, din nou, mobilizată, acești ofițeri au primit sarcinile în care s-au profesionalizat în timpul campaniei militare din 1916-1917. Prima și principala problemă cu care s-au confruntat trupele române la sfârșitul anului 1918 a fost situația extrem de confuză din Basarabia. Deși fosta parte a Moldovei s-a unit cu România la 27 martie 1918, situația din zonă era una nesigură și plină de amenințări asimetrice. Pe de o parte, existau grupuri care nu acceptau unirea cu România și acționau în consecință, pe de altă parte Basarabia a devenit un teren de luptă între rușii albi, bolșevici și naționaliști ucraineni, fiecare considerând că regiunea îi aparține. În acest context, identificarea anticipativă a pericolelor îndreptate împotriva ordinii publice, siguranței statului și a cetățenilor a devenit un obiectiv prioritar, iar armata, principalul factor de menținere a stabilității, a primit ordin să acționeze în acest sens. În Basarabia a acționat Corpul 5 Armată, alcătuit din două mari unități, Diviziile 9 și 10 Infanterie, care au avut misiunea de a apăra granița de est, dar și de a organiza un serviciu de informații eficient. Deși nou înființate, cele două mari unități au acționat, încă de la început, din mers, pentru a transpune în practică sarcinile primite. Lipsa de experiență și, mai ales, de personal calificat a determinat unele sincope, remediate în perioada următoare.

La decretarea mobilizării armatei române, Biroul Informații al Diviziei 9 Infanterie avea un personal „foarte restrâns”¹, patru persoane, care au acționat mai mult pentru executarea serviciului de birou, prin strângerea informațiilor de la posturile de observație, analiza acestora și întocmirea raportului informativ care era destinat eșalonului superior, Corpul 5 Armată.² După numai o lună, la începutul lunii decembrie 1918, informațiile de peste Nistru au relevat existența unei propagande intense în Ucraina pentru ocuparea Basarabiei, precum și mobilizarea de trupe bolșevice și ucrainene în puncte ca Smerinka, Balta,

¹ Arhivele Militare Române (în continuare se va cita AMR), fond 3831, dosar 2458, f. 43.

² Prin *“Instrucțiunile secrete privind mobilizarea armatei pe timpul ocupației Munteniei și Olteniei de către Puterile Centrale”*, emise de Marele Cartier General la 4 noiembrie 1918, a fost constituit și Corpul 5 Armată, cu aria de acțiune exclusiv pe teritoriul basarabean. Acesta avea în subordine Diviziile 9 și 10 Infanterie. La data respectivă era comandat de generalul Ion Pătrașcu care comandase Divizia 8 Infanterie în bătălia de la Mărășești.

Slobotka ș.a. Pentru verificarea acestor date, s-a dispus ca ofițeri basarabeni de la unități – „oameni de încredere și cu frumoase sentimente”³ – să fie trimiși în Ucraina în recunoașteri informative. Au fost recrutați patru ofițeri care, în urma îndeplinirii misiunii, au adus „știri precise”⁴ privind forțele inamice și acțiunile de propagandă antiromânească. Misiunea acestora s-a limitat, însă, la localități riverane Nistrului, ca Moghilev, Iampol, Kamienka, Râbnița, Dubăsari ș.a. În paralel cu activitatea acestor ofițeri, s-a organizat un sistem eficient al posturilor de observație, care se dovediseră „slab îndrumate”⁵, în principal din cauza lipsei de efective. Pentru fiecare sector cu mai multe posturi de observație a fost desemnat câte un ofițer care aduna datele și coordona fluxul informativ obținut din teritoriul inamic.

Apoi, unitățile și subunitățile diviziei au început să recruteze grade inferioare, cunoscătoare de limba rusă, care au fost instruite pentru a acționa ca agenți speciali pe teritoriul ucrainean, cu misiunea de a aduce știri și presă din localitățile pe unde treceau. Rezultatele au fost pozitive, datele aduse de agenți fiind apreciate la eșaloanele superioare. Având în vedere pericolitatea misiunilor s-a decis ca, pe timpul deplasărilor dincolo de Nistru, agenții să primească solda și norma de hrană întregă față de serviciul obișnuit.

Până la 1 ianuarie 1919, Biroul Informații al Diviziei, deși s-a confruntat cu lipsă de personal și mijloace materiale, a desfășurat următoarele activități:

- a elaborat buletinele informative privind acțiunile de pe front;
- a interogat și s-a ocupat de internarea prizonierilor sosiți din Ucraina;
- a supravegheat circulația în Basarabia, conform ordinelor în vigoare;
- a urmărit persoanele suspecte, la ordinul Marelui Cartier General sau al Corpului 5 Armată.

La începutul lunii ianuarie 1919, au fost declanșate atacuri de către elemente bolșevice și ucrainene, care s-au confruntat cu trupele române. Astfel, la 7 ianuarie 1919 câteva bande au trecut Nistrul și au atacat, uneori în colaborare cu populația locală, unitățile române din zonă.⁶ Cu această ocazie,

³ AMR, fond 3831, dosar 2458, f. 43.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Pe larg despre agresiunea petrecută la începutul lunii ianuarie 1919, a se consulta: *Ideologie și structuri comuniste în România, vol. II, 9 decembrie 1918 – 31 decembrie 1919* (coord. Florian Tănăsescu), INST, București, 1997, p. 126-128; Ludmila Rotari, *Mișcarea subversivă din Basarabia în anii 1918-1924*, Editura Enciclopedică, București, 2004, p. 93-113 (*Evenimentele de la Hotin din ianuarie 1919*).

generalul Stan Poetaș,⁷ comandantul Brigăzii 21 Infanterie, respectiv al sectorului în care s-a produs atacul, s-a deplasat imediat în zonă, însă a fost surprins de bandele atacatoare și omorât. Cu acest prilej, s-a constatat că populația autohtonă din județele Hotin și Soroca a fost „pregătită din punct de vedere moral și material de către propagandiști secreți”⁸ care au avut „de succes”⁹ răscularea locuitorilor contra armatei române. După finalizarea luptelor, în care armata română a pierdut un general, doi ofițeri și 156 de soldați, s-a luat decizia de a da „o dezvoltare mai mare”¹⁰ Biroului Informații, care a fost organizat și profesionalizat în mai multe direcții de acțiune (**Anexa**). Una din acestea a fost permanentizarea trimiterii în Ucraina, lunar, a doi-trei agenți pe anumite itinerare. Aceștia au adus informații „precise”¹¹ despre inamic și propaganda bolșevică prin presă. La rândul lor, aceste date au fost confirmate „prin oameni de încredere”¹² care s-au deplasat prin aceleași zone.

Fiecare batalion din cadrul diviziei a primit un ofițer de informații, cu sarcina de a iniția sisteme de legătură informativă eficiente între posturile de observație din sectorul respectiv. De asemenea, s-au dat dispoziții ca fiecare unitate să recruteze și să exploateze informatori care „să culeagă știri” din zona afectată, fie personal, fie de la populație.

În luna februarie 1919, conducerea diviziei a inițiat organizarea unei școli de agenți, însă lipsa de instructori a condus la abandonarea acestei idei. Totuși, după instrucțiunile Comandamentului, regimentele au primit sarcina să-și formeze proprii agenți informatori, astfel că fiecare batalion și-a creat câte doi agenți, iar regimentele câte patru. La rândul său, Comandamentul diviziei a reușit să dispună de șase agenți secreți. Prin crearea de cadre specializate în culegerea de informații s-a încheiat o altă fază a evoluției Biroului de Informații, a cărei activitate a fost centrată pe:

- trimiterea de agenți în Ucraina, în recunoașteri speciale;

⁷ General Stan Poetaș (n. 5 decembrie 1870 – d. 7 ianuarie 1919, Atachi) a comandat Brigada 17 Infanterie la intrarea României în primul război mondial, cu care s-a afirmat în confruntările din Dobrogea și apoi în bătăliile de pe Neajlov și Argeș. A luat parte și la bătălia de la Mărășești, după care a fost numit comandant de sector în Basarabia, pentru a întări securitatea zonei.

⁸ AMR, fond 3831, dosar 2458, f. 44.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

- trimiterea de persoane de încredere în Ucraina spre a verifica datele agenților;

- organizarea Biroului Informații la nivel de Grup și Batalion;

- completarea efectivului la posturile de observație;

- menținerea ordinii în sectorul diviziei prin publicarea ordonanțelor, care au adus servicii mari față de necunoașterea legilor și „spiritul recalcitrant”¹³ existent în rândul populației.

În ziua de 1 martie 1919, agenții diviziei au găsit, în mai multe sectoare, un manifest intitulat „Ajutați!”, trimis de românii din Ucraina către cei din Basarabia. Având în vedere valoarea extrem de importantă a acestuia, comandantul diviziei, generalul Alexe Anastasiu¹⁴, a dispus multiplicarea sa în mai multe mii de exemplare și distribuirea către populația din zonă. Rezultatul a fost cel așteptat, manifestul având „un mare ecou”¹⁵ în rândul locuitorilor, iar mulți dintre aceștia care se manifestaseră împotriva românilor, după ce au citit suferințele de dincolo de Nistru, „au devenit cetățeni adevărați români”.¹⁶

Din punct de vedere contrainformativ, au fost înființate în fiecare sat comitete de siguranță, compuse din fruntașii acelei localități, cu misiunea de a avea grijă de starea de spirit a populației și a semnala eventuale succese ale propagandei inamice. Au fost instituite premii în bani pentru locuitorii care îi denunțau pe bolșevicii propagandiști sau veniți cu misiuni subversive pe teritoriul românesc. În plus, a fost înființată la Bălți societatea „Liga basarabeană contra bolșevicilor”, sprijinită de guvern, care a promovat prin mijloace materiale și propagandistice „aproape suficiente”¹⁷ adevărul asupra situației de dincolo de Nistru.

Profesionalizarea Biroului Informații a continuat prin completarea și dotarea posturilor de observație cu materiale și echipamente, iar ofițerii cu sarcini informative de la batalioane și grupuri erau aleși dintre cei buni și „cu

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ General Alexe Anastasiu (n.1865-d.1947) ofițer de Stat-Major, profesor la Școala de Subofițeri de la Bistrița, la Școala de Ofițeri și profesor-inspector la Școala Superioară de Război. În septembrie 1917 a fost avansat general de brigadă, apoi a preluat comanda Diviziei 9 Infanterie. După război a intrat în politică, fiind ales senator de Bălți (1920) și președinte al Uniunii Ofițerilor de Rezervă. A lăsat o bogată bibliografie de specialitate.

¹⁵ AMR, fond 3831, dosar 2458, f. 44.

¹⁶ *Ibidem.*

¹⁷ Afirmatia aparține generalului Anastasiu, într-un memoriu din 1921. Documentul a fost editat în: Corneliu-Mihail Lungu, *Făuritori ai Marii Uniri. Mărturii documentare*, Editura Elion, București, 2003, p. 248-252.

practică pentru acest serviciu”.¹⁸ Totodată, au început să se vadă primele succese, astfel că au început a fi recrutate persoane „serioase de mare încredere”¹⁹ care au fost trimise în Ucraina, cu următoarele însărcinări:

- obținerea de știri și, eventual, date privind dispozitivul forțelor inamice bolșevice;
- identificarea organizării și a elementelor de propagandă contra României.

Datele obținute și aduse au confirmat valoarea celor recrutați și trimiși, aceștia aducând informații „precise”²⁰ asupra forțelor inamice, concomitent cu altele „și mai precise”²¹ asupra organizării propagandei bolșevice contra României. Astfel, propaganda împotriva românilor și în favoarea anexării Basarabiei la Ucraina se efectua „pe o scară întinsă”²² și după un program „bine stabilit”.²³ A fost identificat un comitet revoluționar, condus de Cristian Racovski,²⁴ susținut financiar de basarabeni nemulțumiți ca A. K. Schmidt,²⁵ A. N. Krupenski,²⁶ N. Secară²⁷ ș.a., care au alcătuit un guvern provizoriu la Odessa. Pentru dezvoltarea

¹⁸ AMR, fond 3831, dosar 2458, f. 45.

¹⁹ *Ibidem*, f. 44.

²⁰ *Ibidem*, f. 45.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Cristian Racovski (n. 1873, Kotel-Bulgaria-d. 1941, URSS) membru al Comitetului Executiv al Partidului Social-Democrat din România (1903). A fost expulzat din România timp de 5 ani (1907-1912), după care a revenit, fiind arestat în august 1916, ulterior eliberat de socialiștii din Iași, susținuți de trupele ruse. Până în 1923 a fost președintele Consiliului Comisarilor Poporului din Ucraina, apoi reprezentantul URSS la Londra (1923-1925) și Paris (1925-1927), după care a revenit la Moscova. A fost arestat la 27 ianuarie 1937, în cadrul unor ample epurări staliniste, judecat în martie 1938 și condamnat la 20 de ani închisoare.

²⁵ Aleksandr K. Schmidt (n. 1879-d. 1937) avocat, primar al Chișinăului (1917-1918), deputat în Sfatul Țării din partea Dumei orașenești. După actul de la 27 martie 1918 a devenit un adversar al Unirii și a plecat la Paris pentru a-și promova ideile. A publicat, împreună cu A. N. Krupenski, lucrarea *Bessarabie et Roumanie*, Paris, 1918.

²⁶ Aleksandr N. Krupenski (n. 1861-d. 12 mai 1939, Paris), reprezentant al unei familii din Moldova, a fost mareșal provincial al nobilimii din Basarabia (1914-1918). A publicat lucrarea *Nobilimea Basarabiei (1812-1912)*, Chișinău, 1912. După unirea cu România, a condus Comitetul Salvării Basarabiei la Paris, unde a întreprins o intensă agitație antiromânească. A afirmat că, în 1920, Basarabia era alcătuită din 48,2% moldoveni și „doar” 21% români. A publicat lucrarea *L'Occupation roumaine en Bessarabie. Documents*, Paris, 1919.

²⁷ Nicolae Secară (n. 1894, Rudî, Soroca – d. 1942, Penza, gulagul sovietic) a organizat comitetele moldovene militare dislocate la Odessa și pe frontul român, a fost ales deputat în Duma rusă, ca membru al Partidului Socialist-Revoluționar Naționalist. În Sfatul Țării de la Chișinău, ca deputat, a reprezentat interesele Comitetului de la Odessa. În perioada decembrie 1917-ianuarie 1918 a deținut funcția de subsecretar de stat la Ministerul de Război și de Externe al Republicii Democratice Moldovenești.

propagandei, comitetul dispunea de două tipografii, una la Odessa, cealaltă la Kiev, care publicau broșuri românești, „toate tendențioase și incendiare”,²⁸ în favoarea unei acțiuni în Basarabia. Dintre autorii acestor broșuri au fost identificați Al. Nicolau²⁹ („*Revoluția socială în Rusia*”), N. I. Buharin³⁰ („*Programul Comuniștilor*”) și I. Pelin³¹ („*Adevărul*”).

Mijloacele de propagandă utilizate de bolșevici au fost identificate de agenții diviziei, care le-au structurat pe cele două spații:

1. În Ucraina:

- întruniri, în orașele mari, cu caracter socialist-comunist cât se poate de incendiar;
- manifeste și ordonanțe în acest sens, afișate în toate localitățile;
- agenți de propagandă care „corup poporul cu bani”³² și distribuie, în același timp, broșuri, manifeste etc.;
- teroarea contra acelor care le sunt dușmani pe față, luându-le toate rezervele de hrană și lăsându-i muritori de foame;
- înrolarea de tineri în armata bolșevică, atrăgându-i prin salarii mari, banii neavând nicio valoare, fiecare bandă scoțându-și banii proprii spre a plăti pe cei angajați.

2. În Basarabia:

- agenți care, utilizând diferite uniforme, efectuau propagandă împărțind manifeste prin orașele și localitățile din regiune;
- aruncarea de manifeste din Ucraina, de pe malul stâng al Nistrului pe malul românesc;
- soldații bolșevici tentau soldații români prin diferite promisiuni, pentru a dezerta și a trece de partea lor;

²⁸ AMR, fond 3831, dosar 2458, f. 45.

²⁹ Alexandru Nicolau (n. 1889-d. 1937) a fost unul din liderii bolșevici români din Rusia, care a inițiat Comitetul de Acțiune Social-Democrat Român de la Odessa, în iunie 1917. Ulterior, a condus unul din batalioanele românești în apărarea Revoluției din Octombrie și în timpul războiului civil din Rusia (1918-1920). În 1920 s-a reîntors în România, a fost arestat și depus la Jilava, de unde a evadat și a emigrat în Italia, Franța și URSS. A desfășurat o vie activitate antiromânească în cadrul Cominternului.

³⁰ Nikolai I. Buharin (n. 1888, Moscova-d. 1938, Moscova) intelectual și revoluționar rus, a fost redactor la ziarul “Pravda”, membru în Biroul Politic al C.C. al P.C. (b) din Rusia, membru în Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste. În 1937 a fost arestat, judecat în „procesul celor 21” (martie 1938) și condamnat la moarte.

³¹ I. Pellin reprezintă un pseudonim, utilizat pentru literatura bolșevică tipărită în Rusia.

³² AMR, fond 3831, dosar 2458, f. 45.

- societăți secrete de propagandă în Basarabia, compuse din basarabeni rusofili, având o rețea întinsă de agenți propagandiști și spioni;
- sprijinul evreilor din Basarabia care, se pare, le ofereau concursul prin următoarele mijloace:
 - menținerea speculei la produsele alimentare pentru populație, în detrimentul intereselor României, promovând ideea că, de când se află românii acolo, Basarabia este săracă;
 - chestiunea contrabandei pe Nistru cu diferite mărfuri, odată cu acestea aducând și manifeste antiromânești;
 - spiritul ostil al evreilor contra românilor, aceștia criticând peste tot ceea ce este românesc.

În urma analizei datelor obținute, efectuate la nivelul Comandamentului, a fost inițiată o campanie de contrapropagandă pe întreg teritoriul afectat Diviziei 9 Infanterie. Au fost elaborate și publicate „o mulțime de manifeste cu caracter patriotic”³³ care au fost distribuite atât populației din Basarabia, cât și în Ucraina (lansate din avioane). Scopul acestora a fost acela de a liniști populația și a o îndemna la calm și ordine, să nu mai dea crezare neadevărurilor promovate de bolșevici și, evident, de a nu mai provoca posturile militare sau locuitorii cu „tentațiuni inoportune”.³⁴

Dr. ist. Alin Spânu

Anexa

Organizarea și funcționarea Biroului de informații de la Divizia 9* *(conform AMR, fond 3831, dosar 2458, f. 46-47)*

Biroul de Informații, actualmente, este compus din trei secții:

1. Secția Informațiilor;
2. Secția de Propagandă;
3. Secția de Poliție Secretă Militară.

A. **Secția Informațiilor** este condusă de șeful Biroului de Informații, ajutat de un ofițer subaltern și un interpret. Această secție are însărcinarea de a culege știri relativ la inamic, să verifice toate informațiile și din toate acestea să deducă toate probabilitățile asupra situației și intențiilor vrăjmașului. Culegerea informațiilor se face prin mai multe mijloace:

³³ *Ibidem*, f. 46.

³⁴ *Ibidem*, f. 46.

* n.a. Pentru o mai bună înțelegere a textului, acesta a fost actualizat ortografic, ortoepic și în punctuație, iar acolo unde a fost absolut necesar s-a intervenit prin paranteze drepte.

1) **Agenți permanenți** în Ucraina, care culeg toate informațiile, ziare, manifeste etc. și sunt trimiși în localități ca Moghilev, Iampol, Smerinka etc., fiind meseriași și stând locului câte 15-20 zile;

2) **Agenți ambulanți**, care sunt trimiși săptămânal în Ucraina, pe anumite itinerare, cu însărcinări speciale;

3) **Agenți speciali**, recrutați din oameni de încredere, buni români, cu vază, care sunt trimiși pentru a verifica știrile agenților, pentru a putea identifica forțele inamicului și alte date necesare;

4) **Posturile de observație**, compuse fiecare dintr-un gradat și trei soldați. Pe întreg sectorul Diviziei avem 34 posturi de observație, care sunt așezate pe locuri bine alese, de unde au un orizont destul de mare;

5) **Recunoașteri din avion**: Avionul Comandamentului execută recunoașteri pe direcțiile indicate de agenți pentru a se verifica știrile primite de la ei.

Personalul recrutat până în prezent este următorul:

- Comandamentul posedă doi agenți: Nr. 100 și 101; mai este în curs de recrutare a încă doi agenți;

- Grupul Soroca și Ocnîța posedă, fiecare, câte doi agenți: Nr. 200, 201, 202 și 203;

- Unitățile de pe front au mai recrutat din gradele inferioare, pentru recunoașteri simple, numai pe malul stâng al Nistrului, opt agenți: Nr. 208 – 216;

- Posturile de observație sunt date de unități în sectorul respectiv și posedă, fiecare, câte două carnete de note;

- Comandamentul posedă numai un avion LVG, cu care face recunoașterile și bombardamentul.

B. Secția de Propagandă are de scop de a distribui ordonanțele și manifestele Comandamentului, care se fac de către patrile de propagandă. Fiecărui regiment i s-a afectat câte o zonă unde sunt trimiși ofițeri (numiți de comandant), șapte la număr, care țin în zilele de sărbătoare și alte zile alese, la populație, cuvântări cu caracter patriotic, antibolșevic, pentru a liniști populația și a se anihila acțiunea de propagandă bolșevică.

În fiecare sat există câte un comitet de siguranță, compus din fruntașii satului, care prin încheierea de proces-verbal, răspund de orice neregulă, agitație sau revoluție s-ar întâmpla în satul respectiv; mai mult, sunt datori să denunțe pe agitatori, propagandiști, bolșevici, indivizi suspecti etc. În zonele ocupate de trupe, fiecare unitate, în satul respectiv, își are oameni de încredere care fac serviciul de agenți și aceștia comunică toate versiunile, știrile, persoanele suspecte etc., tot ce este în legătură cu Siguranța Statului și a Armatei.

Această secție se ocupă cu aducerea la cunoștința populației a diferitelor știri prin buletine informative, comunicatul presei, comunicatul Marelui Cartier General etc.

C. Secția de Poliție Secretă Militară, care are însărcinarea de a executa contraspionajul în tot sectorul Diviziei, urmărirea și prinderea propagandiștilor, persoanelor suspecte, supravegherea executării ordonanțelor și legilor în vigoare, de a supraveghea și denunța abuzurile eventuale ale micilor autorități administrative și autorități militare; în fine, tot ce privește relativ la Siguranța Armatei și Statului pe teritoriul Basarabiei.

Ca personal, secția este compusă din: șeful Siguranței, ofițer de poliție și 30 agenți informatori, care au urmat o școală de 20 de zile la Comandament, sub conducerea șefului

Biroului de Informații. Agenții sunt împărțiți în două brigăzi: Brigada 1 a frontului și Brigada 2-a a spatele frontului.

Pentru buna funcționare, corespondența în birou se lucrează și se repartizează după alăturatele opise de dosare:

1. Pentru Secția Informațiilor, Comandamentul posedă:

- harta ținută la curent cu trupele inamice din sectorul Diviziei;
- harta cu punctele slabe ale frontului inamic;
- harta în proiect cu activitățile inamicului;
- legăturile telefonice și telegrafice;
- album foto-aerian;
- harta cu posturile de observație;
- registru-fișă pentru forțele inamicului.

2. Secția de Propagandă:

- dosarul de propagandă bolșevică;
- dosarul de propagandă al Comandamentului;
- harta cu zonele de propagandă;
- harta cu satele unde sunt comitetele de siguranță și oameni de încredere.

3. Secția de Poliție Secretă Militară:

- registrul-fișă [tip] „A”, pentru persoanele suspecte din orașul Bălți;
- registrul-fișă [tip] „B”, pentru persoanele suspecte din sectorul Diviziei, județele Bălți,

Soroca și Hotin;

- tabel de ofițerii ruși;
- tabel de studenți;
- dosarul cu tabelul locuitorilor ce posedă porumbei;
- tabel cu prizonierii din lagăr.

Comandantul Diviziei IX-a, /ss/ *General Anastasiu*

175 de ani de la anul revoluționar 1848

AVRAM IANCU - EROU MARTIR AL NEAMULUI ROMÂNESC (I)

Motto :

„Dar cât un stâlp e în picioare

Nu cade templul dărâmat.

Și nici un neam viteaz nu moare

Cât el mai are-un fiu bărbat”.

Vasile Alecsandri

Povestea vieții lui Avram Iancu este un crâmpiei din istoria vetrei însângerate a neamului românesc. Numele și persoana lui au devenit legendă încă din timpul vieții, iar odată cu scurgerea implacabilă a timpului s-au transformat într-un mit păstrat cu sfințenie de români în altarul sufletului.¹

Soarta lui a redefinit starea unui neam apăsător de multe secole de hoarde care au pătruns în vatra sa și au cerut, prin forță sau viclenie, pământ și apă. El s-a jertfit pentru dreptatea neamului și a crezut în dreptate până în ultima clipă a vieții.²

Viața lui, pe care istoria a înscris-o cu dreptate în galeria „martirilor sorții neamului”, a fost tumultuoasă, cu lumini și umbre, dar înnobilită de un cuget curat, de neam năpăstuit și dornic de libertate. De la generație la generație, neamul românesc i-a purtat numele devenit simbol, ca pe luceafărul mântuirii neamului.³

1. Destin neliniștit, privegheat de lumina cărții

Avram Iancu s-a născut în anul 1824, „la vremea cireșelor”,⁴ în creierul Munților Apuseni, într-o familie numeroasă de țărani moți înstăriți. Cel dintâi strămoș cunoscut, Gheorghe Iancu, a fost preot ortodox în satul Vidra de Sus, rudă cu Horia (probabil fratele acestuia!), participant la răscoala condusă de Horia, Cloșca și Crișan. Tatăl său, Alisandru, a ajuns „pădurar”, apoi jude domenal, iar mama lui a fost Maria Gligor. Familia Iancu a avut doi copii: Ioan, care a devenit preot orthodox, și Avram, care a devenit avocat.

*

¹ Prof. Ioan Gomboș, *Avram Iancu - prizonierul demnității sale rănite*, https://www.dacoromania-alba.ro/nr54/avram_iancu_prizonierul.htm

² Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, ediția a II-a, Editura Științifică, București, 1968.

³ M. Badea, Gh.I. Bodea, *Avram Iancu în conștiința poporului român*, Editura „Dacia”, 1976.

⁴ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Avram_Iancu.

Avram Iancu a avut o copilărie neliniștită, vegheată însă de o minte ageră, care a sorbit cu nesaț dureroasele povestiri spuse cu nostalgie de bătrânii satului. În lungile nopți de iarnă a ascultat povești cu împărați, regi și războaie, iar la lumina zilei a văzut mizeria și nedreptatea pe care nobilimea ungară le făcea în mod samavolnic neamului său.⁵ El a urmat școala primară în satul natal, Vidra de Sus, în crângul (cătunul) Târsa, unde l-a avut învățător pe Mihai Gomboș. Apoi a fost mutat de părinți la Poiana Vadului și Câmpeni, unde l-a avut dascăl pe Moise Ioanette.

La vârsta 13 ani a absolvit școala primară, pe primul loc,⁶ susținând primul examen semnificativ pentru vârsta și firea lui. Se povestește că ar fi fost răsplătit de cei ce erau de față cu câțiva galbeni pentru învățătura aleasă. Însă copilul de moț i-ar fi dăruit învățătorului căruia, potrivit judecății sale, i se cuveneau.

La Câmpeni a priceput că lumea în care trăia era strâmb clădită, iar neamul său, adică românii, erau crunt exploatați de nobilimea ungară, aduși în stare de sclavie și vlăguți de resurse. Această lume nedreaptă îi apăsa și pe românii din Țara Moților, deposedați de orice drept politic și social. În orice moț obidit de stăpânire, el îl vedea aievea pe tatăl său, care-l însoțea ca o umbră misterioasă, și îl îndemna să lupte, cu ajutorul lui Dumnezeu, să-i învingă „*pe aceia care ne iau de la gură pita și cântecul*”.

*

Începând cu anul 1837 a urmat „gimnaziul crăiesc” la Zlatna, o școală ungurească, întrucât în acel moment în zonă nu existau școli românești. Dascălii – de regulă catolici – au încercat, cu mijloace viclene, să-i schimbe religia și naționalitatea. El s-a împotrivit cu hotărâre, răspunzându-le răspicat: „*rămân Avram fiul lui Iancu, din Vidra, de confesiune ortodoxă*”. Acest spirit de răzvrătire a atras respectul și stima colegilor, iar temeinicia cunoștințelor sale de geografie, istorie și latină i-a atras și mai mult admirația lor.

Ideile sale au prins cheag, iar calificativele „*Eminens*” și „*Prima*” au umplut de sus până jos fișele școlare. A absolvit gimnaziul în anul 1841, apoi s-a înscris la „Liceul Piaristilor” din Cluj, în clasele superioare, iar începând cu anul 1844 a fost student la *Facultatea de Drept din Cluj*, studiind cu sârg științele juridice. În acel mediu universitar el a înțeles de unde vine sursa răului, începând să cugete profund la găsirea energiilor cu care să-și izbăvească

⁵ David Sava, *Foc nestins - Copilăria și tinerețea lui Avram Iancu*, Editura „Ion Creangă”, 1979.

⁶ Vezi, pe larg, Ioachim Lazăr, Nicolae Marcel Morar, *Avram Iancu în memoria posterității*, Editura „Emia”, Deva, 2008.

neamul de asupritori. El și-a căutat hrana sufletească printre amintirile vieții curate, dar împilate, a țăranilor români din Munții Apuseni.

Pentru a da un sens bine definit luptei de emancipare națională, Avram Iancu a creat societatea patriotică „*Aurora*”, al cărei miez erau dascălii, preoții și studenții, iar trunchiul, cu ramurile sale bogate, erau țăranii români, aflați sub asuprire feudală de multe veacuri. Din acel moment, viața lui a fost o luptă pentru dreptate și identitate națională.⁷ A studiat temeinic legile impuse românilor de nobilimea ungară, sesizând prăpastia dintre acestea și realitățile politice și sociale din Munții Apuseni. Ori de câte ori se afla în fața unei nedreptăți, gândul său zbura spre Munții Apuseni, iar în minte îi apărea imaginea misterioasă a tatălui său, căruia-i spunea că nu-i bună rânduiala, că „*trebuie schimbată*”, iar tatăl său îi dădea următorul sfat: „*Schimbați-o, numai să puteți!*”.

*

La capătul celor cinci ani de studii universitare, el a reușit să obțină o diplomă. Astfel, înarmat cu „*cele mai excelente atestate*”, s-a socotit îndreptățit să aspire la un loc de avocat practicant. Însă dorința sa a întâmpinat refuzul intuit, fiind respins, întrucât se trăgea dintr-o familie de iobagi, nu știa să se încovoie, nici să lingusească. Pe statura lui înaltă și pe fața lui bărbătească se oglindea timbrul conștiinței de neam asuprit. Atunci când era îmbrăcat în portul moșilor, căpăta expresia unui sfânt coborât dintr-o icoană.⁸

La Facultatea de Drept din Cluj, Avram Iancu a învățat temeinic legile ungurești, din care a făcut o armă eficace în lupta pentru câștigarea drepturilor neamului său. Tinerii români îl ascultau cu uimire, văzându-l luminat la minte, cumpătat, cu o înfățișare sobră și o fire aprigă, hotărât să intre în lupta cu asupritorii neamului său. El nu ezita să le-aducă aminte că-i „*nepot al lui Horia*”, martirul care a fost jertfit prin tragere pe roată pentru că i-a ridicat și condus pe moși la lupta pentru înlăturarea unei stăpâniri seculare, dar nedrepte și violente.

La îndemnul tatălui său, a încercat să intre în administrație, la Sibiu, dar și acolo a întâmpinat aceeași atitudine. Indignat de atitudinea sfidătoare a privilegiaților din Cluj și Sibiu, el a plecat la Târgul Mureș, unde s-a înscris cancelist la „*Tabla regească*”, tribunalul suprem al Transilvaniei. În acel moment, în Târgu Mureș se aflau peste 30 de tineri români practicanți pe lângă acest for judecătoresc al Transilvaniei.

⁷ Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, Ediția 1968.

⁸ Florian Dudaș, *Avram Iancu în tradiția românilor*, ediția a II-a, Editura de Vest, Timișoara, 1998.

Foștii săi colegi au afirmat că era „*un tânăr cu făptura înaltă și subțire*“, remarcându-se prin cultură și calități „*între toți canceliștii români*”. Însă era mereu frământat de gândul eliberării neamului său de sub asuprirea nobilimii ungare.

2. Intrarea în vârtoarea luptei pentru dezrobirea neamului

În anul 1847, Avram Iancu a văzut pentru prima oară modul în care marea nobilime ungară făcea legi pe seama românilor fără ca aceștia să fie întrebați. El a plecat la Cluj, unde își ținea ședințele dieta Transilvaniei. Acolo a asistat, „în galerie”, la bătălia dintre liberalii și conservatorii unguri privind soarta țăranilor români. Deși liberalii au cerut emanciparea completă a țăranilor prin ștergerea grabnică a iobăgiei, Dieta a votat cu majoritate „*urbariul*”. Lui Avram Iancu i s-a făcut rău, fiind dus de-acolo cu sila de către un prieten al său, Ioan Sterca Șuluțiu,⁹ viitorul inventator al legendarelor tunuri de lemn!

Pe drum spre casă, i-a spus acestuia:

- „*Frate Șuluțiu! Nu te supăra pe mine. Oricât de bun român ai fi, tu nu poți simți durerea ce am simțit-o eu azi. Tu și familia ta nu sunteți robi ca mine și părinții mei. Când acel nobil baron, care a vorbit ca un semizeu, a zis că nici acel pământ de trei coți, care ne va acoperi trupul după moarte nu este proprietatea noastră, era să mă arunc din galerie între ei și să-i izbesc de perete. Nu cu argumente filozofice și umanitare vei putea convinge pe tiran, ci cu lancea, ca Horea!*”¹⁰

Avram Iancu a înțeles că principala cauză a stării precare, de sărăcie, a românilor din Transilvania era arogarea de către clasele privilegiate a dreptului de a-i menține pe români în stare de iobăgie și de a le interzice drepturile politice și sociale.

*

În primăvara anului 1848, ursita vremurilor dătătoare de speranță a adus în Transilvania vestea izbucnirii revoluției ungare.

Aceasta s-a răspândit cu iuțeala fulgerului și printre canceliștii de la Târgu Mureș, în rândul cărora se afla și tânărul avocat Avram Iancu. Cu vădită satisfacție au primit tinerii români primele informații despre revoluția din Viena, care au ajuns în Transilvania la 21 martie 1848 prin ziarele din Pesta. În acel

⁹ Iosif Sterca Șuluțiu, *Prietenul meu*, în „*Cultura poporului*”, 31 august 1924.

¹⁰ Avram Iancu. *Biografie de Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpeneș*, în *Transilvania organul asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român*, nr.V-VI, Sibiu, anul XXVIII, iunie-iulie 1897, p.85-86.

context, tinerii români au ridicat capul, fiind încrezători că a sosit ceasul astral al neamului românesc pentru începerea luptei de emancipare națională.¹¹

În ziua de 22 martie 1848 a avut loc evenimentul care a declanșat scânteia revoluției în Transilvania: canceliștii din Târgu Mureș (în număr de 200, de diferite naționalități) au adresat împăratului austriac un memoriu cu doleanțele lor, pe care l-au semnat și la 24 martie 1848 l-au prezentat primarului orașului Târgu Mureș, pentru a-l înainta Cancelariei aulice de la Viena. Dar tinerii unguri și secui care studiau și practicau dreptul pe lângă „*Tabla regească*” și-au arogat dreptul de a vorbi în numele naționalităților din Transilvania, denumind faptele acestora drept „*revoluție ungară*”.

De aceea, la 24 martie 1848 s-au întrunit pentru a formula o petiție către împăratul austriac, în care au nesocotit nevoile națiunii române din Transilvania. Pentru a-i deruta pe tinerii români, i-au invitat la întrunire și i-au pus să iscălească petiția. Aceștia au subscris-o *ca români*, în speranța că se va șterge iobăgia fără nicio despăgubire, se vor respecta naționalitățile din Ungaria și Transilvania și se va realiza o deplină egalitate politică și civilă. Dar, autoritățile ungare au luat măsuri urgente pentru a împiedica trecerea în petiție a doleanțelor tinerilor români. În fața acestei atitudini, tinerii români au hotărât: *nicio uniune cu ungurii până nu vor trata cu românii ca națiune liberă*.

În acest context, cărturarii români au dat semnalul începerii luptei pentru drepturile politice ale neamului. În seara aceleiași zile, 24 martie 1848, **preotul greco-catolic Simion Bărnuțiu, aflat la Sibiu, a redactat proclamația-manifest intitulată „Provocațiune”** (care a fost copiată în mai multe exemplare și trimisă în principalele localități din Transilvania. În același timp, la Blaj, profesorul Aron Pumnul a definitivat textul proclamației pentru Adunarea preconizată a se desfășura la Blaj, în Duminica Tomii, respectiv 30 aprilie 1848, sub titlul: *Proclamație Circulariu pentru convocarea Adunării pe Duminica Tomii, Blaj (12 aprilie st. n. 1848)*;

În noaptea respectivă a avut loc altă adunare, la Târgu Mureș, la care a fost prezent și Avram Iancu. El a asistat aparent pasiv, intervenind doar când a auzit jignirile aduse națiunii române de unii vorbitori. El a respins „*în numele neamului românesc*” mărînimia tinerilor nobili unguri, convins că „*dreptul istoric are să se spulbere în fața dreptului omului*”. În încheierea scurtei sale cuvântări, el a rostit

¹¹ Gelu Neamțu, *Revoluția românilor din Transilvania 1848-1849*, Cluj-Napoca, 1996.

răspicat: „desființarea robotelor fără despăgubire sau moartea”, după care ar fi părăsit furtunos sala de întrunire.

La 25 martie 1848, tineretul ungar din Târgu Mureș a organizat o manifestație patriotică, la care au fost invitați și canceliștii români. Scopul acesteia era susținerea „*uniunii cu patria soră*”, adică alipirea Transilvaniei la Ungaria, urmată de eliberarea țărănimii din jugul șerbiei. Inițial tinerii români, între care s-a aflat și Avram Iancu, au fost de acord cu principiile libertăților proclamate de revoluția ungară, dar au precizat, prin glasul lui Alexandru Papiu-Ilarian:¹² „*Ca român, semnez petiția cu condiția ca, în cazul când s-ar realiza drepturile poporului și egalitatea sa, să se asigure tuturor națiunilor de limbă felurită din Transilvania și Ungaria existența națională și limba maternă, iar eliberarea din iobăgie să se îndeplinească fără nici o despăgubire bănească, deoarece țărani au plătit destul, chiar prea mult, timp de mai multe secole, de când nobilii le uzurpă nu numai drepturile civile, ci și pe cele sacre umane.*” La rândul său, Samuil Poruțiu, dorind să vorbească la întrunirea canceliștilor, a cerut „*să nu li se pretindă a fi toate numai ungurește... Pentru ce să fie chiar și Dumnezeu ungar?. Să jurăm pe Dumnezeul popoarelor!*”. Însă a fost întrerupt de canceliștii unguri, care au strigat „*Uniune sau moarte! Să ne unim cu Țara Ungurească, pentru că altminteri pierim!*”. Mai mult, pe românii care își apărau opiniile îi considerau *dușmani ai patriei*.¹³

În ziua de 26 martie 1848, în casa în care locuia Avram Iancu la Târgu Mureș a avut loc altă întrunire a tinerilor canceliști români, pentru a-l asculta pe Nicolae Bârle, care sosise de la Blaj, unde avusese loc o întrunire a intelectualilor români. Acolo și atunci s-a hotărât: „*Pe Duminica Tomii, după Paști, toți tinerii câți se află în această mică adunare cu toți cunoscuții lor civili, preoți, intelectuali și țărani, pe câți îi vor putea îndupleca, să se afle la Blaj, ...să putem face pașii necesari în cauza națională*”. Această hotărâre a fost întărită prin jurământ. Avram Iancu a îngenuncheat, iar după el toți tinerii prezenți au rostit. „*Ne jurăm, fraților, ca pe Duminica Tomii, prin foc și prin apă și prin toate pericolele vieții, vom veni la Blaj, nu numai noi, ci sperăm că și alții care vreau salvarea națiunii noastre!*”.

¹² Silviu Dragomir, Avram Iancu, ediția a II-a, Editura Științifică, București, p.41-45.

¹³ Vezi, pe larg, Sorin Mitu, Imagini europene și mentalități românești din Transilvania la începutul epocii moderne, Presa Universitară Clujeană, 2000.

Deci, Sfatul tinerilor români a hotărât ca în duminica Tomii să țină o adunare națională la Blaj, unde să se hotărască drumul de urmat pentru împlinirea destinului neamului.¹⁴

După adunare, acei tineri încrezători în izbândă n-au plecat la casele lor, ci au dus mai departe cuvântul „Iancului”, împânzind satele și munții cu acesta. Fiecare simțea că a sosit timpul ca românii să ceară și să dobândească de la asupritorii lor seculari drepturi omenești: *„Spuneți-le că noi nu vrem să dobândim drepturi omenești prin sabie, decât prin legile minții sănătoase!”*.

Din acel moment, Avram Iancu a preluat stindardul luptei românilor din Transilvania pentru drepturi politice. Situația era grea, întrucât până în luna martie 1848, armata revoluționară ungară, condusă de generalul polonez Jozef Bem, reușise să ocupe cea mai mare parte a Transilvaniei, cu excepția regiunilor rămase sub control austriac și românesc – garnizoana cetății Alba Iulia, respectiv Munții Apuseni. În teritoriile ocupate, nobilimea ungară a declanșat o cruntă represiune împotriva românilor care nu recunoșteau autoritatea guvernului ungar. Nobilii unguri și secui au organizat *„echipe de vânătoare”* și *„tribunale de sânge”* care au comis crime îngrozitoare, ce depășeau în amploare și cruzime înțelegerea minții omenești.

La 1 aprilie 1848, Avram Iancu, alături de alți români, precum Alexandru Papiu-Ilarian, Samuil Poruțiu și Florian Micaș au plecat la Blaj, luând parte la consfătuirea politică a românilor. Apoi, Avram Iancu s-a întors în munți, unde a ajuns la 6 aprilie 1848, când la Câmpeni se desfășura o adunare a moșilor de pe valea Arieșului. El a apărut în mijlocul lor și după îndemnul de a lupta pentru drepturile neamului, a spus: *„De azi înainte numai de mine și de împăratul să ascultați”*.

Din acel moment, tânărul moș în vârstă de 24 de ani a devenit iubit și ascultat de români, care-i arătau o încredere nemărginită. Istoricul George Barițiu avea să scrie că Avram Iancu nu era orator, dar *„de câte ori lua cuvântul în fața lui jucau razele unei inspirațiuni misterioase”*.

În zilele următoare, Avram Iancu a luat parte la întrunirile poporului convocate de Simion Balint și Ioan Buteanu la Abrud, Câmpeni și Bistra, pentru a se dezbate un memoriu care urma să fie remis guvernului. Împreună cu protopopul Simion Balint, el a pornit prin satele de mai sus de Câmpeni, pe Râul Mare și Râul Mic, pentru a-i mobiliza pe moși pentru luptă.

¹⁴ Silviu Dragomir, *op.cit.*, p. 45.

3. Marea Adunare de la Blaj - expresie a puterii neamului

În noul context, Avram Iancu a devenit „*primejdios*” pentru stăpânire, iar guvernul a ordonat să fie arestat. A fost invitat la Târgu Mureș de președintele Tablei regești, scăpând de pedeapsă pentru că guvernul nu emisese încă ordinul de arestare. Astfel, s-a întors în Munții Apuseni, hotărât să lupte pe viață și pe moarte pentru nevoile neamului său.

În scurt timp, el a adresat moșilor următorul apel:

*„Cereți vântos să se șteargă iobăgia, pentru că, lucrând pe nimica de vreo zece sute de ani în brazdele domnilor, ați plătit și de o sută de ori pământul care vă dădea hrana vieții de pe o zi pe alta, cu atât mai mult că l-ați plătit degeaba, pentru că acela a fost al vostru și pentru el s-a vărsat sângele strămoșilor voștri... Să caute de aceea cu toții a se uni cu poporul, declarând fără sfială ungurilor că nu se odihnesc până ce nu se va recunoaște prin lege națiunea română și până ce nu va fi reprezentată în dietă, pentru a putea judeca în ce chip și sub ce condiții să se unească cu Țara Ungurească”.*¹⁵

De la Blaj a primit vestea că guvernatorul Transilvaniei, contele Teleki, a interzis adunarea națională a românilor programată să se desfășoare la Blaj în 30 aprilie 1848. Autoritățile ungare au încercat să-i învrăjbească pe români, împărțiți în otodocși și greco-catolici, apoi au declarat starea de asediu și au început să ridice spânzurători prin satele românești, pentru a-i determina pe români să nu participe la acea adunare. Pe cei care n-au ținut seama de aceste măsuri au încercat să-i oprească pe drum cu ajutorul trupelor revoluționare ungare, dar și prin interdicția de a trece apa cu podul plutitor, confiscarea ambarcațiunilor cu care se puteau trece râurile etc.

Dar Avram Iancu a știut să-i mobilizeze și să-i facă neînfricați, spunându-le moșilor: „*Voi sunteți poporul!*”¹⁶

*

Astfel, la 30 aprilie 1848, în ciuda opoziției autorităților, la Blaj a avut loc prima adunare reprezentativă a românilor. La aceasta au participat aproape 4.000 de oameni, îndeosebi țărani, dar și tineri studenți în drept și teologie. Dintre aceștia, 2.000 erau moși, care au coborât din munți în frunte cu Avram Iancu și Ioan Buteanu. Moși au fost primiți cu entuziasm de românii prezenți la adunare, iar

¹⁵ Silviu Dragomir, *op.cit.*, p.50.

¹⁶ Florian Dudaș, Avram Iancu, eroul românilor, Editura „Lumina”, Oradea, 1993, p. 45.

căpeteniile acestora s-au alăturat cărturarilor Simion Bărnuțiu și Alexandru Papiu-Ilarian privind prezentarea publică a revendicărilor.

Papiu-Ilarian a îmbărbătat poporul, spunând: „*Nu vă temeți, fraților! Cu noi este Dumnezeu, cu noi este dreptatea... Să aruncăm veșmântul sclaviei. Să nu dăm de rușine numele de român. Ne-am adunat ca să spunem tuturor că nu mai vrem să fim șerbi, că nu mai vrem să domnească nimeni asupra-ne*”.

Adunarea, cunoscută sub numele de „*Adunarea din Duminica Tomii*”, a dus la creșterea încrederii românilor în forțele proprii, precum și la angajarea în luptă a intelectualilor legați de popor. Aceasta s-a încheiat prin adoptarea unui document mobilizator care stabilea programul convocării Marii Adunări Naționale a românilor transilvani. Reprezentanții autorității publice veniți să citească ordinul de dizolvare a adunării au fost nevoiți să le acorde tribunilor „*certificate de bună purtare*” și asigurarea că nu vor suporta consecințe ulterioare.

*

La 1 mai 1848, ceata moșilor condusă de Avram Iancu s-a întors acasă, în Vidra de Sus. Moșii n-au mai așteptat deciziile stăpânirii, încetând din proprie inițiativă să se mai considere iobagi și refuzând să mai presteze slujbe iobăgești și să mai plătească taxele urbariale. Ei motivau că au slujit destul pentru nobilimea ungară și că se socotesc oameni liberi. Avram Iancu i-a încurajat și îndemnat să participe la Marea Adunare Națională care urma să aibă loc tot la Blaj, în ziua de 15 mai 1848. Vestea s-a răspândit cu iuțeală, iar chemarea adresată poporului suna astfel: „*Veniți, români, la Blaj, pe Câmpul Libertății!*”. Aceste fapte care prevesteau o ridicare masivă la luptă a românilor n-au convenit autorităților ungare, care au încercat să înăbușe în fașă o eventuală răzmeriță care aducea aminte de vremurile lui Horia.¹⁷

În 5 mai 1848 (duminică, pe când românii erau la biserică), autoritățile ungare l-au trimis la Vidra de Sus pe comitele cameral (șpanul) Lazar, pentru a-i determina pe moși să se supună legilor în vigoare. Acesta a încercat să le vorbească moșilor, dar a fost întrerupt. Avram Iancu i-a citit acestui funcționar, în casa tatălui său, Alixandru Iancu, jude domenial, deci funcționar supus direct comiteiului respectiv, o proclamație scrisă în limba română, difuzată de preot, care îi îndemna pe români la luptă pentru libertate. După ce a citit textul proclamației, adică a tradus-o în limba maghiară pentru comite, Avram Iancu ar fi adăugat de la el fraza

¹⁷ Silviu Dragomir, *op.cit.*, p. 54.

următoare: „*Românii nu vor cerși libertatea de la unguri, ei sunt destul de tari ca să și-o stoarcă prin luptă*”.¹⁸

Încercarea autorităților ungare de a zădărnici adunarea românilor n-a dat rezultate. Guvernul a trimis emisari să spargă adunarea, iar podurile de peste Mureș și Târnave au fost trase la mal. Însă românii au trecut apa înot, apoi și-au continuat drumul spre orașul Blaj, care fusese încercuit de trupe de represalii, pentru a-i înspăimânta pe români. Astfel, în scurt timp satele din jurul Blajului s-au umplut de lume. Văzând că nu i-au putut opri în vreun chip, autoritățile au socotit că trebuie îndepărtați intelectualii din mijlocul poporului, prin toate mijloacele.

*

La 15 mai 1848 (st.n.) s-a petrecut cel mai strălucitor și vibrant moment din istoria românilor transilvani: atunci a avut loc Marea Adunare Națională de la Blaj, în care aceștia și-au expus revendicările politice, religioase și sociale.¹⁹ Un rol de netăgăduit în acest sens l-au avut cei doi episcopi români, Andrei Șaguna (ortodox) și Ioan Lemeni (greco-catolic), care au ignorat ordinele guvernului ungar, organizând o singură adunare românească.

Cu toate că adunarea trebuia să înceapă luni 15 mai 1848, poporul a început să se adune la Blaj încă de vineri 12 mai 1848. Românii au venit la Blaj în adevărate torente, ca o apă curgătoare „*ce se slobozea la vale ca puhoiul*”, îmbrăcați în veșminte albe, „*ca în zi de cea mai mare sărbătoare*”.

Sâmbătă, 13 mai 1848, a sosit la Blaj de la Sibiu episcopul ortodox Andrei Șaguna, însoțit de intelectualii români din Sibiu și Brașov. Alaiul său a fost întâmpinat cu mare bucurie de români, iar la Mânărade, în apropiere de Blaj, l-a așteptat o delegație a clericilor români greco-catolici, care l-a invitat să locuiască pe durata adunării împreună cu episcopul Ioan Lemeni. A acceptat invitația greco-catolicilor și s-a așezat la curtea episcopală din Blaj.

După amiază a sosit într-o căruță Simion Bărnuțiu. Câteva sute de oameni s-au repezit să-l ducă în triumf. Însă, marele cărturar a vrut să îi oprească, spunându-le: „*Fraților, acum nu este timpul să punem oamenii în jug, ci să îi scoatem. Lăsați dară să tragă vitele, că voi ați tras destul și acuma să fim oameni liberi*”.

¹⁸ *Documente privind revoluția de la 1848 în Țările Române. C. Transilvania*, vol. III, București, 1982, p. 369.

¹⁹ Vezi, pe larg, Dan Berindei, *Revoluția română din 1848-1849*, Editura Enciclopedică, București, 1998.

Tot sâmbătă, spre seară, au sosit din Țara Moșilor Avram Iancu și Ioan Buteanu, în fruntea a 10.000 de moși, organizați militărește și disciplinați, iar de pe Câmpie Vasile Macariu Moldovan, însoțiți de mii de români. Avram Iancu a luat parte la dezbateri, a expus și explicat revendicările „*națiunii române din Transilvania*”, iar moșii au asigurat paza și ordinea.

Duminică dimineața, 14 mai 1848, piața din Blaj era deja plină de români, iar tribunii îi învățau ce trebuie să facă și să știe.

Tribunii au continuat să dea povețe poporului până la începerea liturghiei, ținută în biserica din Blaj. După terminarea acesteia, cei doi episcopi români au trecut prin mulțime la braț, în semn de unire între românii ortodocși și cei greco-catolici. Din piață, cei doi episcopi au plecat la curtea episcopală, iar în biserică au rămas intelectualii români pentru a pregăti programul zilei următoare.

La ora 10.00, după o scurtă vorbire de bun venit a canonicului Vasile Rațiu de Noșlac, Simion Bărnuțiu a ținut o lungă cuvântare, expunând motivele pentru care românii resping unirea Transilvaniei cu Ungaria, fiind atât de elocvent și aducând asemenea argumente, încât acei intelectuali români care erau favorabili unirii au amuțit.

NOTĂ: În finalul discursului, Simion Bărnuțiu a tras concluziile:

- Adunarea românilor din 3/15 mai e adunare generală națională a întregii ginți române din Transilvania;
- Adunarea generală națională română are să proclame sărbătorește în ziua de mâine libertatea și independența națiunii române;
- Adunarea are să pretindă ștergerea iobăgiei;
- Adunarea are să protesteze în contra unirii Transilvaniei cu Ungaria.

La ora 15.00, conferința pregătitoare s-a încheiat, mulțimea comentând favorabil discursul lui Simion Bărnuțiu. La ora 17.00 a început o nouă conferință, la care au participat și cei doi episcopi români, care a avut ca scop să determine autoritățile ungare să-l elibereze pe Florian Micaș din închisoare.²⁰

În deschiderea acesteia a vorbit Paul Dunca – cunoscut pentru atitudinea favorabilă unirii Transilvaniei cu Ungaria – care însă a vorbit în spirit național românesc. Astfel, adunarea a hotărât trimiterea unei delegații la guvern, care să ceară eliberarea imediată a lui Florian Micaș. La sugestia lui Avram Iancu a fost trimisă o delegație formată din oameni vârstnici, pentru că tinerii nu mai puteau răbda manevrele guvernului și deschideau ei

²⁰ Valentin Borda, Viorica Dutcă, Traian Rus, *Avram Iancu și prefecții săi*, Casa de editură Petru Maior, Târgu Mureș, 1997.

porțile temniței. Guvernul a refuzat să-l elibereze din închisoare, iar în perioada în care a fost închis, revoluționari unguri au distrus casa și avutul părinților săi, care s-au refugiat la Abrud.

Altă delegație a fost trimisă la Alba Iulia pentru a-l invita la adunare pe Simion Crainic, cunoscut patriot român, dar acesta a refuzat să participe. De asemenea, s-a hotărât ca protopopii și dascălii destituiți de episcopul Ioan Lemeni în anii anteriori, precum și teologii demiși din motive naționale, să fie repuși în posturi. Conferința s-a încheiat târziu în noapte, iar la căderea întunericului Blajul a fost iluminat.

Luni, 15 mai 1848 (st.n.), o zi frumoasă și senină, încă de la ora 5.00 dimineța mulțimea de români era în picioare.²¹ Pe lângă românii transilvăneni erau prezente delegații din alte părți locuite de români, precum Bihor, Banat, precum și din provinciile românești de peste Carpați, Moldova și Muntenia: Vasile Alecsandri, Alexandru Ioan Cuza, Petrache Cazimir, Nicolae Ionescu, Costache Negri, Lascăr Rosetti, Alecu Russo, Gheorghe Sion etc.

La ora 6.00 a început în Catedrala din Blaj serviciul divin, ținut de episcopul Ioan Lemeni, iar la ora 8.00, a fost dat semnalul de începere al Adunării Naționale cu clopotul cel mare al Catedralei. Intelectualii români s-au adunat pe o estradă amplasată în fața catedralei, pe care erau așezate mese și scaune. La ora 9.30, cei doi comisari guberniali au fost invitați să vorbească românilor adunați în acel loc. Aceștia au prezentat decretul guvernului, care permitea ținerea adunării, au declarat deschisă adunarea și au citit decretul și instrucțiunile guvernului despre modul în care trebuia să se desfășoare adunarea națională. Instrucțiunile au fost explicate poporului de către episcopul Andrei Șaguna.

După acest moment, s-a hotărât ca adunarea să se țină în aer liber, nu în biserică. Toți participanții s-au mutat pe un câmp din apropierea Catedralei, care în timpul acestei adunări a fost numit „Câmpul Libertății” (Câmpia Libertății). În mijloc s-a format un cerc, unde s-au adunat episcopii, preoții și intelectualii români, iar mulțimea de români s-a așezat de jur-împrejur, în mod ordonat, lăsând printre grupuri, până în centru, căi atât de largi încât putea trece o trăsură. Mai departe de tribuna centrală s-au ridicat alte tribune, de la care tribunii explicau celor mai îndepărtați ceea ce se vorbește în mijlocul adunării.

²¹ Teodor V. Păcățian, *Cartea de aur sau luptele politice-naționale ale românilor de sub coroana ungară*, volumul I, ediția a II-a, Tipografia Iosif Marschall, Sibiu, 1904.

NOTĂ: Președinți ai Marii Adunări Naționale de la Blaj au fost aleși episcopii Andrei Șaguna (ortodox) și Ioan Lemeni (greco-catolic), iar vicepreședinți: Simion Bărnuțiu și George Barițiu, iar secretari Timotei Cipariu, Ioan Popasu, August Treboniu Laurian, Demetriu Boeriu, Iacob Bologa, Paul Dunca, George Anghel, Ioan Bob, Petru Manu și Ioan Bran.

După alegerea conducătorilor adunării, episcopul Andrei Șaguna a rostit o rugăciune pentru sănătatea împăratului austriac și pentru libertatea națională a românilor. Generalul austriac Schurter, comandantul trupelor destinate pentru păstrarea ordinii, a afirmat după acest moment că nicăieri, pe unde a umblat în Europa, nu a văzut o „*adunare de popor atât de mare și atât de disciplinată*”.

După rugăciunea episcopului Andrei Șaguna, la cererea poporului, a vorbit Simion Bărnuțiu, care după o scurtă introducere a supus votului mulțimii cele cinci puncte, care au fost aprobate în unanimitate: La pct. 1 se stipula: „*Adunarea aceasta se proclamă de adunare generală națională a națiunii române din Transilvania*”.

A urmat depunerea jurământului de credință față de națiunea română de către toți cei prezenți. Formula de jurământ a fost spusă cu glas tare, toți cei care jurau având o mână pusă pe inimă, iar cealaltă ridicată în sus. Jurământul s-a depus sub steagul imperial și sub drapele naționale românești. Apoi s-a citit în ședință și s-a votat petiția de eliberare a lui Florian Micaș, iar aceasta a fost înmănată ulterior comisarilor ungari, pentru a fi dusă guvernului de la Cluj. După ce s-a stabilit ca a doua zi Adunarea Națională să înceapă la ora 8.00 dimineața, ședința a fost declarată închisă.

Comisarii unguri au trimis în aceeași zi la Cluj raportul lor, în care nu au avut ce să scrie decât despre foarte buna disciplină a zecilor de mii de români adunați la Blaj.

Măști, 16 mai 1848, Adunarea Națională a fost deschisă printr-un serviciu divin celebrat la ora 6.00 în Catedrala din Blaj, apoi, la ora 8.00 a început ședința pe „Câmpul Libertății”. În timp ce se deplasa spre locul ședinței, țărani români i-au strigat episcopului Ioan Lemeni să nu facă nici o unire cu Ungaria.

În intervențiile lor, Simion Bărnuțiu și episcopul Andrei Șaguna și-au exprimat credința în cucerirea drepturilor politice ale națiunii române, dar în același timp au cerut țăranilor să-și respecte îndatoririle față de „*domnii de pământ*” până la ștergerea oficială a iobăgiei, prin lege. La rândul său, vicarul

Alexandru Sterca Șuluțiu a propus ca „de acum încolo în comunicările oficiale românii să nu mai fie numiți *olah și valahi*, ci *români*”.

A urmat la tribună August Treboniu Laurian, care a prezentat *„Petiția națională adoptată de adunarea de la Blaj prin care sunt exprimate revendicările românilor transilvani. Punturile națiunii române transilvane votate în Adunarea Națională de la Blaj în 15-17 Mai c.n.1848”*.

NOTĂ: „Puntul” 1 suna astfel: Națiunea română, răzimată pe principiul libertății, egalității și fraternității, pretinde independența sa națională în respectul politic ca să figureze în numele său ca națiune română, să-și aibă reprezentanții săi la dieta țării în proporțiune cu numărul său, să-și aibă dregătorii săi în toate ramurile administrative, judecătorești și militare în aceeași proporțiune, să se servească cu limba sa în toate trebile ce se ating de dânsa, atât în legislațiune, cât și în administrațiune. Ea pretinde pe tot anul o adunare națională generală.

La acestea s-au adăos că de aici înainte în lucrările legale ale celorlalte națiuni transilvane și în limbile lor românii să se numească români, iar nu olah, walach și bloch.

„Punturile” s-au votat în aplauze generale, apoi August Treboniu Laurian, Simion Bărnuțiu și George Barițiu au fost purtați pe brațe de mulțimea de români entuziasmată. Dând curs simțămintelor naționale, participanții la adunare au cerut unirea cu Principatele Române: *„Noi vrem să ne unim cu Țara!”*.²²

Martorii străini au rămas impresionați de aspectul adunării. Istoricul ungur Jakab Elek avea să consemneze: *„Măreț era spectacolul ce se desfășura în fața noastră”*.

„Petiția Națională” a fost întregită cu o petiție înaintată guvernului ungur de către reprezentanții românilor care trăiau în acel moment în Ungaria propriu-zisă, respectiv în comitatele Arad și Bihor, precum și în Banat. Aceștia cereau drepturi politice, bisericești, militare și școlare pentru românii din aceste regiuni.

În aceeași ședință a fost ales Comitetul Permanent cu sediul la Sibiu, condus de episcopul Andrei Șaguna, având ca vicepreședinte pe Simion Bărnuțiu. De asemenea, s-a decis alegerea a două deputații, dintre care una condusă de episcopul Ioan Lemeni să fie trimisă la Cluj, iar cealaltă condusă de episcopul Andrei Șaguna la împăratul austriac, pentru a înmâna autorităților petiția românilor.

Astfel s-a încheiat Adunarea Națională din această zi.

Ziua de miercuri 17 mai 1848 a avut ca program doar autentificarea protocolului zilei anterioare, iar ședința a fost scurtă. Totodată, s-a propus ca pe

²² Vezi, pe larg, *Revoluția română din 1848*, Editura Politică, 1974.

„Câmpul Libertății” să se ridice un monument în amintirea Marii Adunări Naționale de la Blaj.

La ora unu și jumătate după amiază, comisarii guberniali au declarat adunarea închisă, recunoscând „*buna purtare a românilor*”. Apoi românii au plecat către casele lor, rămânând la Blaj numai fruntașii lor, pentru a se consulta asupra ceea ce urma să fie făcut în viitor. Astfel s-a terminat Marea Adunare Națională, cea dintâi din timpuri nememorate, „*cea mai frumoasă din câte adunări de popor s-au ținut până în acest timp în Transilvania*”.

Nicolae Bălcescu avea să regrete că în 15 mai 1848 n-a avut „norocirea” de a se afla la Blaj. El avea să evoce la Paris, în fața unui auditor elevat, în cele mai frumoase cuvinte, evenimentul de la Blaj, arătând că „*nația română e matură și vrednică de libertate*”.

NOTĂ: Un crâmpei din evocare sună astfel:²³

„*Zi de 15 mai (1848)! Zi de lumină, libertate și de mărire română, te pomenim și te serbăm cu drag! Tu minunași lumea și îi arătași că nația română e matură, vrednică de libertate și de a intra în frăția cea mare a națiilor. În analele române altă zi nu strălucește mai frumos decât tine și cea asemenea ție, sora ta iubită, ziua de 11 iunie (1848) a poporului din București. Te pomenim și te serbăm cu drag, o zi măreață, căci întâiași dată auzirăm atunci un popor întreg răspunzând celor ce-i vorbeau de unirea Ardealului cu Ungaria, prin această strigare: „Noi vrem să ne unim cu Țara!” Minunată destăinuire a lui Dumnezeu care, în zile așa mari de sărbătoare populară, vorbește d-a dreptul în inimele aleșilor săi; și numai poporul și preoții, acești fii ai inspirației divine, avură la 1848 conștiința întâmplărilor viitoare, numai ei citiră și destăinură aceea ce era scris în inima fiecărui român: «Mântuirea de orice dominare străină prin unitate națională»”.*

4. Scânteia prometeică a revoluției românilor

La sfârșitul lunii mai 1848, Avram Iancu, alături de fruntași români din Munții Apuseni, a ținut o consfătuire la Câmpeni pentru a hotărî ce atitudine să ia în privința iobăgiei, care încă nu fusese ștearsă legal. Din motive de protecție, el a susținut îndeplinirea sarcinilor iobăgești până la clarificarea legală a situației, iar dacă nu se va rezolva legal, românii urmau să încerce să-și obțină drepturile prin folosirea forței.

Însă, în 30 mai 1848, Dieta de la Cluj a proclamat uniunea (*unio*) Transilvaniei cu Ungaria. De la Pesta au venit revoluționari unguri, îndeosebi

²³ Nicolae Bălcescu, *Opere*, I, București, 1953, p.332-335 (Nicolae Bălcescu a folosit stilul nou, ceea ce facem și noi!).

tineri, pentru a fi de față la dezbateri. Între aceștia s-a aflat și Vasvári Pál,²⁴ „un tânăr înalt, frumos, blondin, cu frunte lată și ochi focosi”, născut la anul 1826 în Tisza-Biid, unde tatăl dânsului a fost, „precum susțin unii”, preot greco-catolic (deci, român). După vot, Vasvári Pál a mers la Abrud (unde locuia Iosif Sterca Șuluțiu, jurist și viitor istoriograf în legiunea lui Avram Iancu - *Auraria Gemina*), de unde voia să ajungă la izvoarele Arieșului pentru a se întâlni cu Avram Iancu. L-a găsit în fața casei, privind spre crestele munților, iar între cei doi s-a încins o discuție tensionată.

Avram Iancu a încercat să armonizeze pozițiile celor două neamuri. Când Vasvári Pál a vorbit despre „dreptatea ungară” și de „binefacerile legilor ungare”, Avram Iancu s-a ridicat de pe scaun, umblând ca un leu închis într-o cușcă. Discuția a alunecat apoi spre uniunea (*unio*) votată de dietă, Vasvári Pál spunându-i că aceasta se va realiza în pofida opoziției românilor. La această veste, Avram Iancu l-a avertizat „Să nu vă împingă infernul la acest pas, căci atunci v'a cântat cocoșul. Să scii că eu sunt nepotul lui Horia, care a crescut în casa aceasta, unde ne aflăm noi, care a murit ca martir pe roată, iar trupul i-s'a aruncat în toate părțile lumii. Sunt gata a-i urma lui, dar unirea fără condiție n'o primesc”.²⁵

Din acel moment, dieta Transilvaniei a trecut la măsuri sălbatice împotriva românilor. În ziua de 2 iunie 1848, la Mihaș (comitatul Alba), grănicerii secuiei și gărzile naționale ungare din Aiud au făcut un groaznic măcel,²⁶ ucigând 14 țărani români și rănind peste 50, mulți dintre ei murind ulterior.

Avram Iancu era la Sibiu, când a aflat că:

- Dieta Transilvaniei, întrunită la Cluj, decretase unirea Transilvaniei cu Ungaria fără să se dezbată memoriul românilor care constituiau majoritatea în Transilvania (1.250.000 români față de cca 600-700.000 unguri și 250.000 sași);
- a fost dizolvat Comitetul Național Român de la Sibiu, amenințând cu pedepse aspre pe cei care ar îndrăzni să mai convoace adunări naționale.

Datorită creșterii nemulțumirii românilor, autoritățile ungare au crezut că vor putea înăbuși o eventuală răscoală cu ajutorul secuilor de la Aiud cantonați

²⁴Iosif Sterca Șuluțiu. *Avram Iancu și P. Vasvari*, în „*Transilvania*”, organul asociațiunii Transilvane pentru literatura română și cultura poporului român. Nr. II. Sibiu, Martie 1897, Anul XXVIII, p.40.

²⁵Avram Iancu. *Biografie de Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpeneș*, în op.cit. p.91.

²⁶Avram Iancu. *Biografie de Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpeneș*, în op.cit., p.88-89.

aproape de Munții Apuseni. Autoritățile ungare au trecut urgent la măsuri draconice, pentru a băga spaima în români.

La sfârșitul lunii mai 1848, Avram Iancu a fost somat să-i îndemne pe români să continue prestațiile iobăgești, fiind amenințat cu arestarea de către garda națională ungară. În aceste condiții, în 5 iunie 1848 Avram Iancu a plecat în Munții Apuseni să strângă moții pentru a se apăra împotriva trupelor de represiune ungare. A doua zi, 6 iunie 1848, la Bucium-Cerbu a avut loc o adunare în care el i-a informat pe moți despre măsurile antiromânești ale Dietei de la Cluj, precum și despre maltratarea românilor de către autoritățile ungare. În aceeași zi, comisarul guvernului din Pesta a ordonat luarea de măsuri severe împotriva lui Avram Iancu, întrucât el cutreiera satele din Munții Apuseni pentru a-i ridica pe moți la luptă. În 9 iunie 1848, Avram Iancu se afla la târgul de la Câmpeni, unde le-a cerut moților să se înarmeze, dar să rămână liniștiți și să nu atace instituțiile și curțile nobiliare.

Românii așteptau dreptatea de la „*bunul împărat*”, dar, în 10 iunie 1848, acesta a sancționat „*uniunea*” votată de Dietă ungară.

Astfel, românii din Munții Apuseni au hotărât să-și facă dreptate, stârnind furia autorităților ungare, care au ordonat aplicarea terorii preventive. Peste tot, românii „*suspectați de idei revoluționare*” au fost arestați, schingiuiți, împușcați sau spânzurați. Fruntașii românilor, acuzați de răzvrătire, au fost urmăriți și amenințați cu moartea, iar autoritățile ungare au poruncit arestarea „*revoluționarilor români*”:

- protopopul Simion Balint a fost numit trădător, arestat, bătut și închis într-un beci din Abrud; l-au legat și i-au smuls barba fir cu fir, apoi l-au mutat într-o închisoare din Aiud;

- Florian Micaș a fost dus la Târgu Mureș, unde a fost supus celor mai grozave batjocuri, înjurături și bățai;

- o companie de grăniceri a fost trimisă la Sibiu să-l prindă pe Simion Bărnuțiu; el a scăpat cu fuga, sărind pe fereastră; s-a refugiat în comuna Racovița, între grăniceri români, unde nu-l puteau urmări gărzile ungare;

- pe August Treboniu Laurian și Nicolae Bălășescu i-au arestat prin groful Baldy în Sibiu, primul fiind închis, iar celălalt primind domiciliu forțat.

Paharul era plin de venin, mai trebuia o picătură și revărsarea nu mai putea fi oprită.²⁷ În 13 iunie 1848 în Țara Moților a sosit o comisie gubernială

²⁷ Vezi Gelu Neamțu, *Revoluția românilor din Transilvania 1848-1849*, Cluj-Napoca, 1996.

ungară, însoțită de o companie de soldați unguri, pentru a ancheta situația românilor acuzați de răzvrătire. Simțind că vuietul răzvrătirii plutea în aer, în 14 iunie 1848 șeful acelei comisii a cerut încă două companii de soldați, pentru a putea face față unei eventuale răzvrătiri. Efectivele cerute au fost trimise urgent dintre trupele ungare cantonate la Turda.

Amenințările, tortura și închisorile i-au întărit pe români, iar cuvântul *Iancului*, al preoților și învățătorilor a devenit poruncă pentru moți. Văzând că nu-i pot abate de la drumul lor, autoritățile ungare au încercat să-i compromită pe fruntașii românilor, aruncând calomnii și minciuni. În bătălia informațională care începuse între români și unguri s-au folosit toate mijloacele posibile; astfel, pentru a-i domoli pe români, în 18 iunie 1848 a fost publicată de către guvernul ungar hotărârea privind *desființarea iobăgiei* (starea cea mai cumplită pentru un întreag neam de moți!).

Avram Iancu a asigurat comisia că țăranii români vor respecta liniștea și ordinea și că își vor revendica pe cale legală pământurile și pădurile. Dar vigilența a fost păstrată, pentru că el cunoștea comportamentul mării nobilimi ungare, precum și ferocitatea trupelor de represalii, formate din unguri și secui. În consecință, în zilele de 19-20 iunie 1848, el a făcut cu moții două exerciții de mobilizare, la care aceștia s-au prezentat militărește, înarmați și disciplinați, organizați pe subunități, cu comandanții în frunte.

Intuind „apropierea furtunii”, comisia gubernială a solicitat noi întăriri, astfel că în 23 iunie 1848 în Munții Apuseni se aflau 200 de soldați imperiali și 300 de secui. Mai mulți fruntași români au fost somați să se prezinte în fața comisiei pentru a da declarații. Însă cei mai mulți dintre cei care s-au prezentat au fost arestați și maltratați.

Avram Iancu a fost și el invitat să vină în fața comisiei, dar aflând de soarta celorlalți, nu s-a prezentat. Mai mult, în 29 iunie 1848 a informat comisia de anchetă că nu are de ce să se prezinte în fața ei, pentru că n-a făcut rău nimănui, iar moții s-au înarmat în scop de apărare. Apoi a plecat în creierul munților, ascunzându-se pentru o perioadă în Țara Moților și în Zarand. Acolo a pregătit cea de-a treia adunare națională. (*va urma*)

Col. (r) conf. univ. dr. Aurel V. David

MEMORIE PROFESIONALĂ

APĂRAREA ORDINII CONSTITUȚIONALE – OBIECTIV MAJOR AL SERVICIILOR ROMÂNE DE INFORMAȚII

12. EXTREMISMUL POLITIC (II)

În numărul anterior al revistei am început analiza acestei amenințări importante la adresa ordinii constituționale în România modernă și contemporană, cu o manifestare consistentă în anumite perioade, cu abordarea extremismului de stânga, care s-a manifestat mai timpuriu în țara noastră. Continuăm cu relevarea extremismului politic de dreapta, care s-a manifestat la un moment dat în cadrul Mișcării Legionare și al altor curente naționaliste românești, precum și al unor organizații politice de dreapta ale minorităților conlocuitoare.

Conform obiceiului, vom începe analiza cu prezentarea semnificației unor termeni conform ultimei ediții a DEX – Dicționarul Explicativ al Limbii Române al Academiei Române, 2016.

Fascism: ideologie apărută în Europa după Primul Război Mondial, caracterizându-se prin naționalism, extremism, misticism, violență, cultul forței, intoleranță față de alte partide, promovarea rasismului etc.

Fascist: partizan, adept al fascismului (p. 415).

Național-socialism: doctrină politică rasistă și naționalistă, inițiată de Hitler, bazată pe ideea superiorității rasei ariene, încercând să justifice violența, genocidul, războaiele de cucerire; rasism.

Național-socialist: adept al național-socialismului (p.762).

Legionar: membru al mișcării social-politice de extrema dreaptă reprezentată de partidul Garda de Fier; gardist (p. 643).

Semnificația termenilor de *rasism*, *rasist*, *antisemitism* și *antisemit* am prezentat-o în numărul anterior.

CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA MIȘCĂRILOR POLITICE DE EXTREMĂ DREAPTĂ

Prototipul mișcărilor politice de extremă dreapta este fascismul.

Începuturile fascismului, ideile sale și promotorii lor.

Primul Război Mondial și criza economică ce i-a urmat au produs un val uriaș de dezamăgire față de *establishment*, iar regimurile conservatoare din

Europa s-au confruntat cu violente contestări, atât din partea extremei stângi, cât și din partea celei drepte. Naționalismul, agitat deja de propaganda de război, a oferit o platformă de acțiune extremei drepte în opoziție cu internaționalismul declarat al stângii. Teama de bolșevism, deja victorios în Rusia, orienta milioane de europeni către dreapta radicală. Ultranaționalismul, disprețul pentru democrație, viziunea totalitară asupra societății și folosirea violenței ca armă politică au fost văzute ca un rău necesar pentru eliminarea pericolului revoluției socialiste.

În acest context se cristalizează fascismul, un curent ideologic reacționar, ultranaționalist, ce respingea democrația liberală, conservatorismul, socialismul și comunismul, dar și individualismul, intelectualismul și pacifismul.

Primele repere istorice notabile ale apariției fascismului sunt înființarea de către italianul Benito Mussolini, în 1918, a formațiunii politice „Grupul de luptă” (*Fascia de combattimento*), care este adusă în guvernare în anul 1922 de către regele Italiei pentru a evita un posibil război civil, dar și în perspectiva ca, în Germania, Partidul Național Socialist al Muncitorilor Germani să ajungă principala formațiune politică din Reichstag, ceea ce s-a întâmplat în 1933 și a dus la desemnarea în funcția de cancelar a lui Adolf Hitler.¹

Apariția fascismului a fost anunțată de o serie de teorii politice și sociologice, între care iraționalismul, naționalismul, elitismul, rasismul.²

Apariția fenomenului fascist este consecința unui complex de factori, între care, pe lângă criza care a urmat Primului Război Mondial, enumerăm intrarea maselor pe scena istoriei, radicalismul unic al clasei de mijloc, impulsurile psihosociale, neurotice sau patologice (sentimentul izolării, al impotenței, anomiei și frustrării) acestei categorii sociale.³

Inițial mișcarea fascistă nu a avut un program ideologic coerent, doctrina acesteia fiind explicată abia în 1933, într-un text semnat de Mussolini și apărut în Enciclopedia Italiană. Documentul prezintă argumente în favoarea unui stat totalitar în care nu există sferă privată sau organizații independente. Fascismul respinge doctrina liberal-democrată a drepturilor imprescriptibile ale omului, propunând un stat-națiune organic, căruia individul îi aparține necondiționat, iar interesele sale pot fi sacrificate pentru binele colectivității.

¹ George Surugiu, *Extrema dreaptă*, studiu publicat în cartea *Ideologii politice actuale*, coordonator Mihaela Miroiu, Ed. Polirom, 2012, p. 384.

² Detalii în Andrei Țăranu, *Doctrine politice contemporane*, 2001, pp. 112-117.

³ *Ibidem*, pp. 122-124.

Fasciștii doresc o revoluție care să ducă la „renașterea din cenușă” a națiunii, la crearea unei noi ordini în locul celei vechi, decadente.

Mussolini și-a asumat ca scop suprem renașterea Italiei, sub forma unui stat-națiune totalitar. La rândul său, Hitler a văzut în totalitarism un instrument pentru îndeplinirea viziunii mitice pe care a propus-o în cartea sa *Mein Kampf* încă din 1925: supremația super-rasei ariene (germanii și popoarele nordice), prin exterminarea elementelor „degenerate” (precum homosexualii, persoanele cu dizabilități fizice sau psihice) și distrugerea „raselor inferioare” (evreii, țigani, slavii).⁴

Ca mișcare orientată spre cucerirea puterii, fascismul nu a fost niciodată preocupat de definirea teoretică a scopurilor și a originilor sale. Cu toate acestea, pot fi identificate o serie de concepte cheie fundamentale ale doctrinei. Primul este glorificarea statului și ideea completei subordonări a individului în fața acestuia. Fascismul a găsit pentru problemele economice și sociale reale „rezolvarea” prin substituirea lor cu problema națiunii. Important este binele întregului. Pentru ca această retorică să aibă succes, a fost dublată de o adevărată mitologie a salvării, a destinului unic al respectivei națiuni. O altă trăsătură a fascismului este violența, pe care a ridicat-o la rangul de principiu ideologic. Asociată cu activismul, cu militarismul (extins nu doar la nivelul vieții politice, ci și sociale) și naționalismul, aceasta avea să conducă, în mod logic, la expansionism.⁵

Principalele tipuri de fascism european au fost:

- fascismul italian: prima ideologie de acest fel care, deși a anunțat formal crearea statului total, a acceptat totuși un anumit grad de pluralism;
- național-socialismul german: o formă extremă de fascism, singura mișcare care a avut o dictatură totală și a dezvoltat un sistem politic propriu, în care ideea dominantă este accentul pus pe ideea de rasă (a fost exportat în țările satelit ale Germaniei în perioada războiului);
- falangismul spaniol: o formă derivată a fascismului italian, în care însă accentul a rămas pe tradiție și catolicism;
- Garda de Fier, singura mișcare fascistă notabilă într-un stat ortodox, cu un caracter mistic și semi-religios;

⁴ George Surugiu, *Op. cit.*, pp. 384-385.

⁵ Andrei Țăranu, *Op. cit.*, pp. 118-121.

- fascismul nedevelopat al unor regimuri autoritare de dreapta în Europa de Vest în anii 1930, realizat prin mijloace birocratice, care însă nu a dezvoltat organizații fasciste.⁶

Evoluția postbelică a extremei drepte (1945-1989)

Începând cu 1945, ideile dreptei radicale au fost permanent asociate cu Mussolini și Hitler, fiind condamnate fără drept de apel. În țările din sistemul socialist, apologia extremei drepte devine, practic, una din cele mai grave crime împotriva regimurilor comuniste. În Occident, ideologia dreptei radicale a fost silită să lupte pentru supraviețuire într-un climat politic refractar la extremism, fiind ignorată de electorat și ocolită de către ceilalți actori politici. Fascismul va deveni astfel cel mai discreditat fenomen politic al secolului XX.

În aceste condiții, ideologii neofasciști vor pune tragedia ultimei conflagrații mondiale pe seama naționalismului excesiv al lui Hitler și Mussolini, care ar fi împiedicat fascismul să salveze civilizația europeană atât de americanizare, cât și de bolșevism. Acest așa-numit curent al eurofascismului va debuta în anii 1950-1960 în Europa de Vest. Publicul țintă nu ar mai fi masele (refractare la ideea de fascism), ci elitele societății cărora li se propune o viziune alternativă asupra lumii, mai spiritualizată și antihegemonică, o revoltă împotriva materialismului și uniformizării aduse de egalitarismul liberal și socialist.

În 1968, un grup de intelectuali francezi anticomuniști și ultranaționaliști fondează Grupul de Cercetare și Studii pentru Civilizația Europeană, care va da naștere mișcării filosofico-intelectuale „Noua Dreaptă”, văzută ca o reacție metapolitică la protestele anti-*establishment* ale stângii occidentale. „Noua dreaptă” europeană (numită uneori și franceză) maschează ideile rasiste și extremiste ale neofascismului sub forma criticii la adresa liberalismului și egalitarismului, văzute ca principală problemă a lumii moderne.

Aceste idei exprimate în spațiul metapolitic au fost preluate și operaționalizate în anii 1970 și 1980 de grupări de inspirație neofascistă, ultranaționalistă din Italia, Marea Britanie, Belgia, Germania de Vest. Ele vor invoca „dreptul la diferență” în ideea apărării specificului național, limitând drepturile imigranților pentru a evita „contaminarea” corpului național.

În perioada Războiului Rece, temele predilecte ale ideologiei extremei drepte au fost anticomunismul și antiliberalismul, împreună cu opoziția față de imigranți, dar și față de minorități sexuale, feminism, multiculturalism și

⁶ *Ibidem*, p. 112.

cosmopolitism. La acestea se adaugă rasismul și antisemitismul, relativ temperat în Europa ca urmare a restricțiilor legale și parțial înlocuit cu negarea Holocaustului.⁷

Dreapta radicală în lumea post Război Rece

Pentru simpatizanții extremei drepte, anii 1990-1991 aduc o victorie îndelung așteptată: prăbușirea comunismului în Europa Centrală și de Est și colapsul URSS. Spațiul ideologic eliberat prin dispariția totalitarismului de stânga va fi rapid distribuit prin amplificarea unor teme clasice, precum rasismul, antisemitismul și xenofobia.

Scena politică a Europei de Vest înregistrează, începând cu 1990, o creștere sensibilă a influenței extremei drepte asupra electoratului prin partide și/sau programe politice extremiste. „Noua Dreaptă” se apropie ideologic de discursul stângii, respingând „victoria” capitalismului liberal și mai ales teza „statului universal omogen”. Mondialismul bazat pe uniformizarea culturală à l'Américaine este acuzat ca principala plagă a civilizației moderne, alături de imigrație și de ideea societății multirasiale.

Un pas important către clarificarea conceptelor va fi făcut în 1999, când este publicat un manifest ideologic intitulat „*Noua Dreaptă a anului 2000*”. Textul vorbește despre o Europă Federală în care au loc doar culturile „albe” (originare în Lumea Veche) și în care diversitatea etnică este permisă doar europenilor, nu și celor din afara continentului. Soluția sugerată pentru imigranți (mai ales pentru cei proveniți din țările musulmane) este „disocierea cetățeniei de naționalitate”.

Extremismul în Europa Centrală și de Est cunoaște o reactivare în perioada post-comunistă și este rezultatul unei hibridizări, în care elemente de politică socială de stânga sunt susținute cu argumente de dreapta, etno-naționaliste, astfel încât distincția între cele două extreme ale spectrului politic devine aproape imposibilă.

Ideologia radicalismului de dreapta a căpătat în această zonă o orientare naționalist-populistă, care urmărește legitimarea electorală pe două fronturi: la interior, asigurarea unei distribuții sociale favorabile etniei locale, iar la exterior, specularea unor frustrări și idiosincrazii etno-naționale moștenite din perioada interbelică (legate îndeosebi de vechi conflicte teritoriale) și potențate de presiunea multuculturalismului (opoziția față de minoritățile etnice, religioase, sexuale etc.).⁸

⁷ George Surugiu, *Op. cit.*, pp. 389-390.

⁸ Detalii în *Ibidem*, pp. 391-406.

Grupuri neo-naziste există în Statele Unite, iar mișcări și partide naționaliste de extremă dreapta în Franța, Austria, Rusia și alte țări, însă nu pot fi catalogate drept fasciste deoarece acțiunile lor nu au în vedere preluarea puterii prin mijloace violente.

EXTREMA DREAPTĂ ÎN ROMÂNIA

Vom analiza și evoluția curentelor de extremă dreapta în țara noastră din perspectivă istorică, de la apariția primelor concepte și formațiuni politice de acest gen și până în perioada post-comunistă, cu relevarea coordonatei extremiste în plan doctrinar și acțional a acestora, precum și a reacțiilor, strategiilor și modului de acțiune ale autorităților, preponderent ale serviciilor naționale de informații și securitate pentru controlarea lor și, mai ales, pentru prevenirea și contracararea acțiunilor extremiste, anticonstituționale.

Apariția și maifestarea formațiunilor politice de extrema dreaptă în România interbelică

După Primul Război Mondial nemulțumirile sociale au adus în prim plan curentele extremiste care s-au făcut simțite în întreaga Europă, atât în rândul majorităților, cât și al minorităților. Factorii determinanți ai apariției extremismului de dreapta sunt strâns legați de:

- reacția față de totalitarismul de stânga (în decembrie 1923, Rusia Sovietică a impus Partidului Comunist din România să adopte și să aplice principiul autodeterminării până la despărțirea de statul român a Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei și Dobrogei);
- minoritățile naționale (maghiarii, după semnarea Tratatului de la Trianon) s-au opus prin mijloace politice statului român, adaptându-se extrem de greu noului statut de minoritate națională; evreii au acționat în cadrul formațiunilor politice românești pentru a-și promova interesele; unele minorități dețineau poziții importante în cadrul economiei românești, concurența cu autohtonii dezavantajându-i pe aceștia;
- defectele, limitele și carențele democrației românești interbelice (sistemul democratic românesc era considerat unul fals, neviabil și plin de corupție);
- conflictul dintre generații (s-a declanșat o veritabilă campanie a tinerilor contra „bătrânilor”, adică a unei noi generații de politicieni, deseori orientați

către totalitarism, față de cei tradiționaliști, orientați spre păstrarea regimului democratic, cu toate carențele, defectele și limitele sale).⁹

Structurile informative și de securitate române au reacționat prompt. În cadrul Direcției Poliției și Siguranței Generale (DPSG) au fost înființate patru brigăzi de siguranță care aveau între priorități mișcările politice de dreapta și extremă dreapta.¹⁰

La mijlocul anilor 1920, o circulară a DPSG adresată Inspectoratului General de Siguranță stabilea într-un chestionar problemele ce trebuiau urmărite și raportate, între care, la Capitolul *Chestiunea socială* se regăseau mișcarea antisemită în general, precum și mișcarea fascistă.¹¹

♦ Profesorul universitar ieșean A.C. Cuza și discipolul său Corneliu Zelea Codreanu au dat chestiunii evreiești conotații de natură politică, considerându-i pe evrei un pericol pentru statul român, precum și agenți ai ideilor marxiste și ai francmasoneriei. Ei au inițiat și dezvoltat o mișcare studențească naționalistă și antisemită, cunoscută în istoriografie ca *Generația de la '22*. Adoptarea unei noi Constituții democratice, în anul 1923, (care, la art. 7, prevedea că „*deosebirea de credință religioasă și confesiuni, de origine etnică sau de limbă nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita*”), a determinat o coagulare a dreptei extreme românești, astfel încât, la 4 martie, se înființa Liga Apărării Național-Creștine (LANC), cu aceasta fuzionând și alte formațiuni precum: Fascia Națională Română sau Acțiunea Românească.¹²

LANC avea un program de promovare a autohtonilor și de marginalizare a evreilor din viața publică. În contextul în care extrema dreaptă afirma că însăși democrația contribuia la ruina națiunii, prin intermediul „blocului unit al puterii iudaice”, pedepsirea „vinovaților” lua contur prin acțiuni cu caracter terorist. S-a planificat un complot împotriva a șase miniștri, a tuturor rabinilor, a unor patroni de presă și bancheri evrei. Complotiștii au fost demascați la timp datorită trădării unui student implicat. Situația s-a repetat doi ani mai târziu, când, la 25 octombrie 1924, Corneliu Zelea Codreanu l-a

⁹ Vlad D. Gafița, *Totalitarismul de dreapta. De la naționalism la fascizare*, Ed. Cetatea de Scaun, 2019, pp. 326-332.

¹⁰ Alin Spănu, *Istoria serviciilor de informații/contrainformații românești în perioada 1919-1945*, Ed. Demiurg, 2010, p. 57.

¹¹ *Ibidem*, p. 78.

¹² Vlad D. Gafița, *Op. cit.*, pp. 329-330.

împușcat mortal, în plin proces, pe prefectul poliției din Iași Constantin Manciu. Sub presiunea manifestațiilor pro-Codreanu, acesta a fost achitat de justiție, încurajându-se astfel tactica violenței, a urii, a acțiunilor teroriste.¹³

Între conducătorul LANC, profesorul A.C. Cuza, și „mâna sa dreaptă”, Corneliu Zelea Codreanu – care fusese unul dintre liderii activi ai tineretului naționalist încă din anii 1919-1922 și a condus, împreună cu studenții Ion Moța și Vasile Marin, așa-numita „*Generație de la 1922*”, curent studențesc naționalist și antisemit – au apărut disensiuni și tensiuni legate de modalitățile viitoare de acțiune și intensitatea lor. Codreanu dorea utilizarea unor forme radicale de lucru, în vreme ce Cuza prefera activitatea în cadrele legale ale României întregite și tribuna Parlamentului. Totuși, împreună cu adepții săi mai tineri, organiza uneori acțiuni antievreiești, spărgând geamurile locuințelor și magazinele izraeliților din Iași. Codreanu însă promova violența extremă, asasinatul politic, terorismul.¹⁴

Pentru stoparea unor asemenea „acte odioase” (gen uciderea lui Constantin Manciu), s-a adoptat Legea Mârzescu, de reprimare a infracțiunilor contra liniștii publice.

LANC a rămas la limita pragului electoral de 2%, unificându-se în anii 1930 cu Partidul Național Agrar, condus de Octavian Goga, rezultând Partidul Național-Creștin.

♦ Pe 24 iunie 1927, C.Z. Codreanu a înființat, la Iași, Legiunea Arhanghelul Mihail, sub conducerea sa, prima formă instituțională a Mișcării Legionare, preluând o parte din membrii LANC.

Crearea Legiunii Arhanghelul Mihail a marcat un moment esențial în afirmarea curentului de dreapta, de factură totalitară. Faptul a trecut neobservat de opinia publică. Noua organizație nu a fost înscrisă la Tribunal deoarece Codreanu considera că Legiunea Arhanghelul Mihail nu era un partid politic, ci o mișcare politică și națională, care nu se putea încadra în prevederile legale (program, statut, conducere aleasă).

Legiunea intra în viața politică a României fără niciun program, deoarece, în opinia lui C.Z. Codreanu, aceasta va fi „*mai mult o școală și o oaste decât un partid politic*”.

¹³ *Ibidem*, pp. 330-331.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 332-333.

Caracterul totalitar al Legiunii Arhanghelul Mihail rezultă din atitudinea sa politică, ostilă democrației, partidelor politice, parlamentului, votului universal, precum și din modul de organizare și conducere a acesteia.

Atacul principal a fost îndreptat împotriva sistemului democratic, întemeiat pe partide politice, marcate, în opinia Legiunii, de ineficiență și corupție. O altă direcție majoră de atac se îndrepta împotriva evreilor, asimilați cu comuniștii. Nu venea cu idei noi, prin care să se impună în peisajul politic al României. Acest fapt s-a reflectat și în rezultatul obținut la alegerile parlamentare de la 7 iulie 1927, când listele „Grupării Corneliu Zelea Codreanu” au obținut abia 0,39% din voturi, iar LANC 1,90%, nereușind să intre în Parlament.

După eșecul din alegeri, C.Z. Codreanu și-a concentrat atenția spre organizarea Legiunii și impunerea ei în viața politică a României.

La 1 august 1927 a apărut primul număr al gazetei Legiunii Arhanghelul Mihail, intitulată „Pământ strămoșesc”, care a devenit un important mijloc de propagandă legionară.

În plan organizatoric, C.Z. Codreanu a renunțat la comitetele județene și a optat pentru un sistem dinamic și maleabil, cel al *cuiburilor* formate din 3-13 membri, sub comanda unui șef, care era numit de Căpitan.

Legiunea a fost organizată pe 4 secțiuni: de Tineret (Frățiile de Cruce), de Protecție, de Ajutor al Femeilor Române și Internațională.

Legionarii aveau obligația să se conducă după patru „linii”: credința în Dumnezeu, încrederea în misiunea proprie, dragostea reciprocă și cântecul.¹⁵

Ca și LANC, Legiunea Arhanghelul Mihail a intrat de la început în atenția și preocupările structurilor de informații și securitate. Edificatoare în acest sens este Nota Direcției Siguranței Generale privind organizarea Legiunii Arhanghelul Mihail din 16 iulie 1927, care consemna că această formațiune s-a constituit pe sistem celular și că Secțiunea Tineretului avea caracter fascist pronunțat. Mai rezultă că din afirmațiile făcute de Codreanu reieșea că ei procură ușor arme la Iași, unde ar fi existat un depozit nedeclarat.¹⁶

În plin proces de reorganizare a Legiunii Arhanghelul Mihail, s-a desfășurat la Oradea, în zilele de 4-6 decembrie 1927, Congresul studenților creștini. În apelul lansat de președintele Uniunii Studenților Creștini din

¹⁵ Ioan Scurtu, *Studiu introductiv la cartea Ideologie și formațiuni politice de dreapta în România. 1927-1931*, editată de Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului (INST), 2000, pp. 17-20.

¹⁶ INST, Ioan Scurtu, Cristian Troncotă, Natalia Tampa și Dana Beldiman, *Ideologie și formațiuni de dreapta în România. 1927-1931*, p. 47.

România se cerea o acțiune unită pentru „zăgăzuirea primejdiei” reprezentate de evrei și pentru afirmarea hotărârii de a apăra integritatea Patriei, pusă în discuție de revizionistii maghiari.

În timpul Congresului s-a creat o stare tensionată care a degenerat în violență: refuzul unui evreu, proprietar de hotel, de a accepta cazarea unor studenți a dus la acte de vandalism în centrul orașului, unde au fost devastate mai multe magazine evreiești. Pentru a restabili ordinea au intervenit poliția și jandarmii, iar peste 20 de studenți au fost arestați.¹⁷

Conform Raportului informativ din 8 decembrie 1927 privind evenimentele petrecute cu ocazia Congresului Studențesc de la Oradea, evenimente similare s-au produs pe parcursul de deplasare a studenților creștini spre Oradea (în stația Pașcani) sau la întoarcerea spre reședințe (la Huedin și Tg. Ocna).¹⁸ Telegrama din 9 decembrie 1927 a inspectorului general al Siguranței Generale despre evenimentele petrecute cu ocazia Congresului Studențesc de la Oradea detaliază modul de acțiune al trupelor de jandarmi în aceste circumstanțe, orientate predilect pe prevenirea producerii unor incidente extremiste.¹⁹

Studenților arestați la Oradea li s-a intentat proces, în urma căruia nouă dintre aceștia au fost condamnați pentru „devastări constituite în bandă”. Alți studenți au fost excluși de la studii.

Corneliu Zelea Codreanu era preocupat, în continuare, de organizarea și impunerea Legiunii în viața politică. El preciza că mișcarea pe care o conducea nu viza nici instaurarea dictaturii, nici regimul democratic. Se pronunța pentru „o formă nouă de conducere a statelor”.

Pentru a atrage atenția opiniei publice, Codreanu a decis să recurgă la acțiuni spectaculoase. În vara anului 1929 a organizat două „marșuri educative” la Galați și Focșani, al căror scop era dezvoltarea voinței, acceptarea vieții grele, impunerea obligației fiecărui participant de a fi neînduplecat cu sine, de a nu ceda sub povara efortului.

În decembrie 1929, Codreanu, însoțit de patru legionari, a mers în mai multe sate, se opreau în curtea bisericilor, iar când se aduna lumea, Căpitanul, înălțându-se în șaua calului, ținea un scurt discurs. Metoda s-a dovedit eficientă, de aceea, în zilele de 23-27 decembrie 1929, Codreanu a efectuat un „marș” de

¹⁷ Ioan Scurtu, *Op. cit.*, p. 20.

¹⁸ Detalii în *Ibidem*, pp. 98-99.

¹⁹ INST, *Op. cit.*, pp. 118-119.

propagandă legionară în Transilvania. La începutul anului 1930, a făcut același lucru în Basarabia.

Legionarii începeau să câștige teren pe fondul deziluziilor produse de guvernarea național-țărănistă, mai ales după intervenția în forță asupra greviștilor minieri din Valea Jiului din august 1929, soldată cu 22 de morți și 58 răniți.²⁰

♦ Constatând că național-țărăniștii pierdeau teren, iar starea de nemulțumire era în creștere, C.Z. Codreanu a decis să lanseze o nouă organizație națională pentru combaterea „comunismului jidănesc”, în care să intre și Legiunea Arhanghelul Mihail și oricare alte organizații de tineri, peste deosebirile de partide. Acestei organizații politice i-au dat numele de Garda de Fier.

Numele de Garda de Fier a avut o mai mare penetrație. În decembrie 1930, această nouă formațiune a publicat un program, care conținea o virulentă critică la adresa situației economice, sociale și politice din România și propunea unele soluții, precum ștergerea datoriilor făcute de țărani, stărpirea corupției, pedepsirea celor care jefuiseră banul public etc.

Deși tendințele de extremă dreapta începeau să câștige teren, în 1929-1930 speranțele de îndreptare a situației mergeau spre principele Carol, o bună parte a opiniei publice orientându-se spre susținerea venirii acestuia la Tron.

În vara anului 1930, C.Z. Codreanu a decis să reia campania de întruniri în Basarabia, unde terenul părea propice pentru câștigarea de noi aderenți.

Vestea organizării unei asemenea campanii a îngrijorat autoritățile centrale, precum și organele de ordine locale, care, în repetate rânduri, avuseseră confruntări cu legionarii și cuziștii. Arhivele păstrează numeroase rapoarte întocmite de organele de informații și de poliție. Acestea apreciau că Legiunea Arhanghelul Mihail / Garda de Fier desfășoară „o activitate la lumină și alta ocultă”, că în ultimul timp apelurile și cuvântările lui Codreanu aveau „un ton agresiv și provocator, semnul unor apropiate acte de terorism”.²¹

În vara anului 1930, un eveniment senzațional a reținut atenția opiniei publice: incendiul din localitatea Borșa (Maramureș). Potrivit relatărilor ziarelor „Adevărul” și „Dimineata”, ziua de 4 iulie 1930, agenți antisemiți au dat foc locuințelor evreilor pentru a-i obliga să plece din această zonă românească. C.Z. Codreanu a furnizat o altă variantă. În urma solicitărilor a doi

²⁰ Ioan Scurtu, *Op. cit.*, pp. 24-25.

²¹ *Ibidem*, pp. 26-28.

preoți din Borșa de a le veni în ajutor românilor din localitate, Căpitanul a decis să trimită în zonă trei legionari. Aflând de această intenție, „evreii” au dat foc Borșei, aruncând vina asupra românilor. Au urmat incidente grave: cei doi preoți au fost atacați de „evrei”, bătuți cu pietre și alungați din sat. Au fost arestați preoții în cauză și patru legionari. Procesul s-a desfășurat într-o atmosferă de mare tensiune, în boxă fiind aduși încă 50 de români și 20 de evrei. Între avocații românilor s-a aflat și C.Z. Codreanu. După opt zile de dezbateri, procesul s-a încheiat cu achitarea tuturor inculpaților.

Evenimentele de la Borșa au reținut atenția prin gravitatea lor, dar starea de tensiune între români și evrei a existat în multe localități din țară, fiind întreținută de ambele părți. Documentele vremii consemnează situații în care evreii i-au atacat pe români sau când reclamațiile lor împotriva studenților erau fie exagerate, fie neadevărate.²² Edificator în acest sens este Raportul Parchetului Tribunalului Maramureș către ministrul de Justiție cu privire la incidentele ce au avut loc în localitatea Borșa, din 17 mai 1930, care confirmă existența tensiunilor dintre români și evrei și producerea unor incitări, dar amplitudinea conflictului nu a fost la nivelul prezentat în presă sau de C.Z. Codreanu.²³

Un alt moment de tensiune s-a înregistrat în București, prin atentatul tânărului Gheorghe Beza asupra subsecretarului de stat Constantin Angelescu. La 21 iulie 1930, un grup de patru studenți s-a prezentat în audiență la subsecretarul de stat C. Angelescu și, în timp ce acesta citea memoriul ce-i fusese înmănat, Gh. Beza a tras asupra lui mai multe focuri de armă, rănindu-l. C. Angelescu, președintele organizației PNTJ din județul Caliacra, era considerat de Beza ca unul dintre inspiratorii legii pentru reglementarea proprietății în Dobrogea Nouă, prin care se lovea în interesele coloniștilor macedoneni. Gheorghe Beza era redactor la ziarul „Epoca” și intenționa să se înscrie în Garda de Fier. La anchetă, în buzunarele lui s-au găsit manifeste ale acestei formațiuni politice, iar „presa din Sărindar” a pus acțiunea sa pe seama legăturilor cu Mișcarea Legionară.

Inițial C.Z. Codreanu a înfierat fapta lui Beza într-un articol. Socotindu-se „călcat în picioare de presa jidovească”, Codreanu a dat publicității un manifest, în care anunța că îl va apăra pe tânărul Beza și cauza lui. A fost arestat și dus la închisoarea Văcărești. Procesul s-a încheiat cu achitarea lui C.Z. Codreanu,

²² *Ibidem*, p. 29.

²³ I.N.S.T., *Op. cit.*, pp. 229-232.

sentință care a rămas și după rejudecarea apelului făcut de procuror, Căpitanul fiind pus în libertate după o lună și jumătate de pușcărie.

La 10 octombrie 1930 s-a produs o schimbare de guvern, în urma căreia în funcția de ministru de Interne a venit Ion Mihalache, care a decis să ia măsuri energice împotriva Mișcării Legionare.

În ultimul timp, Legiunea Arhanghelul Mihail cunoscuse o evoluție ascendentă. Dacă în 1929 avea 40-50 de cuiburi, cu mai puțin de 1.000 de membri, la sfârșitul anului 1930 ajunsese la 11 „batalioane” cu aproximativ 6.000 de membri, având structuri organizatorice pe circa 15% din teritoriul național.²⁴ Extinderea organizației Legiunii a provocat îngrijorarea unei bune părți a presei din Capitală și a unor lideri politici, care considerau că aceasta trebuia scoasă în afara legii, deoarece căuta să se impună în viața publică prin teroare și asasinat.

Luarea unei decizii a fost grăbită de atentatul asupra lui Emil Socor, directorul ziarului „Adevărul”. Atentatorul era un tânăr licean din Iași, Constantin Dumitrescu, implicat în evenimentele de la Borșa, motiv pentru care stătuse câteva luni în închisoarea de la Sighet. El a venit la București și a spus portarului de la redacția ziarului „Adevărul” că are o scrisoare pentru Emil Socor. Adus în biroul directorului, C. Dumitrescu a tras asupra acestuia, dar fără rezultat, deoarece revolverul era defect. A fost imediat imobilizat. A declarat că era decis să îl ucidă pe Emil Socor, deoarece ziarul „Adevărul” publicase numeroase materiale împotriva sa, precum și a Gărzii de Fier, în rândurile căreia intrase de câteva luni. A fost anchetat și C.Z. Codreanu, dar a fost eliberat deoarece s-a constatat că nu avea nicio legătură cu acțiunea lui C. Dumitrescu.

Pe fondul unei campanii vehemente împotriva legionarilor, în ziua de 2 ianuarie 1931, Consiliul de Miniștri a adoptat o decizie prin care autoriza Ministerul de Interne *„să împiedice funcționarea și să dizolve pe cale administrativă organizațiile și asociațiile cu caracter subversiv, care nu au personalitate juridică sau aprobarea autorităților competente”*, între care Legiunea Arhanghelul Mihail și Garda de Fier.²⁵

Decizia de dizolvare pe cale administrativă a organizațiilor și asociațiilor cu caracter subversiv, în frunte cu Legiunea Arhanghelul Mihail – Garda de Fier, nu a fost urmată de măsuri decisive împotriva organizațiilor

²⁴ Ioan Scurtu, *Op. cit.*, p. 30.

²⁵ *Ibidem*, p. 31.

interzise prin lege. Ca urmare, în iunie 1931, „Gruparea Corneliu Z. Codreanu” a participat la alegerile generale, dar a obținut abia 1,05% din totalul voturilor. Candidând la alegerile parțiale din județul Neamț, în august 1931, C.Z. Codreanu a reușit să obțină victoria în confruntarea cu reprezentanții PNT și PNL. Astfel, pentru prima dată de la înființarea sa Legiunea Arhanghelul Mihail a devenit o organizație parlamentară.

În demersurile sale practice, Legiunea a îmbinat activitatea legală (organizarea de întruniri publice, difuzarea de manifeste și broșuri, luări de poziție de la tribuna Adunării Deputaților etc.) cu cea ilegală sau la limita legalității (admonestarea adversarilor politici, inclusiv a forțelor de ordine, a unor cetățeni – mai ales evrei, recrutarea de informatori din rândul lucrătorilor din aparatul de stat etc.). Întreaga activitate a legionarilor se desfășura sub semnul naționalismului agresiv, ei considerându-se singurii reprezentanți autentici ai poporului român, ceilalți oameni politici fiind străini sau vânduți străinilor. De aceea, împotriva Gărzii de Fier s-ar fi organizat în permanență acțiuni represive, iar aceasta trebuia să riposteze.

Din inițiativa lui C.Z. Codreanu s-au constituit, în mai 1933, „echipele morții”, alcătuite din legionari capabili de orice sacrificii.

În cadrul organizației se cultiva „cultul morții”, apreciindu-se că jertfa de sine va aduce nu numai „salvarea neamului românesc”, dar și „marea bucurie a învierii”.

Unele carențe ale democrației din România, în primul rând modul de schimbare a guvernelor și de desfășurare a alegerilor parlamentare, dar și afacerile oneroase la care au recurs unii lideri politici ai partidelor politice democratice au creat terenul prielnic pentru activitatea forțelor extremiste. În alegerile parlamentare din iulie 1932, „Gruparea Corneliu Zelea Codreanu” a obținut 2,37% din voturi și cinci locuri în Adunarea Deputaților. La rândul său LANC a câștigat 5,32% din voturi și 11 deputați. LANC a rămas la vechea sa doctrină, întemeiată pe antisemitism, în timp ce Legiunea Arhanghelul Mihail a urmărit să teoretizeze necesitatea unui nou regim.

Deosebit de activ s-a dovedit a fi C.Z. Codreanu. El și-a structurat organizația ca o formațiune militară și a lansat teoria potrivit căreia democrația era ostilă neamului românesc deoarece îi sfărâma unitatea, împărțindu-l în partide, ușurând astfel acțiunea forțelor străine, mai ales a celor iudeo-masonice.

În susținerea și propagarea ideilor legionare s-au angajat trei cărturari de marcă: Nichifor Crainic, Nae Ionescu și Mihail Polihroniade, care au pus la dispoziția legionarilor sau au scris și ei în favoarea legionarilor în ziarele pe care le conduceau („Cuvântul”, „Calendarul” și „Axa”).²⁶

Organele de ordine au urmărit îndeaproape activitatea LANC și, mai ales, a Legiunii Arhanghelul Mihail; deplasarea liderilor legionari era consemnată în rapoarte înaintate Direcției Generale a Poliției, care, la rândul ei, stabilea măsuri de împiedicare a propagandei acestora. În martie 1932, din inițiativa lui Nicolae Iorga, Legiunea a fost scoasă din nou în afara legii, dar, ca și în ianuarie 1931, nu s-au luat măsuri energice pentru desființarea efectivă a acesteia.

Opiniile guvernanților erau împărțite. Alexandru Vaida-Voevod, președintele Consiliului de Miniștri în perioada ianuarie-noiembrie 1933, a văzut în Legiunea Arhanghelul Mihail o forță politică ce putea fi contrapusă Partidului Comunist. Pe de altă parte, Armand Călinescu, subsecretar la Ministerul de Interne, a cerut organelor din subordinea sa măsuri de întâmpinare a activității legionarilor. La 1 iulie 1933, Armand Călinescu a redactat un Jurnal (o hotărâre, n.a.) al Consiliului de Miniștri prin care erau desființate organizațiile extremiste, dar primul ministru, Alexandru Vaida-Voevod, a cerut amânarea discutării lui, astfel că Jurnalul nu a mai putut fi adoptat de guvernul național-tărănist.

Această decizie avea să fie luată de guvernul liberal prezidat de I.G. Duca, care, încă din vara anului 1933, asigurase guvernele de la Paris și Londra că, sub conducerea PNL, România va lua măsuri drastice împotriva Mișcării Legionare, pe care o acuza că urmărea să schimbe orientarea țării spre Germania lui Hitler.

Încă de la instalarea guvernului condus de I.G. Duca, forțele de ordine au primit dispoziții să împiedice propaganda electorală a Mișcării Legionare pentru alegerile parlamentare din decembrie 1933, la care pregătise liste de candidați în 68 din cele 74 de județe ale României. În mai multe localități din țară s-au înregistrat ciocniri între jandarmi, polițiști, pe de o parte, și legionari, de cealaltă, soldate cu răniți de ambele părți și chiar cu morți din rândul legionarilor.

Jurnalul Consiliului de Miniștri s-a publicat în ultima zi de depunere a listelor electorale, astfel că Mișcarea Legionară nu a putut candida în alegerile

²⁶ Ioan Scurtu, *Studiu introductiv la cartea Ideologie și formațiuni de dreapta Vol. III, 1931-1934*, autori Ioan Scurtu (coordonator), Dana Beldiman, Corneliu Beldiman, Tiberiu Tănase, Cristian Troncotă, 2002, pp. 22-23.

parlamentare. A doua zi, guvernul a constatat că Legiunea Arhanghelul Mihail – Garda de Fier nu era înscrisă la Tribunal, deci nu putea fi dizolvată, iar „Gruparea Corneliu Zelea Codreanu” fusese acceptată în alegerile anterioare. De aceea, s-a adoptat un nou Jurnal, în care se preciza că hotărârea din 9 decembrie se aplică întru totul și organizațiilor neînregistrate, inclusiv „Grupării Corneliu Zelea Codreanu”.

Imediat după publicarea Jurnalului Consiliului de Miniștri, guvernul a decis interzicerea presei legionare și arestarea mai multor fruntași ai Legiunii.

La 25 decembrie 1933, Nae Ionescu publica articolul intitulat „Măcelul”, în care afirma: „*Toate trebuiesc plătite. Și cele rele desigur...*”. Acest articol avea să fie considerat un apel adresat legionarilor de a se răzbuna pe cel care dizolvase Legiunea Arhanghelul Mihail.

În seara zilei de 29 decembrie 1933, primul ministru I.G. Duca a fost asasinat pe peronul gării din Sinaia de o echipă formată din trei legionari. Asasinatul a fost considerat atunci ca fiind actul unei organizații politice care-și fixase ca obiectiv lichidarea adversarilor politici.²⁷

Sub impresia actului comis de legionari, guvernul condus de dr. Constantin Angelescu a instituit starea de asediu și cenzura, a arestat numeroși legionari, precum și susținători ai acestora, între care Nae Ionescu și Nichifor Crainic, a suspendat gazetele pro-legionare „Cuvântul”, „Calendarul” și „Axa”. În aprilie 1934 a fost adoptată legea pentru apărarea ordinii de stat, prin care guvernul era împuternicit să dizolve organizațiile care periclitaau ordinea politică și socială.

Procesul intentat asasinilor lui I.G. Duca s-a transformat într-o confruntare între guvern și opoziție. Erau judecate 53 de persoane, care au propus 809 martori, între aceștia numărându-se aproape toți liderii politici ai vremii. Procesul s-a încheiat prin condamnarea doar a făptuitorilor asasinatului, fără să implice liderii Legiunii.

♦ În ziua de 29 aprilie 1934 a avut loc o manifestație legionară în Piața Palatului Regal, la care s-a scandat „Trăiască Garda”, „Trăiască Codreanu”, „Traiască Regele”. Carol al II-lea a ieșit în balconul Palatului, salutându-i pe „studenți”.

²⁷ *Ibidem*, pp. 24-25. Despre acest asasinat am prezentat detalii în revista *Vitralii – Lumini și umbre* nr. 48, pp. 55-57, când am abordat tema *Subminarea puterii de stat*.

Disputele politice au primat față de interesul național, iar regele Carol al II-lea nu-și ascundea o anumită simpatie pentru Garda de Fier, pe care urmărea să o folosească în propriul interes vizând creșterea rolului monarhiei în viața de stat și discreditarea sistemului politic întemeiat pe partidele democratice.²⁸

În perioada 1934-1936, legionarii s-au bucurat de simpatia regelui Carol al II-lea și de o largă toleranță din partea guvernului.

La 1 decembrie 1934, C.Z. Codreanu a decis să proclame data de 10 decembrie (când s-a publicat Jurnalul Consiliului de Miniștri privind dizolvarea Gărzii de Fier) „Ziua suferinței legionare”. La acea zi, de 10 decembrie 1934, a adresat o scrisoare generalului Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul prin care îi cerea să înființeze un nou partid care să acționeze sub formă legală, el urmând să rămână pe vechea poziție – ilegală – a Gărzii de Fier.

♦ Noul partid și-a luat numele *Totul pentru Tară* și s-a înscris la tribunal în ziua de 20 martie 1935. Acest partid era forma legală sub care activa Mișcarea Legionară, șeful suprem fiind C.Z. Codreanu, iar generalul Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul doar un însărcinat oficial în această demnitate în cadrul Mișcării. Generalul a trecut la organizarea partidului pe 13 „regiuni”, astfel că Mișcarea Legionară avea următoarea structură: cuib – garnizoană – plasă – județ – regiune.

Una din cele mai eficiente forme de penetrare a legionarilor în rândul populației a fost aceea a taberelor de muncă (ex. în vara anului 1934 au construit o școală într-o localitate din Munții Apuseni, în zona câmpului de luptă al lui Avram Iancu împotriva armatei ungare).

Într-o perioadă de exacerbare a culturii pentru viața materială, legionarii au venit cu trăirea modestă și credința în Dumnezeu. Ortodoxismul se împletea cu antioccidentalismul și anti-catolicismul, Occidentul fiind prezentat și ca un leagăn al francmasoneriei, prin care evreii urmăreau să-și asigure dominația lumii, folosindu-se de creștini pentru a submina statele naționale.

Legionarii au căutat să impună antisemitismul ca o doctrină cu susținere internațională. Pe această linie se înscrie participarea lui Ion I. Moța la Congresul de la Montreux, unde a propus crearea unui „front mondial anti-iudaic”.²⁹

²⁸ *Ibidem*, pp. 26-27.

²⁹ Ioan Scurtu, *Studiu introductiv* la cartea INST, Ioan Scurtu (coordonator), Corneliu Beldiman, Natalia Tampa, Tiberiu Tănase, Cristian Troncotă, Puiu Dumitru Bordeiu, *Ideologie și formațiuni de dreapta în România*, Vol. IV, 1934-1938, București, 2003, pp. 25-27.

În 1935 au apărut mai multe partide de extremă dreapta:

- În Partidul German, curentul național-socialist a devenit dominant, principalii promotori fiind Fritz Fabricius și Alfred Bonfert.
- Partidul Poporului German, constituit în mai 1935 de Alfred Bonfert, aprecia că fiecare german din România trebuia să fie conștient că el este un element al „marelui Reich”, ale cărui interese trebuie să le slujească.
- Tot în 1935 s-a constituit Frontul Românesc, din inițiativa țărănistului Alexandru Vaida-Voevod, care a cerut ca programul partidului să cuprindă ideea națională „*numerus valahicus*” (proportionalitatea în sens etnic în toate funcțiile publice, valahii urmând să aibă o pondere de 80%). În acest proiect au fost implicați și regele și camarila regală.
- După eșecul parțial prin constituirea Frontului Românesc, cu implicarea regelui Carol al II-lea, la 14 iulie 1935 s-a oficiat contopirea Partidului Național-Agrar condus de Octavian Goga cu Liga Apărării Național-Creștine a lui A.C. Cuza, constituindu-se Partidul Național-Creștin, A.C. Cuza fiind proclamat președinte de onoare, iar Octavian Goga președinte activ al noii formațiuni politice.

Alături de aceste partide își desfășurau activitatea și alte organizații de extremă dreapta, care nu aveau o reală influență politică: Partidul Național-Socialist, condus de Ștefan Tătărescu; Svastica de foc, în frunte cu Ion V. Emilian; Frontul Naționalist Român, inițiat de Lucia Al. Caragea-Aliot.³⁰

Îngrijorat de activitatea comuniștilor, Guvernul a fost extrem de tolerant față de organizațiile de extremă dreapta. La sfârșitul anului 1935 și în 1936 devenise un spectacol cotidian arderea pe rug a unor ziare - „Adevărul”, „Dimineata”, „Lupta”, „Zorile”, considerate ca fiind „iudeo-masonice”, amenințarea cu moartea a unor lideri politici, acțiunile antisemite.

La 3-5 aprilie 1936 s-a desfășurat la Tg. Mureș Congresul Uniunii Naționale a Studenților Creștini din România, care era de fapt un congres legionar. S-a discutat despre românizarea industriei și comerțului, francmasonerie și sectele religioase. Un participant a afirmat că adversarii Legiunii puneau la cale asasinarea lui C.Z. Codreanu, motiv pentru care a propus constituirea unor „echipe ale morții”, pentru sancționarea „canaliilor”, fiind nominalizați Virgil Madgearu, Gabriel Marinescu, Mihail Stelescu ș.a. O

³⁰ *Ibidem*, pp. 27-29.

echipă specială trebuia să se ocupe de Elena Lupescu. Au fost constituite pe loc zece echipe, care au depus un jurământ.

Congresul de la Tg. Mureș a marcat o cotitură în relațiile dintre rege și Garda de Fier.³¹ Deoarece Mișcarea Legionară luase un adevărat avânt, camarila regală a încercat să producă o fisură în conducerea ei și să-l discrediteze pe C. Z. Codreanu, folosindu-l în acest sens pe Mihail Stelescu. Acesta era un vechi „camarad”, care adusese o contribuție însemnată la dezvoltarea Mișcării Legionare. El s-a lăsat convins să organizeze un atentat împotriva Căpitanului, dar cel ales pentru a-l otrăvi pe C.Z. Codreanu a cedat nervos, iar la 5 septembrie 1934 s-a autodenunțat. „Consiliul de Onoare” întrunit la 24 septembrie l-a declarat pe Mihail Stelescu „vinovat de înaltă trădare” față de Legiune și Căpitan, acesta fiind exclus din Mișcare.

Mihail Stelescu a înființat organizația „Vulturii Albi”, care apoi și-a luat numele de „Cruciada Românismului”, începând o amplă campanie împotriva lui C.Z. Codreanu. În acest context, un grup de 10 legionari l-au asasinat pe Mihail Stelescu în ziua de 16 iunie 1936, în Spitalul Brâncovenesc din București, unde era internat. A fost ciuruit cu gloanțe, după care a fost tăiat în bucăți cu securea. Cei zece asasini, denumiți de legionari „decemvirii”, și-au asumat întreaga răspundere, fiind condamnați, opt dintre ei la muncă silnică și doi la temniță grea.³²

Puternica ascensiune a Mișcării Legionare a început să-l îngrijoreze pe Carol al II-lea, care a cerut luarea unor măsuri de limitare a activității acesteia. Dar legionarii și-au continuat activitatea, extinzându-și taberele de muncă, care erau deschise aproape în toate județele.

Un studiu statistic realizat de Inspectoratul General al Jandarmeriei în 1936 releva că, în perioada 1931-1936, numărul membrilor partidului Totul pentru Țară crescuse de la 13.329 la 32.402.³³

La sfârșitul lunii februarie 1937 a avut loc o întâlnire secretă între Carol al II-lea și C.Z. Codreanu. Cu acest prilej, regele a afirmat că „simpatizează foarte mult” Mișcarea Legionară, că vrea să înlăture guvernul Tătărescu și să instaureze un regim personal, bazat pe Mișcarea Legionară. Suveranul i-a cerut lui C.Z. Codreanu să-l proclame „Căpitanul” Mișcării Legionare, iar el îl va numi șeful guvernului, însă Codreanu nu a acceptat oferta. Din acel moment s-a produs ruptura definitivă a relațiilor dintre Carol al II-lea și C.Z. Codreanu. La sugestia regelui, guvernul Tătărescu a început să ia măsuri împotriva

³¹ *Ibidem*, pp. 29-30.

³² *Ibidem*, p. 31.

³³ Alin Spânu, *Op. cit.*, p. 228.

legionarilor: închiderea temporară a universităților și evacuarea căminelor studențești, interzicerea formațiunilor paramilitare și a uniformelor, limitarea propagandei legionare, desființarea taberelor de muncă.³⁴

Pe măsură ce relațiile dintre rege și legionari se deteriorau, C.Z. Codreanu a intrat în legătură cu liderii PNT (Iuliu Maniu) și PNL (Gheorghe Brătianu), cărora le-a propus o alianță și acțiuni comune împotriva lui Carol al II-lea.

În același timp, principele Nicolae, exclus din rândul familiei regale, a decis să recurgă la un „șantaj politic”: a intrat în legătură cu Garda de Fier, oferindu-i sprijin material.³⁵

Vara anului 1937 s-a caracterizat printr-o puternică ascensiune a Mișcării Legionare. În fapt, cei patru ani de guvernare Tătărescu au contribuit decisiv la compromiterea regimului democratic, a Parlamentului și partidelor politice. Foarte mulți cetățeni își îndreptau speranța spre acei tineri care intrau în sate cântând cântece patriotice, ridicau poduri, reparau școli, înălțau biserici și troițe, ajutau la strângerea recoltei, participau la horă îmbrăcați în costume naționale. Faptul că acești tineri erau împotriva democrației, a partidelor, că promiteau pedepse grele pentru adversarii politici nu era de natură să-i sperie pe țărani.

În perspectiva alegerilor parlamentare din decembrie 1937, PNT și PNL au convenit pacte de neagresiune cu Mișcarea Legionară, fapt ce a generat confuzie în rândul electoratului.³⁶

Legionarii au fost susținuți de mai mulți oameni politici și de cultură, între care Dragoș Protopopescu, Traian Brăileanu, Radu Meitani, Radu Demetrescu-Gyr, Mihail Manoilescu, dr. Dimitrie Gerota – care au candidat pe listele partidului Totul pentru Țară.

Deși tensiunea politică a fost mare, alegerile parlamentare s-au desfășurat fără incidente sângeroase. PNL cu 35,92% din voturi și PNT cu 20,24%, nu au întrunit, separat, procentul de cel puțin 40% pentru a beneficia de prima electorală și a guverna. Clasă a treia, cu 15,58%, Mișcarea Legionară a înregistrat un veritabil succes, reușind să obțină aproape jumătate de milion de voturi. Alegerile au consemnat o orientare spre dreapta a electoratului român, circa 25% dintre alegători votând pentru partidul Totul pentru Țară și Partidul Național-Creștin.

³⁴ Ioan Scurtu, *Op. cit.*, p. 33.

³⁵ *Ibidem*, p. 34.

³⁶ *Ibidem*, pp. 35-36.

La 28 decembrie 1937, Octavian Goga, liderul Partidului Național-Creștin, a fost însărcinat de rege să formeze noul cabinet. Din cauza contradicțiilor din interiorul guvernării, dintre gogiști și cuziști, transformate uneori în confruntări de stradă, și deoarece guvernul nu avea o bază parlamentară, regele a decis să dizolve Parlamentul la 18 ianuarie 1938, anunțând noi alegeri la 2 martie pentru Adunarea Deputaților și la 12-17 martie pentru Senat.

După alegerile parlamentare din decembrie 1937 s-a înregistrat o puternică ascensiune a Mișcării Legionare. Din ordinul lui C.Z. Codreanu, s-a constituit o Comisie pentru elaborarea Constituției României legionare, s-au înființat școli de primari și prefecți legionari, ceea ce a creat impresia că Garda de Fier se pregătea să preia puterea. La 13 ianuarie s-a constituit „Corpul Militar Moța-Marin”, alcătuit – potrivit surselor furnizate de legionari – din 100.000 de persoane, care și-au manifestat – prin jurământ – disponibilitatea de a lupta până la moarte pentru cauză. Declarațiile lui C.Z. Codreanu cuprinzând amenințări la adresa politicianilor vinovați de soarta țării, textele belicoase ale melodiilor intonate pe timpul marșurilor produceau fiori multor lideri politici.³⁷

Imediat după constituirea guvernului Goga, Iuliu Maniu a intenționat să prelungească pactul de neagresiune cu C.Z. Codreanu, dar acesta a refuzat. Apoi, Iuliu Maniu a adoptat o atitudine fermă împotriva Gărzii de Fier. Pe o poziție similară s-au re poziționat și liberalii.

Campania electorală a luat de la început un curs extrem de tensionat și violent. Acțiunile teroriste erau inițiate adesea de membrii Partidului Național-Creștin, care sperau că vor intimidă forțele opoziționiste și vor obține victoria în alegeri, fapt ce a ilustrat contradicțiile din cadrul guvernului.

În acest context, regele l-a autorizat pe Armand Călinescu – subsecretar de stat la Ministerul de Interne, să facă uz de arme împotriva Gărzii de Fier. Ciocnirile dintre legionari și forțele de ordine au devenit tot mai frecvente, soldându-se cu victime de ambele părți.

Întrucât apăruseră tensiuni și între cele două formațiuni politice naționaliste – Partidul Național-Creștin și Garda de Fier – la 8 februarie 1938 s-a încheiat înțelegerea Goga – Codreanu, în urma căreia „Căpitanul” s-a angajat să se retragă din campania electorală, urmând ca legionarii să voteze listele de candidați ai PNC. Hotărârea lui C.Z. Codreanu era determinată de convingerea că trebuia evitat pericolul unui război civil, spre care, credea el, împingea țara Armand Călinescu.

³⁷ *Ibidem*, pp. 38-39.

Pe de altă parte, cercurile guvernamentale din Franța și Marea Britanie au intervenit la regele Carol al II-lea pentru a stopa ofensiva legionarilor spre putere, deoarece România trebuia să se mențină pe linia politicii sale externe tradiționale. O puternică presiune au exercitat și cercurile evreiești internaționale, mai ales din SUA și Franța, care au sesizat Consiliul Societății Națiunilor în legătură cu politica antisemită a guvernului Goga.³⁸

Extrema dreaptă a fost, în toată această perioadă, permanent în atenția structurilor informative/contrainformative ale statului, mai ales din cauza programului de „pedepsire a vinovaților pentru dezastrul țării”, în care se regăseau unii dintre oamenii politici ai momentului. Organizarea, ideologia, activitatea și cei care activau sau simpatizau Mișcarea Legionară reprezentau obiective informative pentru structurile specializate centrale și teritoriale ale Direcției Generale a Poliției.³⁹

După asasinarea primului ministru I. G. Duca, exigența autorităților față de Mișcarea Legionară a fost extinsă. La 18 martie 1937, printr-o telegramă cifrată către prefecți și inspectorii regionali de poliție, acestora li se atrăgea atenția că *„toleranța continuă a unor autorități locale și desconsiderarea legilor au avut ca efect dezvoltarea unor activități care au pus în pericol ordinea publică. Unele mișcări politice, mai ales de extrema dreaptă, și-au creat organizații paramilitare...”*. Destinatarii telegramei au fost invitați să procedeze *„cu toată energia față de curențele politice care depășesc cadrul de activitate legal și li s-a cerut aplicarea Codului Penal”*.⁴⁰

În contextul intern și extern configurat, Carol al II-lea a recurs la o lovitură de stat, prin care a pus capăt regimului democratic, pluripartidist în România.

Continuare în numărul următor.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

³⁸ *Ibidem*, p. 40.

³⁹ Alin Spânu, *Op. cit.*, p. 189.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 190.

„NU-I FRUMOS SĂ TRAGI CU URECHEA!...”

Așa mă învăța mama, printre alte reguli de comportament în societate, că „nu-i frumos să tragi cu urechea la ce vorbesc cei mari”. Mai târziu, când m-am înălțat un pic și mă învârteam pe lângă cei mari, fără să vreau auzeam lucruri absolut noi, am surprins evenimente interesante de familie. Am surprins chiar oameni în toată firea care-și lipeau urechea de câte o ușă sau de un perete, ca să audă ce se discută dincolo. De fapt, am constatat că a trage cu urechea era un gest cât se poate de obișnuit.

Încă din vremuri imemorabile, ființa umană a avut o curiozitate înnăscută de a ști ce vorbește despre el adversarul sau chiar prietenul. În realitate, această curiozitate provine din instinctul de autoapărare, din nevoia de a se pune la adăpost de surprize neplăcute. Dacă uneori acest obicei genera scandaluri, era doar reversul monedei. Cu timpul am ajuns la concluzia că se trage cu urechea chiar și la cele mai înalte niveluri în stat. A fost de pomină imensul scandal Watergate, când oamenii președintelui SUA, Richard Nixon, în virtutea aceluiași instinct despre care vorbeam mai sus, au montat microfoane în sediul partidului de opoziție. În acest caz, readus în atenție de recentul serial TV „*Instalatorii de la Casa Albă*”, cei însărcinați cu misiunea au acționat ca niște diletanți, iar în scurt timp, câțiva ziariști scormonitori au aflat și au dat totul publicității, afectând cariera politică a lui Nixon, deși el pretindea că ar fi fost străin de această acțiune.

În munca de contraspionaj, când șoptele sunt ale unui dușman al țării, spion sau terorist, și când se impune necesitatea de a monitoriza și zădărnici planuri malefice, astfel de situații au necesitat dezvoltarea unor mijloace tehnice de interceptare și ascultare tot mai sofisticate. Datorită acestor tehnici moderne, de multe ori acțiunile ofițerilor de contraspionaj au dus la rezolvarea cu succes a misiunilor. Alteori, tocmai din cauza lor, prin neadecvarea studiului și a pregătirii anterioare, se poate ajunge la eșecuri.

Păstrând proporțiile, îmi amintesc fără plăcere că prin anii '60 a existat și în țara noastră un scandal similar afacerii Watergate, în care a fost implicată din păcate chiar Direcția de Contraspionaj. S-a petrecut când un șef nou numit

și mai puțin rodat în munca informativă a luat hotărârea de a se acționa asupra unui diplomat străin de rang înalt. Prin mijloace specifice, s-a putut intra pentru câteva ore în posesia unei perechi de pantofi ai respectivului, timp în care în unul din tocuri a fost implantat un dispozitiv de ascultare; a fost o bună realizare tehnică, însă condițiile de folosire nefiind bine studiate, acțiunea s-a sfârșit într-o catastrofă. Pantoful odată „aranjat” și încălțat, a intrat, împreună cu posesorul, pe poarta Ambasadei dar, vorba lui Caragiale, „fatalitate!”: de îndată ce respectivul a trecut pragul, sistemul de control existent la intrare, detectând emisia, a declanșat alarma. De aici până la descoperirea „tocului” cu pricina a fost o chestiune de câteva minute. Întreaga acțiune a făcut deliciul presei străine, unde au apărut fotografii cu tocul pantofului și instalația respectivă, nelipsind bineînțeles ironiile și batjocura, fără a mai vorbi de implicațiile diplomatice ale cazului. Întâmplarea a avut totuși și un rol benefic: a mărit exigența ofițerilor din Direcția de Contraspionaj în studierea condițiilor de folosire a dispozitivelor de ascultare.

Cam în aceeași perioadă, un ofițer al Direcției avea în atenție pe consilierul unei alte Ambasade, despre care se știa că era cadru de conducere al serviciului de spionaj al țării sale. Străinul obișnuia să poarte discuțiile mai deosebite, de taină, cu colegii săi sau cu ambasadorul, în timpul plimbărilor cu autoturismul personal. Evita discuțiile în Ambasadă sau în grădina acesteia, fiind convins că acolo discuțiile puteau fi interceptate printr-un microfon direcțional, adică un microfon de mare sensibilitate la care se atașa o mică antenă parabolică.

Din verificările realizate de ofițerul respectiv, s-a constatat că și la acea ambasadă exista la intrare un dispozitiv de detectare a emisiilor. Este de menționat că autoturismul consilierului rămânea întotdeauna în garajul încuiat al Ambasadei, el folosindu-se la întoarcere spre casă de un autoturism al Ambasadei sau al unor colegi. Singurele prilejuri în care folosea mașina personală erau acțiunile protocolare sau când își lua colegii la „plimbare”.

După o consultare cu specialiști de la Direcția Tehnică, s-a hotărât realizarea unui dispozitiv de ascultare cu emisie, activat prin telecomandă. În scurt timp, tehnicienii au executat dispozitivul, realizând și performanța de a-l monta în timp record în autoturismul obiectivului, pe când acesta se afla la un cocktail. Când obiectivul se plimba cu mașina era declanșat dispozitivul de

ascultare care permitea urmărirea și receptarea semnalului de la peste 300 m sau chiar mai mult, în funcție de clădirile care se interpuneau. La înapoierea la Ambasadă dispozitivul era oprit, pentru a se evita repetarea incidentului anterior și detectarea de către dispozitivele existente.

Reușita instalării dispozitivul mult-dorit de „tras cu urechea” le-a dat mult de lucru celor doi ofițeri care cunoșteau limba vorbită de diplomat și care au stat multe zile și nopți cu căștile pe urechi pentru a asculta înregistrările de pe bandă. Ingenioasa „ureche” electronică a permis controlarea a numeroase și deosebit de interesante discuții ale obiectivului cu unii din membrii ambasadei și cu unele dintre legăturile sale, cetățeni români pe care îi exploata informativ, de multe ori „în orb”. Respectivul dispozitiv a funcționat până în ajunul plecării de la post a diplomatului când, printr-o combinație similară cu cea de la instalare, dispozitivul a fost recuperat.

Asemenea mijloace de ascultare pot fi pe cât de utile pe atât de periculoase, dacă datele obținute nu sunt interpretate judicios. Am avut un caz în care obiectivul – diplomat acreditat în țara noastră – cu o intensă activitate informativă, bănuind că în biblioteca locuinței sale sunt instalate microfoane (bănuială întemeiată), a început să debiteze tot felul de „bombe” despre presupuse legături de spionaj pe care le avea în aparatul de stat românesc. În primele momente, la nivelul conducerii Direcției s-a creat agitație, dar din fericire în scurt timp diplomatul a făcut greșeala de a începe să supraliciteze cu „bombele” lui fanteziste, ceea ce ne-a dus la concluzia că încearcă să se „joace” cu noi. A continuat cu ceea ce credea el că ar fi o inteligentă dezinformare, până la plecarea din țară. Probabil a rămas cu convingerea că a reușit să pună pe jar contraspionajul românilor.

Cele relatate mai sus s-au petrecut în urmă cu mai bine de 50 de ani. Nici nu pot să-mi închipui acum, în secolul ciberneticii, cât de mult au evoluat mijloacele de „tras cu urechea”...

Asemenea instrumente de ascultare își dovedesc utilitatea chiar și în alte situații, cum a fost în recent dezvăluita afacere „Otopeni”, când datorită lor s-au obținut date concludente în demascarea grupului infracțional.

Trebuie să subliniez că acest articol poate fi considerat și un omagiu adus măiestriei și ingeniozității inginerilor și tehnicienilor de la Direcția de specialitate, care deseori duceau lipsă de piesele electronice necesare

(tranzistori, microfoane miniaturizate, baterii cu mercur și multe altele) ce nu puteau fi cumpărate decât cu multă dificultate de pe piața occidentală, care refuza să vândă asemenea componente electronice țărilor din spatele „Cortinei de Fier”. Totuși, acești oameni minunați reușeau adevărate performanțe, iar în mâinile lor orice obiect, oricât de mic și neînsemnat, prindea viață și se putea transforma la nevoie într-o „armă” de apărare și prevenire în confruntarea nevăzută cu inamicul de pe frontul „intelligence”-ului. Regret că nu pot da numele acestor magicieni din motive ușor de înțeles, dar sunt convins că mulți dintre colegii mei care au colaborat cu ei, la fel ca și mine, le păstrează o frumoasă și admirativă amintire.

Col. (r) Hagop Hairabetian

ATITUDINI

UNGARIA ANEXEAZĂ ARDEALUL PE BUCĂȚI !!

Sunt deja ani buni de când Ungaria se concentrează pe achiziția de conace și castele ce au aparținut unor criminali de război și nobili maghiari din Transilvania. Interesul guvernului de la Budapesta este în special pentru construcțiile care au legătură cu istoria Ungariei, mai ales din perioada „glorioasă” a regatului. Povestea este complicată și are ramificații extrem de bogate, motiv pentru care vom face o radiografie secvențială a fenomenului. Iată cum a început în ultimii ani o luptă de „cucerire” a Transilvaniei.¹

România s-a predat ??

Acum câțiva ani, un politician român făcea o declarație la un post de televiziune prin care atrăgea atenția că „*Ungaria cumpără monumentele de patrimoniu din România, pentru că statul român refuză să conserve istoria națională*”. El solicita Guvernului demararea de urgență a unei proceduri de evaluare a monumentelor naționale de patrimoniu, care se află în stare de degradare și sunt oferite spre vânzare statului român. „*Este rușinos ca România să aștepte intervenția străinilor pentru salvarea monumentelor naționale.*”

Persoana în cauză se arăta indignată după ce clădirea fostului Hotel „Dacia” din Satu Mare a fost achiziționată de către „*una dintre cele mai importante entități de management al activelor din Ungaria, o entitate deținută chiar de statul maghiar*”.

De la aceste declarații au trecut câțiva ani, timp în care asistăm în continuare la achiziționarea tot mai agresivă, de către statul maghiar, a unor clădiri istorice din Transilvania.

Potrivit Legii privind protejarea monumentelor istorice, „*Monumentele istorice aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat pot fi vândute numai în condițiile exercitării dreptului de preemțiune al statului român, prin Ministerul Culturii și Cultelor, pentru monumentele istorice clasate în grupa A, sau prin serviciile publice deconcentrate ale Ministerului*

¹ Materialul reprezintă o sinteză realizată prin folosirea procedurii agregării de informații obținute din volume și varii surse online.

Culturii și Cultelor, pentru monumentele istorice clasate în grupa B, ori al unităților administrativ-teritoriale, după caz, potrivit prezentei legi, sub sancțiunea nulității absolute a vânzării”. Aceeași lege spune că „În actele de înstrăinare, concesionare, închiriere, dare în administrare sau dare în folosință gratuită a monumentelor istorice se va menționa regimul de monument istoric al imobilelor și obligația protejării acestora.”

Tot în Legea privind protejarea monumentelor istorice se mai spune că „În cazul în care Ministerul Culturii și Cultelor sau serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor nu își exercită dreptul de preemțiune (...), acest drept se transferă autorităților publice locale, care îl pot exercita în maximum 15 zile”.

Cine cumpără pentru Ungaria?

Cele mai multe clădiri de patrimoniu din România au fost cumpărate de Ungaria prin firma maghiară *Manevi Zártkörű Részvénytársaság (Manevi ZRT)*. Înființată în 1997 la Budapesta, aceasta este o companie de stat și s-a aflat în portofoliul *Magyar Nemzeti Vagyonkezelő (Agenția Națională de Management al Activelor din Ungaria)*. În anul 2018, a fost transferată sub autoritatea Ministerului Afacerilor Externe, intrând astfel direct în subordinea Guvernului Ungariei. În 2021, Manevi ZRT avea un capital social de 102 000 000 forinți și 16 angajați. De menționat că în aprilie 2018, compania ungurească a înființat, la Satu Mare, societatea *Manevi Pro Transilvania SRL* prin care a continuat cumpărarea de imobile de patrimoniu.

Țara vecină nu a ascuns că scopul înființării acestei companii este de a sprijini, alături de o altă organizație numită *Comitatus-Energia Beruházási, Kereskedelmi és Szolgáltató ZRT*, demersul guvernului maghiar de a proteja clădirile cu semnificație pentru Ungaria.

Politică de stat

Demersul guvernului ungar a demarat în urma unei solicitări a Parlamentului Ungariei: „Pentru a realiza conservarea și întreținerea anumitor clădiri și structuri din regiunea Europei Centrale care nu beneficiază de protecție, dar au valoare culturală, istorică, artistică, arhitecturală și sunt relevante pentru patrimoniul istoric, cultural, artistic al Ungariei, Adunarea Națională solicită Guvernului să ia măsurile necesare în numele statului pentru înființarea Fundației pentru Conservarea Patrimoniului Construit din Europa

Centrală (denumită în continuare: Fundația) sub forma unui fond fiduciar de interes public". În 2020, ambele partide aflate la guvernare în Ungaria, KDNP și Fidesz, au susținut ideea, iar Parlamentul maghiar a votat legea privind înființarea de către guvernul maghiar a „Fundației pentru conservarea patrimoniului construit din Europa Centrală” (*Közép-Európai Épített Örökség Megőrző Alapítványt*, KEEÖMA).

Statutul KEEÖMA cuprinde mai multe activități, cum ar fi „asigurarea patrimoniului istoric, cultural și construit al Ungariei în regiunea Europei Centrale prin conservarea, renovarea, dezvoltarea și întreținerea acestuia”, dar și „asigurarea cunoașterii și cercetării acestuia în scopuri culturale, sprijin pentru organizații și persoane care oferă activități educaționale, culturale și de cercetare științifică în domeniul patrimoniului istoric, cultural și construit maghiar în regiunea Europei Centrale; efectuarea de activități educaționale (...); organizarea de publicații și evenimente (...), crearea unei prezențe online care să atragă publicul (...).”

Pentru funcționare, guvernul Ungariei a donat inițial fundației cele două companii de stat, Manevi ZRT și Comitatus-Energia, și peste șase miliarde de forinți (aproximativ 15 milioane de euro). Ulterior, Manevi Pro Transilvania SRL a beneficiat de o majorare de capital de 148 de milioane de lei (aproximativ 30 de milioane de euro), iar în prezent capitalul social al firmei sătmărene depășește 114 milioane de euro.

Azi, KEEÖMA înglobează mai multe fundații și companii conduse de Ministerul Afacerilor Externe din Ungaria și este administrată de adjunctul ministrului. Zona de acțiune a KEEÖMA nu este doar în România, ci toate teritoriile care au aparținut vremelnic Ungariei (inclusiv Slovacia, Croația, Slovenia) sunt vizate pentru achiziții, care „recuperează” un întreg patrimoniu.

Dacă celelalte foste teritorii reacționează la acest asalt, România pare a fi rămas impasibilă în fața acestui proiect gigantic.

Achizițiile făcute de Ungaria în România

În 2018, statul maghiar a cumpărat pentru prima dată o clădire de patrimoniu din România. Este vorba despre Hotelul „Dacia” din Satu Mare, cu 4 milioane de euro. Inaugurat în 1902, hotelul „Pannonia” a fost naționalizat de comuniști după Al Doilea Război Mondial și rebotezat „Dacia”. În 1995 a fost privatizat prin metoda MEBO, iar foștii angajați au devenit acționari. În 2007, clădirea a fost cumpărată de un om de afaceri contra sumei de 1,7 milioane de

euro. Noul proprietar s-a angajat să o renoveze și să o transforme într-un hotel de lux. Însă investițiile au fost abandonate, iar clădirea a rămas în paragină. Zece ani mai târziu, hotelul este scos la vânzare și, după ce statul român renunță la dreptul de a-l cumpăra, este achiziționat de Manevi ZRT cu patru milioane de euro.

Scopul statului maghiar prin această achiziție a fost să redea clădirii strălucirea de altădată și să-i repună pe fațadă prima sa denumire, „Pannonia”.

În 2019 a fost cumpărat fostul sediu al Primăriei Carei, lăsat în paragină de câțiva ani, și Hotelul „Corona” (fost „Korona”) din Sighetul Marmăției. Un an mai târziu a fost achiziționat și Hotelul „Ferdinand” din Hațeg (deținut acum de firma MTS Hotel & Property Management, al cărei unic proprietar este Manevi Pro Transilvania). Dar cel mai agresiv an de acaparare a clădirilor istorice de către guvernul Ungariei a fost 2021, când statul maghiar a cumpărat mai multe proprietăți: Casa Teleki din Baia Mare, Hotelul Ardealul (Crucea Albă) și Teatrul Vechi (Hirschl), ambele din Arad, Castelul Wesselényi din Jibou, județul Sălaj (printre puținele imobile pentru care statul român a simulat că se folosește de dreptul de preemțiune), Hotel Parc din Oradea, Hotel Onix din Tușnad, Hotelul Turist și Vila Rază de Soare ambele de lângă Lacul Roșu, Hotel Casino din Borsec, toate din județul Harghita etc. În 2022, au fost achiziționate Hotelul Concordia din Târgu Mureș și clădirea *Alte Post* din Sighișoara (fosta poștă a orașului din timpul imperiului Habsburgic).

Statul maghiar s-a mai folosit și de alte entități pentru a acapara imobile de patrimoniu. Cel mai răsunător caz a fost în 2020, când Fundația *Sapientia* a cumpărat cu aproape șase milioane de euro Hotelul „Melody” din Cluj-Napoca.

Fundația *Sapientia* a fost înființată în anul 2000 de cei opt conducători ai bisericilor istorice maghiare din Transilvania, după ce guvernul și Parlamentul Ungariei au decis fondarea Universității *Sapientia* (înființată în 2001 și cu facultăți în Miercurea Ciuc, Cluj-Napoca și Târgu-Mureș), finanțând astfel învățământul superior în limba maghiară din Transilvania. Fundația *Sapientia* mai finanțează și Universitatea Creștină *Partium* din Oradea.

Pe lângă Fundația *Sapientia*, în România mai cumpără sau concesionează imobile și alte entități finanțate din Ungaria, cum ar fi Fundația Sfântul Francisc (aceasta a concesionat pentru 50 de ani Castelul din Criș al familiei Bethlen, Castelul Stubenberg din Săcueni, Bihor, Castelul Balási din Cașin, județul Harghita), Fundația pentru Școală (care a cumpărat Palatul și Tipografia Sonnenfeld din Oradea și clădirea în care a funcționat Tipografia de Stat „Ardealul” din Cluj), Fundația László Teleki sau Asociația Bastion-

Várbástya Egyesület (care a cumpărat Casa Maghiară din Timișoara). În anul 2020 a fost atins apogeul fondurilor primite din Budapesta în Transilvania, care au totalizat peste 365 de milioane de euro trimise anumitor fundații. În anul 2021, fondurile au scăzut și s-au înregistrat doar 91,5 milioane de euro.

Bani pe șest pentru afaceri, cultură, sport și mass-media

Pe plan cultural, guvernul Ungariei a acordat la finele anului 2018, prin Fondul Bethlen Gabor, folosit pentru distribuirea sprijinului financiar către ONG-urile din străinătate, suma de 12,68 milioane de euro pentru deschiderea de centre culturale în două mari orașe transilvane, Oradea și Cluj-Napoca, considerate cândva fortărețe ale culturii maghiare. Pentru proiectul de la Oradea a fost alocată suma de 7,67 milioane de euro, din care a fost cumpărat, de la urmașii fostului proprietar, Palatul Sonnenfeld de pe strada Moscovei. Pentru proiectul de la Cluj-Napoca a fost alocată suma de 4,97 milioane de euro, din care a fost achiziționată o clădire de pe strada Samuel Brassai, în care a funcționat în perioada interbelică Institutul pentru Literatură și Tipografie Minerva, iar după 1948 Tipografia de Stat Ardealul din capitala simbolică a Transilvaniei. Această clădire a fost cumpărată de la un ONG dubios, denumit Asociația Culturală Minerva și constituit de ziariști de la cotidianul local de limbă maghiară *Szabadszag* din Cluj, care s-a declarat succesorul fostului Institut pentru Literatură și Tipografie Minerva. Ambele imobile, situate în zone ultracentrale, au fost cumpărate prin Fundația pentru Școală. Centrele culturale din Oradea și Cluj-Napoca vor purta denumirea de *Casa Maghiară* și în fiecare din acestea vor funcționa o sală de spectacole, destinată îndeosebi trupelor de teatru de limbă maghiară, o bibliotecă, săli de cursuri, săli de expoziții și birouri ale asociațiilor pedagogice și culturale.

Potrivit presei sportive din România, aproximativ 20 de milioane de euro a trimis Ungaria în secuime pentru susținerea sportului. 11.5 milioane de euro au ajuns la clubul de fotbal *FK Csikszereda*, echipă aflată acum în Liga 3. 6.2 milioane de euro au mers către *Sepsi OSK*, aflată azi în Liga 1. Costurile de construire a stadionului din Sfântu Gheorghe au fost suportate în totalitate de guvernul maghiar.

De subliniat că **România nu și-a dat acordul la nici un nivel pentru ca Ungaria să deruleze programe de investiții în Transilvania**, așa cum s-a întâmplat în ultimii ani, a transmis Biroul de presă al Ministerului Afacerilor Externe în februarie 2023. „Nu a fost încheiat niciun acord bilateral, la niciun

nivel, între România și Ungaria, pentru derularea de către statul ungar de programe de finanțare pe teritoriul României. În absența unui astfel de acord, nu există consimțământul părții române pentru derularea de către partea ungară a unor astfel de programe în România”, au precizat reprezentanții Ministerului, care susține că „a atras atenția” Ungariei, arătând că „acordarea de asistență economică depășește sfera tratamentului preferențial care poate fi oferit de către un stat pentru minoritatea sa înrudită de pe teritoriul altui stat, conform standardelor acceptate la nivel internațional, și că în consecință astfel de măsuri pot fi promovate doar cu consimțământul părții române, și fără vreo discriminare în funcție de criteriul etnic”.

Reamintim că Monika Kozma, șefa Fundației Pro Economica, care supervizează programul de investiții al guvernului maghiar în Transilvania, a declarat că Ungaria vrea demararea unui astfel de program în nord-vestul României. Ea a susținut pentru cotidianul maghiar *Kronika* că „este încă nevoie de un acord româno-ungar pentru a lansa programul”, iar negocierile în acest sens „sunt în curs de desfășurare”. Negocierile privind continuarea programului de dezvoltare economică a Transilvaniei au început cu precedentul guvern de la București, care a impus condiții diferite pentru investițiile economice maghiare în Transilvania. „Finanțarea în continuare a sprijinului economic maghiar a devenit discutabilă, dar vestea bună este că, în ciuda problemelor economice, guvernul ungar a inclus acest program în bugetul de stat din acest an. Prin urmare, partea maghiară ar putea lansa noua licitație, dacă acordul mult așteptat cu România va putea fi finalizat (...). Dacă primim undă verde, putem lansa licitațiile într-un timp scurt”, a explicat Monika Kozma.

Pericolul distrugerilor monumentelor românești din Transilvania, în urma investițiilor pe fonduri europene

Ne referim la înlăturarea din spațiul public a unor statui românești sau minimalizarea lor în Turda, Oradea, Târgu Mureș, Alba-Iulia, Carei sau Satu Mare, înlăturare în urma unor sistematizări pe fonduri europene. În ultimii ani, asistăm la o politică „europeană” agresivă de excludere a monumentelor identitare românești din centrele orașelor din Transilvania, pe motiv că nu cadrează cu noile concepte arhitectonice futuriste pe bani europeni. Spre exemplificare, Oradea a devenit campioană la eliminarea însemnelor memoriale românești din centrul orașului. De altfel, asistăm la o eliminare urbanistică a elementului românesc din centrele orașelor din Transilvania. Interesant și

ciudad în același timp este că în aceste proiecte arhitectonice de modernizare urbanistică pe fonduri europene, monumentele de for care nu aparțin culturii poporului român din Transilvania sunt rămase pe soclu și puse urbanistic în evidență. Românii acum redevin, din punct de vedere arhitectural, ca în vremea Austro-Ungariei când erau excluși pe criterii etnice, într-un fel de nou *extra-muros* (lat. în afara zidurilor cetății). După Oradea (campionă la eliminarea însemnelor memoriale românești din centrul orașului), constatăm cu amărăciune că nici Clujul nu a fost ocolit de politica distrugerilor simbolurilor românești, pe banii europeni, încadrându-se perfect în fenomenul de înlăturare a elementelor urbanistice identitare ale poporului român din Transilvania.

„Nu ne vindem țara”, o retrocedăm pe bucăți, fără să ținem seama de tratate, legi, sentințe, sau de victimele din cele două conflagrații mondiale

Familiiile unor criminali de război au ajuns să dobândească imobile și bunuri de o valoare inestimabilă, fără ca cineva să țină seama de contextul și modul în care averea lor a ajuns în proprietatea Statului Român. Din unele statistici, mai bine de o *treime din teritoriul Transilvaniei a fost intabulat pe emisari ai Ungariei*: urmași de grofi, nobili, asociații, reprezentanți ai cultelor.

Cum o parte dintre documente se află încă în arhivele de la Budapesta, în multe cazuri nu se poate face măcar dovada confiscării averii nobililor declarați criminali de război. Mai mult, în instanțe se iau în considerare intabulări din cărțile funciare din perioada ocupației maghiare, deși potrivit Legii nr. 260 din 4 aprilie 1945, toate înscrisurile în cărțile funciare efectuate în perioada 1940-1944 au fost declarate nule de drept! Dar în multe cărți funciare, aceste modificări nu au fost operate. Nu se iau în calcul despăgubirile acordate de Statul român pentru imobilele pe care le-a avut în proprietate Statul ungar în Transilvania, până la 1 Decembrie 1918, precum și pentru optanții² unguri.

După 23 august 1944 și în baza art.8 din Convenția de armistițiu semnată la Moscova, în 12 septembrie 1944, bunurile reprezentând proprietatea Ungariei și Germaniei de pe teritoriul României au fost sechestrate și, în baza Legii nr. 91 din 9 februarie 1945, puse sub supravegherea Casei de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice (C.A.S.B.I.). Aceste bunuri nu au fost confiscate de regimul comunist și, ca urmare, nu pot face obiectul retrocedărilor către Ungaria și Germania. Și totuși fac. Practic, legile

² Sub denumirea de *optanți* sunt cunoscuți acei cetățeni români de etnie ungară care, după Tratatul de la Trianon, au optat pentru cetățenia Ungariei și au părăsit România.

retrocedărilor date în ultimii ani și instanțele de judecată șterg cu buretele o istorie de trei decenii și jertfele românilor din cele două războaie mondiale.

Zeci de hectare de teren, păduri, imobile ajung în proprietatea succesorilor unor criminali de război sau a unor interpuși.

Exemple de retrocedări „celebre” :

- **Domeniul Teleki:** Proprietăți care au aparținut contelui Adam Teleki, membru în guvernul Ungariei în perioada horthystă. În 1945, Teleki a fost considerat trădător de țară, dar actele prin care i s-au expropriat bunurile, cum se întâmplă în astfel de cazuri, nu au fost găsite. Așa că moștenitorii contelui și-au revendicat bunurile întinse pe mai multe județe: Maramureș, Mureș, Sălaj. În total, familia a deschis vreo 20 de procese, dintre care unul pentru 100 de hectare de pădure în Arduș. Castelele din Coltău și Satulung nu au fost revendicate.

- Codrii Ardealului sunt ceruți de urmașii familiei Banffy. **Daniel Banffy**, fost ministru al agriculturii în Guvernul hortyst, a fost și el declarat criminal de război. Urmașii lui cer însă în instanță sute de hectare de pădure. Familia Banffy a deținut domenii întinse și în Țara Lăpușului, care face obiectul a patru dosare de restituire a câte 60 hectare de pădure fiecare. Numai că se spune că baronul și-ar fi vândut averea prin 1940.

- Alt caz răsunător este al familiei Szaplanczai. **Szaplanczai Vasile**, membru al partidului iredentist, fost prefect al județului Maramureș, a fost condamnat la 25 de ani de muncă silnică printr-o sentință a Tribunalului Poporului, pentru „complicitate la crimele prevăzute de art. 2. lit. h. și m. și (...) art. 2. lit. o. din Legea nr. 312/1945”, adică „au comis acte de violență, torturi sau alte mijloace ilegale de constrângere” și „au ordonat sau inițiat înființări de ghetouri, lagăre de internare ori deportări din motive de persecuție politică sau rasială”. Evident, la data pronunțării sentinței, Vasile Szaplanczai era dispărut. Urmașii familiei sale au reapărut însă, și revendică moșia familiei din satul Tisa. Ultimii proprietari ai moșiei din Tisa, comuna Crăciunești, au fost Zoltan și Paul Szaplanczay, primul probabil fiul lui Laszlo-Vasile Szaplanczay, iar Paul, nepotul său. Reședința lui Zoltan este revendicată de o nepoată a sa, procesul fiind încă pe rol. Bătrânii satului spun că Zoltan și-ar fi vândut moșia în 1938 și cu banii rezultați și-ar fi cumpărat alta în Ungaria, dar odată cu ocupația maghiară a venit înapoi, revendicându-și moșia și spunând că oamenii l-ar fi forțat să le vândă terenul. Plus că se pare că a fost și criminal de război. Oricum, amândoi au fugit în 1944 din țară. Și totuși, acum urmașii lor redobândesc bunurile.

Cine verifică dacă aceștia au fost declarați criminali de război și condamnați?

Deh, cine mai stă să verifice mizilicuri gen: dacă aceștia au fost declarați criminali de război și condamnați, dacă cărțile funciare în baza cărora se revendică bunurile sunt din perioada ocupației ungare, dacă și cât au primit despăgubiri? Nobili horthyști pun din nou stăpânire pe Transilvania, la fel de abuziv și ilegal, dar, de această dată, cu girul instanțelor de judecată, a legii și Guvernului, în disprețul adevărului istoric și militarilor români morți pentru eliberarea acestui pământ românesc.

Statul Român se află în fața unei mari escrocherii istorice

În acest moment, Statul Român se află în fața unei mari escrocherii istorice. Escrocheria nu ar putea avea probabil loc dacă nu ar fi și o complicitate din interior. După Primul Război Mondial au fost așa numitele procese ale *optanților* și după cel de-al Doilea Război Mondial ale *absenteiștilor*.

Ce se întâmplă acum? Vin urmașii acelor proprietari – care, unii dintre ei, culmea, au fost despăgubiți după Primul Război Mondial – cu documente anterioare proceselor prin care părinții lor sau bunicii lor au fost deposedați de averi sau au fost răsplătiți de stat la modul general. Și mai cer încă o dată sau încă de două ori sau încă de trei ori.

Niciunul dintre noii proprietari nu va mai veni să locuiască în Transilvania. Dar toată lumea se îndreaptă spre o despăgubire cât mai mare din partea Statului Român. Și atunci, își angajează avocați buni și se judecă cu Statul Român.

Din start pot să piardă toate procesele în România, iar în altă parte le câștigă „fluierând”. Din informațiile existente rezultă că la ora actuală în Transilvania sunt firme care vin și cercetează după niște metode foarte minuțios elaborate exact pe aceste posibilități de câștigare a viitoarelor procese de dincolo de granițele țării. Deci, suntem pur și simplu escrocați!

Au murit de pomană cei care au luptat pentru eliberarea Transilvaniei și cei care au luptat împotriva fascismului sau a horthyștilor. Este o bătaie de joc postumă la adresa Armatei Române. Am avut sute de mii de victime, iar acum se calcă pe mormintele acelor oameni exact pe ideea de a câștiga.

Din păcate, Statul Român este descoperit sau foarte slab apărut. Este atât de simplu, inclusiv să se falsifice un document, dar nu asta-i problema, că sunt hotărâri judecătorești din perioada interbelică. Problema este că o parte dintre cei care au fost colaboratorii horthysmului s-au retras împreună cu armatele și

atunci li s-a confiscat totul, iar ei au devenit *absenteiști*. Ei au plecat, să zicem, în '44, dar cei care vin acum folosesc documente din '38, '41 sau '44, adică documente anterioare hotărârilor judecătorești. Și înconjoară acest moment.

Scurte concluzii rezumative

- Asistăm în continuare la achiziționarea tot mai agresivă, de către statul maghiar, a clădirilor istorice din Transilvania.
- Budapesta investește selectiv în Transilvania, prin efort constant și energie în consolidarea unei fundații care să conserve clădirile istorice cu semnificație pentru Ungaria, în timp ce autoritățile de la noi privesc de pe margine; cumpără la propriu Transilvania, bucată cu bucată, pădure cu pădure, clădire cu clădire. Nu doar cumpără, ci vine și construiește de la zero instituții pe care pune ulterior drapelul Ungariei, pune inscripții exclusiv în limba maghiară. Practic, Ungaria se comportă ca un stat co-suveran în Transilvania!
- Achizițiile se fac prin intermediul unor companii specializate în achiziții de imobile și printr-o serie de fundații apropiate Ungariei care nu doar cumpără aceste clădiri cu valoare de patrimoniu, dar le transformă în centre sociale, educaționale sau culturale, unde se consolidează identitatea maghiară, iar profitul rezultat din activități merge tot în Ungaria.
- Deși legea este de partea statului român, acesta a renunțat de fiecare dată la dreptul de preemțiune pentru a cumpăra aceste monumente istorice. Totul se întâmplă sub privirile resemnate ale autorităților române, care nu manifestă un interes în sensul conservării patrimoniului istoric. Singura acțiune a reprezentanților statului nostru este de a renunța la dreptul de preemțiune pentru mai multe clădiri de patrimoniu scoase la vânzare și care intră inevitabil în proprietatea statului maghiar.
- S-a creat o breșă urbanistică de care anumiți proiectanți sau arhitecți nostalgici după perioada dualismului austro-ungar sau cea habsburgică au profitat de noul cadru legislativ și investițional pentru a înlătura monumentele de for românești din orașele transilvane, cu complicitatea sau ignoranța unor membri ai executivelor autorităților locale. De ce doar simbolurile românești sunt doborâte cu buldozerul în marile orașe din Ardeal?
- Asistăm neputincioși la fenomenul de înlăturare a elementelor urbanistice identitare ale poporului român, fenomen prin care moștenirea culturală românească se vrea ștersă în Transilvania!

- Legile retrocedărilor nu fac distincția între clădirile confiscate de comuniști și cele confiscate prin sentințe penale date pentru criminali de război. Din măsuri reparatorii și juste, retrocedările au devenit un flagel injust, periculos și imoral, profund scăpat de sub control.

*

Pe data de 12 aprilie a.c, Novak Katalin, președinta Ungariei, a participat la dezvelirea unui monument dedicat lui Kolcsey Ferenc³, autorul imnului Ungariei, eveniment ce a avut loc în orașul Carei din județul Satu Mare. Nu este prima oară când președinta Ungariei vine în România. În luna mai 2022, Novak Katalin a stârnit o serie de controverse printr-un mesaj postat pe rețelele de socializare, care a provocat un incident diplomatic. Tot ea a inaugurat la Alba Iulia, oraș simbol al Marii Uniri de la 1918, statuia lui Bethlen Gabor, fost principe maghiar al Transilvaniei, și s-a fotografiat pe Piatra Secuiului (masiv calcaros aflat între satele Rimetea și Pietroasa, la hotarul dintre județele Alba și Cluj), lângă borna vopsită în culorile Ungariei.

Președinta Ungariei completează astfel perfect ofensiva politică și economică de co-suveranitate în România a guvernului Viktor Orban. Cele două instituții ale statului ungar acționează coordonat în ceea ce privește politica iredentistă desfășurată în țara noastră.

Avem de a face cu o nouă atitudine sfidătoare. Perioada aleasă pentru dezvelirea monumentului dedicat autorului imnului Ungariei, alături de stemă, steag și monedă constituie simboluri de stat ale acestei țări.

Ungaria se suprapune pe politica de dictat al „drepturilor minorităților” în detrimentul majorității, impunând în mod practic din punct de vedere politic, economic, cultural-identitar, social și religios, o politică a co-suveranității în România. În fața acestei ofensive, nu pare a exista vreun fel de reacție la nivel politic. Totuși, cineva ar trebui să vadă că pe zi ce trece asistăm la atacuri în rafală din partea forțelor iredentist-șovine și revizionist-revanșarde, a cercurilor anti-românești împotriva suveranității și integrității teritoriale a României.

Col. (r) Liviu Găitan

³ Poet, critic literar, orator și politician maghiar, cunoscut pentru sprijinul acordat curentului liberal din Ungaria în ceea ce privește politica Imperiului Austriac. A scris „Himnusz”, imnul național al Ungariei în anul 1823.

VICTORIA LUI PYRRHUS

Pyrrhus a fost un mare general elen, pe la anii 300-270 î.e.n., fost rege al Epirului și Macedoniei. Gloriosul general și mai apoi rege a purtat numeroase bătălii în Elada, dar și în peninsula italică într-o perioadă în care romanii erau în creșterea puterii lor. Fiind chemat de locuitorii cetății Tarent, colonie grecească din Italia, să-i apere împotriva expansiunii romane, Pyrrhus vine cu o armată bine echipată, cu cavalerie și elefanți de luptă și vreo 20000 de infanteriști, iar în bătălia de la Heraclea îi zdrobește pe romani, având însă și el pierderi. În cea de-a doua bătălie de la Ausculum, și mai crâncenă, Pyrrhus reușește din nou să-i înfrângă pe romani care pierd 7000 de oameni, dar și Pyrrhus pierde vreo 4000. Se zice că văzând pierderile armatei sale după cele două bătălii, Pyrrhus ar fi spus cu tristețe: „Încă o victorie ca asta și suntem pierduți!” Marele general văzuse consecințele unor victorii inutile, ceea ce l-a și determinat să părăsească peninsula pentru ca expediția lui să nu se transforme într-un dezastru.

Ce învățăminte tragem noi din experiența lui Pyrrhus? Că de multe ori e bine să nu ne îmbătăm cu succesele obținute cu sacrificii prea mari care ne vlăguiesc de putere și ne duc în final către pierderi ireparabile...

Când eram copil, visam cu frenezie la gloria unui mare conducător de oști și vedeam cu ochii minții cum eliberam orașe, regiuni sau țări de sub asuprirea unor stăpânitori infami. Visam îmbătat de lectura unor romane de aventuri cu războaie sau vizionarea unor filme istorice despre Troia și Roma, despre Hanibal, Alexandru cel Mare și Iulius Caesar, idoli mei din copilărie și adolescență. Îmi închipuiam aieva doar bătălii pe care le câștigam mereu având în fața ochilor exemple atât de glorioase. Ce copil cu imaginație fierbinte ar visa la înfrângeri teribile și umilitoare, când în fapt ești euforic impresionat de eroi ai istoriei, obligatoriu binefăcători, admirați și adulați de oamenii eliberați de sub opresiunea răilor. Stimulat de lecturi și filme, nu-mi puteam imagina decât o carieră prodigioasă, neapărat însoțită de actele de binefacere ale unui conducător luminat.

În acea stare de spirit am ascultat cu răsuflarea tăiată povestirea fratelui meu cel mai mare, proaspăt absolvent al Școlii militare de la Sibiu, despre marea defilare a promoției 1956 de ofițeri absolvenți ai tuturor școlilor militare din țară. A fost prima și ultima paradă militară în care tinerii ofițeri au defilat cu

săbii în fața lui Gheorghiu-Dej și Petru Groza, ce reprezentau partidul și statul comunist și pregăteau cu precauție solicitarea de plecare a trupelor sovietice staționate în România. De unde era să știu eu, atunci elev în clasa a III-a, că peste ani de zile aveam să defilez și eu cu colegii mei de promoție din 1968, de data asta în fața lui Ceaușescu, în uniformă de gală, dar fără săbii ci doar cu un stilet la sold, pe platoul de la Academia Militară. Asta se petrecea pe 14 august 1968, iar în noaptea de 20 spre 21 august, trupe ale țărilor Pactului de la Varșovia (mai puțin România și Albania) invadau Cehoslovacia. Deși a fost o defilare doar a promoțiilor din acel an ai școlilor militare de ofițeri din întreaga țară, sentimentul meu ulterior după invazia din Cehoslovacia era că se dorea a se atrage atenția că armata română nu era o fantomă, că exista și avea suficiente resurse umane și materiale pentru a se opune unei invazii chiar în condițiile unei disproporții covârșitoare dintre capacitățile militare ale URSS și Pactului și cele ale României. Dar după scandalul internațional imens produs de invazia din Cehoslovacia, Rusia lui Brejnev nu mai putea risca altă aventură militară și politică...

Rap, rap, rap!... Atenție, pentru onor spre dreaaap...ta!! Și capetele noastre s-au întors brusc la comanda șefului școlii de ofițeri, generalul Budișteanu, către tribuna din care Ceaușescu ne saluta militărește. El, care nu făcuse armata ca noi, purtase grad de general! Am trecut prin fața figurilor imobile ale conducerii de partid și de stat, gâtuiți de teama că vreun coleg mai nevrinos avea să se împiedice dracului și alinierea noastră perfectă să se ducă pe apa Sâmbetei. Nu s-a întâmplat nimic jenant și ne-am preluat locul stabilit din aliniamentul de pe platoul de piatră cubică din fața Academiei Militare. Abia atunci mi-am savurat Victoria: absolvisem o școală superioară militară, aveam în față un viitor, o carieră. Nu vedeam nicio piedică de netrecut, niciun obstacol de nedepășit, mi se deschideau perspective nebănuite! Pur și simplu stăteam încremenit ca și colegii mei, asudat de căldura toridă a unui august uscat și fierbinte ca un fier încins, dar mândru că eram priviți de mii de oameni veniți acolo să admire priveliștea șirurilor de ofițeri ce treceau în bubuiturile asurzitoare ale fanfarei.

Eram absolut sigur că viitorul meu nu putea fi decât fulminant și spectaculos, după ce trecusem cu succes prin diferite probe de curaj și tărie. Mai aveam doi ani pentru absolvirea Facultății de Drept și puteam întrezări încununarea visurilor fostului licean timid, emotiv și discret pășitor prin viață dar bine pătruns de ambiții mocnite. Înflăcărat de perspective și certitudini, la cei 21 de ani, nu vedeam nimic rău, nimic nefast, nimic producător de nefericire

pentru alții. Nu aveam nimic de răzbunat, nimic de ispășit, nimic de plătit ca tribut, ci doar o conștiință curată, sinceră, altruistă. Cerul albastru siniliu al acelui august nu părea să se întunece vreodată și să fie invadat de norii negri ai insatisfacțiilor, frustrărilor, trădărilor și deznădejdiei visurilor neîmplinite. Lumea MEA era una a victoriilor continue, a încrederii în oameni și în viitor, a faptelor bune și loialității. Nu vedeam și nici nu-mi închipuiam că voi întâlni curând ticăloșenia umană, carierismul, răutatea, dușmănia, egoismul, delațiunea, cupiditatea și înșelătoria. Le-am întâlnit pe toate în decursul următorilor 20 de ani de carieră ce s-a frânt brutal și nemilos în iunie 1988.¹ A fost prima dată în viață când m-am gândit că satisfacțiile și victoriile mele au fost inutile sau costisitoare moral. În pofida succeselor profesionale repurtate din silință și pasiune, am ajuns atunci la capătul unei decepții profunde, al unei frustrări fără margini, văzând că succesul este doar o amăgire vremelnică, una care te apasă pe umeri cu o povară la fel de grea ca și înfrângerea. De la extaz la agonie, de la victorie la înfrângere, de la glorie la condiția unui prizonier al unui sistem insuportabil, cam așa s-ar traduce întreaga mea evoluție la încheierea primului capitol de drum prin viață.

Dacă mă uit acum în urmă, nici nu știu dacă trebuie să fiu mulțumit de mine sau să mă consider ca un general victorios în fața unei armate decimate. Eu am considerat ani de zile că am făcut multe lucruri bune în viață și carieră, ca să constat acum că unii îmi spun că am la activ unele lucruri considerate reprobabile. Pur și simplu valorile s-au inversat, eroii au devenit antieroi, iar trădătorii și ticăloșii sunt considerați eroi și încărcăți de onoruri. Dușmanii ne-au devenit prieteni disprețuitori, iar prietenii dușmani aprigi. Unde este adevărul, și care este adevărul? Să faci niște lucruri, să aperi niște valori și să constăți ulterior că de fapt ai fost într-o gravă eroare, că ai făcut foarte rău că ți-ai respectat jurământul militar, că de fapt trebuia să fii dușmanul statului, al sistemului, al prietenilor, al rudelor, al familiei în speranța sucirii istoriei – pe care în plus era posibil să n-o mai trăiești, să n-o mai apuci. Să fi fost asta o lașitate fără seamăn? Și oare atunci când într-o perioadă grea, plină de insatisfacții și deznădejde, de întrebări fără răspuns, de îndoială extremă asupra misiunii mele în profesie, m-a bătut gândul, născut din disperarea neputinței de a face bine, de a evada din sistem și din țară, raționam normal sau mă amăgeam oniric?

¹ N. Red. Autorul se referă la trecerea sa abuzivă în rezervă, sub pretextul unor probleme familiale considerate la vremea aceea „necorespunzătoare” de către regimul comunist. După 1990, a fost reintegrat în noile structuri informative.

M-am tot gândit în ultimii 30 de ani, la ce au folosit toate procesele politice care au avut loc în acest răstimp, soldate cu condamnări ulterior constatate a fi fost niște abuzuri ridicole? Cu ce s-au deosebit acestea de ceea ce au făcut proletarii comuniști după 1944, dacă de fapt s-au dovedit a fi doar niște răzbunări scârboase, propagandă deșăntată și dorința nebună a unor revanșe după perioade de umiliri și suferințe. Ce sentințe, ce condamnări și ce compensații materiale (care se dovedesc a nu se mai termina vreodată) ar putea suplini încălcarea demnității umane, pierderile de vieți omenești, anii de pușcărie. Câteodată am sentimentul că istoria nu este decât un șir nesfârșit de nedreptăți, de abuzuri, de conflicte interumane, de comploturi, de lupte pentru putere și acumulări de bogății și avantaje, denumite pompos și fățarnic, FAPTE ISTORICE! Într-o astfel de lume nu au ce căuta cavalerii dreptății, campionii onestității și demnității, loialiștii, altruiștii, austerii și erudiții, înțelepții și eroii rațiunii și umaniștii, nu fără a fi considerați niște creaturi idioate și inutile, niște resturi umane fără noimă. Așa am crezut în acel august dogoritor că pot împinge lumea înainte, că-mi pot apăra țara în care m-am născut de răul ce se profila atunci, că pot trăi cinstit și demn. Și m-am înșelat, sau poate că alții îmi spun astăzi că m-am înșelat și mă mint! Dar atunci cum rămâne cu tot ce am făcut bun, cu oamenii pe care i-am ajutat, cu contribuția mea modestă la bunul mers al societății, celei de ieri și celei de azi? A fost totul inutil, doar pentru că am trăit într-un sistem care s-a prăbușit? Nu ne putem biciui, milioane de oameni care am trăit atunci, până la sânge ca acei credincioși fanatici doar pentru satisfacția revanșarzilor și profitorilor. Am fi așa de mulți cei care am sângera că sângele i-ar putea îneca pe nesătui și nesăbuiți. Nu vreau să ispășesc ceva care se naște dintr-o mare dilemă: cine are până la urmă dreptate pe lumea asta, cine ne poate judeca cu imparțialitate, obiectivism, măsură și rațiune? Avem nevoie de dreptate ca de aer, avem nevoie să urmăm calea cea dreaptă, dar cine să ne îndrume pe ea atunci când o rătăcim?

Col. (r) Gh. Paraschiv

ISTORIA NU MINTE, DAR NICI NU POATE FI MINȚITĂ

În articolul intitulat *Un cronicar la curtea adevărului istoric și profesional*, scris în urmă cu câțiva ani, referitor la anterioara carte semnată de domnul general Vasile Mălureanu, respectiv *Apărarea Ordinii Constituționale*, AOC, mai pe scurt, observam și totodată opinam că lucrarea se constituie, aproape de la sine, într-o completă și complexă recapitulare recuperatorie. Într-o încercare de demitizare și de demistificare a unui subiect tabu, unul ocultat îndelung și abordat în exces: Securitatea și oamenii ei. AOC se prezenta atunci, ca și astăzi, de altfel, drept o sinteză care prinde, cuprinde și surprinde toate fațetele muncii informative pe unul din principalele sale paliere: apărarea ordinii constituționale; iar în fond și în fapt, protecția specifică a valorilor supreme și perene, autentic românești. Așa cum sunt ele consemnate în Constituția României.

Acum, la șase ani trecuți de la acel comentariu, iată, simt nevoia să revin, să observ din nou, dar, mai ales să îmi mențin opinia. De această dată, referindu-mă la mai noua lucrare a aceluiași autor: *Cultura și elitele române sub comunism, din perspectiva securității (1964 – 1989)*. La fel ca și prima, aceasta – să-i zicem sora sa mai mică – este tot o carte-tratat. Necesară, meritorie și de referință. O istorie neștiută. Trăită, dar nepovestită. Încă ferecată în arhive. Este o carte-martor. E o mărturie și o mărturisire. O cronică amplă, profundă și plină de sensuri. De simboluri, semnificații și mesaje. O carte riguros, atent și profesionist procesată. Un studiu obiectiv, până la imparțial. Fără patimă, deloc părtinitor. Pe cât de intransigent și de echidistant, pe atât de convingător. Cât mai fidel și mai credibil. Fotografic, i-aș zice. Simplu și accesibil. Total, fără fard și – *nota bene* – fără fast. Și, după știința noastră... cam fără precedent. Sigur, în ultimii 30 de ani, despre perioada și personajele istorice la care se referă expozeul domnului general Mălureanu s-au scris sute de cărți. S-au publicat puzderie de articole. Da, dar foarte multe o fac subiectiv și chiar tendențios. Voit trunchiat sau pe felii. Cu patimă și cu exces de pasiune. Partinic și partizan. Aproape de pedepsitor. Din păcate, și astăzi, multe sunt încă virusate de ranchiună sau focusate pe resentimente și vendetă. După părerea cititorului care sunt, aici este și tot aici trebuie căutată deosebirea dintre cartea domnului Mălureanu și multele nenumite, dar pomenite mai sus. O

deosebite mare! E cât diferența dintre o cătană în permisie și un general în retragere – ar zice un mucalit inspirat și, pe deasupra, dotat cu simțul umorului. E și normal, de vreme ce, pentru Vasile Mălureanu, scrisul este o școală serioasă, iar scrierea unei cărți, o experiență incitantă și, de fiecare dată, inedită. În frazele sale, cuvântul se completează cu ideea: ca scop, ca efect și ca rezultat. Da, pentru că scrie din convingere. Scrie din conștiință și cu conștiinciozitate.

Subiectul cărții, așa după cum însuși autorul precizează, abordează perioada cuprinsă între 1964 și 1989. Mai exact și mai direct spus, perioada de după Declarația din aprilie – document care, susțin istoricii, a dat semnalul și a marcat momentul „divorțului politic” de partenerul de la răsărit. Mai mult, a reprezentat primul pas pe drumul ieșirii României de sub coordonarea, controlul și tutela Moscovei. Așadar, nu include perioada stalinistă și nici a consilierilor sau a oprimentelor decenii. Scrierea cărții – proces trudnic, solicitant și îndelungat – are la bază trei piloni de susținere: documentele fostei Securități, experiența autorului, un analist fin, cu spirit de selecție și capacitate de sinteză, la care se adaugă memoria sa profesională. Este o carte care se citește ușor, dar obligatoriu cu pixul roșu-n mână și cu blocnotesul alături, coala. Mai mult, citită într-o anume cheie, cea în care a fost scrisă, cartea convinge. Pe mine m-a convins. Chiar dacă, nu de puține ori, am avut senzația că se lasă foarte greu citită. De fapt, se vrea și se cere studiată. În tihnă și cu timp. Oricum, e o carte care te solicită. Te pune să gândești. Ți cere să optezi. Să ai o opțiune. De pe alt palier privit, „hronicul” domnului Mălureanu este scris într-un stil și cu o scriere personalizată. Un stil și o scriere – subliniez – cu personalitate. Ambele au personalitatea autorului: un militar echilibrat și calm, modest, onest și de onoare, prudent și calculat.

Deși cele 500 de pagini ale cărții sunt structurate în trei părți distincte și-s oarecum delimitate, fenomenul în sine este analizat și prezentat panoramic, per ansamblu. În tehnică 3D. Ca un tot unitar, fără excepție folosindu-se doar date, dovezi și informații valide și validate. Preocupat din capul locului să evite secvențialul și episodicul, conjuncturalul sau neconcludentul, Vasile Mălureanu recurge la întreaga gamă de metode, mijloace și procedee pe care i le oferă memoria, experiența și cuvântul, reușind în final să ofere cititorului o evaluare obiectivă și onestă. O reconstituire amplă și atentă. Serioasă, profundă și încheată. I-aș zice, de cunoscător. Totul, într-un limbaj cursiv și coerent, accesibil, concis și elegant. Aidoma, cu meșteșug și-ntr-o carnație stilistică bună. Explicații există. Și-mi sunt la îndemână. Vasile Mălureanu e un condei

îndelung exersat și bine ascuțit. Un condei care gândește și scrie românește. Un condei obișnuit cu munca, dar – aș adăuga neapărat – și cu succesul. Ca unul care l-am cunoscut în împrejurări ceva mai speciale, îmi rezerv dreptul și îmi permit să spun că, pentru domnul general, scrisul este o terapie și un refugiu. O invitație, o ofertă și o provocare. O patimă dezpățimită. Știut lucru, sunt oameni care scriu cu ușurința cu care cântă privighetoarea. Vasile Mălureanu e unul dintre ei. Scrie – revin și repet – pentru că neobositul general crede nelimitat în nelimitata putere de comunicare și de convingere a cuvântului. A cuvântului scris! – fac cuvenita precizare. Așadar, o carte densă și plină de inedit. Scrisă cu greu și grea de conținut.

Departa de a se erija în avocatul sistemului politic, al instituției sau al oamenilor ei, în scrierea cărții, Vasile Mălureanu adoptă o atitudine de arbitru la centru: fluieră, scoate cartonașul, consultă VAR-ul sau arată punctul cu var. Că este vorba de acțiuni și atitudini neconforme cu linia „cauzei”, de asperități și animozități veleitare, de contestatari și complotiști, de „neînțeleși”, frustrați sau ofuscați, de oportuniști și de orgolioși, de rezistenți și revoltați, de preferați sau periferici, de maestri sau de marginalizați, în fine, de dezțărați sau dizidenți, fără excepție și fără pardon, ia act, operează și oficiază la fel. Cu detașare și cu dezinvoltură. Exigent și echidistant, dar cu cumpătare și cu echilibru. Măsoară o singură dată și cu o singură unitate de măsură. Disecă, decide și dispune. Observă și analizează. Constată, concluzionează și consemnează în fișa fiecăruia sau la dosarul cauzei, după caz. Și, din păcate, a cam fost cazul! N-am nicio îndoială. Omul n-are complexe. Condei de cursă lungă, spune, dispune sau pune degetul pe rană.

Ca unul care a văzut și fața nevăzută a lunii, Vasile Mălureanu cunoaște și confirmă, dezaprobă și detestă rolul nefast al imixtiunilor politice în creația literar-artistică. O spune explicit și aplicat. O spune răspicat și repetat. Prețioasele dispoziții și directive, orientări și indicații aveau un caracter și un conținut nociv și anacronic, miop și perimat. Erau intervenții toxice, cu rol și cu efect de insecticid (pag. 46, 49, 239, dar ș.a.). Ofițer aflat în epicentrul problematicei specifice, autorul cunoaște toate tainele și taințele muncii informative. Propunându-și să prezinte realitatea și să redea adevărul, vine și ne convinge cu probe, cazuri și exemple, că rolul instituției era acela de a apăra valori perene și interese majore, autentic românești, în niciun caz ideologii și doctrine, clanuri, cumetrii și camarile, grupuri ori cupluri de persoane. Argumentul și explicația, pledoaria și expozeul nu se opresc aici. Aducând o

cazuistică de susținere, verificată și verificabilă, formulează concluzii, pe cât de previzibile, pe atât de la îndemână și de palpabile. Instituția n-a slujit sistemul! L-a informat. Corect și operativ. Instituțional și fără echivoc. Cu date, dovezi și documente. Conform atribuțiilor și competențelor conferite de lege. De legile țării. Din păcate, beneficiarul informărilor, „decidentul”, ca să folosesc și eu un termen pe rit nou, nu le prea agrea. Mai mult, nu le credea sau le trata cu ușurință. Cu rezervă și chiar cu suspiciune. De ce? Erau incomode. Erau alarmiste și panicarde. Și de natură a-i afecta confortul psihic. Instituția, însă, chiar dacă știa foarte bine acest lucru, asumându-și riscurile, a continuat să-l informeze, spunând adevărul și devoalând realitatea. Cu aceeași consecvență, a demantelat abuzurile și slugărnicia politică, servilismul și minciuna propagandistică. Din păcate, a fost un dialog al surzilor. A fost un strigăt în pustiu, inclusiv în cazul raportărilor de nemulțumiri populare și al stărilor de spirit colective – fenomen devenit general și generalizat. Tensionat și cu riscuri de a degenera în revolte explozive și de necontrolat. Dar și cu consecințe, pericole și pierderi. De aceea, dar și din multe alte puncte de vedere, în multe pagini ale sale, cartea de care ne ocupăm este un „*J'accuse*”. E un denunț și, totodată, un rechizitoriu. (pp 42-49)

Deși multe adevăruri despre instituție și despre oamenii ei nu s-au prea spus până acum, în cartea sa, Vasile Mălureanu o face. Așa, bunăoară, e bine – și e cam timpul – să se știe că, în raportul instituției cu factorul politic, nu totul a fost negociabil. Onoarea militară nu s-a putut negocia. Ca atare, încercările „politicului” de a împinge Securitatea la o vigilență crescută și în exces, în cazul unor scriitori ca Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Corneliu Vadim Tudor sau Adrian Păunescu (pag. 237 și următoarele) s-au lovit de „orientările conducerii DSS, care cereau ca instituția să nu fie implicată în această problematică decât dacă erau constatate aspecte de securitate națională”. Situațiile de acest fel, întotdeauna sensibile și delicate, adesea cu efect de bumerang, erau premeditat, justificat și logic trecute cu vederea. Alteori, s-o recunoaștem, scăpau din necunoaștere sau făceau obiectul informării cu o „regretabilă întârziere”, ca în cazul motanului Arpagic – o creionare caraghioasă și caricaturală a Cărmaciului, a Comandantului, mă rog, a Președintelui purtător de eșarfă, sceptru și sigiliu. În întâmpinarea, dar, mai ales, pentru confirmarea și susținerea afirmațiilor autorului, îmi permit să aduc drept dovadă rezoluția pe care, la data de 11 mai 1984, generalul Iulian Vlad o pune pe o notă întocmită și prezentată de generali Bordea și Alexie. Conținutul

acesteia îl viza pe poetul Ioan Alexandru. Nu intru în detalii. Revin la rezoluție! Deși amplă, chiar arborescentă, voit didactică, explicit și explicativ formulată, o voi reda în întregime pentru că este o adevărată lecție de abordare instituțională. E un exemplu de rigoare și un model de gândire profesională la nivelul decizional al unei instituții de forță a statului român. În egală măsură, la vremea respectivă, era un ordin de zi pe unitate, o dojană și o directivă. Iar în plan practic, o manieră de lucru, un mod de acțiune. Iat-o!

„În asemenea cazuri, care au particularități deosebite, măsurile informativ-operative de securitate trebuie concepute într-o manieră aparte, datele și informațiile deținute necesitând o analiză și o interpretare multilaterală și profundă. Așa cum ați evidențiat, poetul în cauză are o operă și o personalitate recunoscute în cultura noastră contemporană, ceea ce obligă la multă adâncire în conceperea măsurilor operative propuse. Orice acțiune pripită, orice măsură simțită de cel în cauză poate avea implicații majore în sens negativ. Nu trebuie făcut nimic ce ar putea să-i sensibilizeze înclinațiile contestatare, dacă, bineînțeles, le are.

De aceea, apreciez că este necesar să se vadă foarte îndeaproape fondul acțiunilor sale, sentimentele reale ce le nutrește față de țară, de istoria și cultura românească și care sunt punctele de adevărată comuniune cu elementele ce le polarizează în jurul său. În aprecierea caracterului acțiunilor sale, să se folosească opiniile unor surse și persoane de certă loialitate, buni specialiști în cultură, imparțiali în formularea punctului de vedere, în măsură să sesizeze ceea ce este incompatibil cu legile sau cu principiile noastre politice. Trebuie, de asemenea, văzut în mod exigent și obiectiv, ce probleme concrete anume ar putea pune cel în cauză pentru securitatea statului și ce interese urmărește serviciul de spionaj englez în legătură cu el. Le poate furniza informații, despre ce, de unde, cum? Ar putea fi racolat și manevrat să evolueze într-o direcție contestatară? Are motive și înclinații să accepte? De ce? Care este mobilul legăturilor sale cu cei suspecti a fi cadre și agenți ai serviciilor de spionaj? În ce anume îl stimulează și îi dau satisfacție?

Cele ce le raportați în nota alăturată nu au o bază prea solidă. Atitudinea de nemulțumire a fost semnalată pe timpul studiilor universitare, probabil în urmă cu circa 20 de ani. Contactele cu angajații postului de radio Europa Liberă au avut loc în urmă cu 17 ani, iar ceea ce a făcut în perioada stagiului de doctorantură în RF Germania datează de peste 13 ani. Acum, pe baza unor asemenea elemente, este greu de formulat o concluzie obiectivă. În primul rând, documentați-vă, cu discreție și tact, asupra fondului lucrurilor. Identificați personalități ale vieții culturale, de mare marcă și prestigiu, care

pot să aibă o influență pozitivă asupra sa. Penetrați cu surse de valoare și de certă loialitate în anturaj și încercați nu o destrămare, care să ducă la deconspirare sau suspiciuni ci, mai întâi, la un temeinic control, câștigarea și apropierea poetului și dirijarea sa spre țeluri utile.

Nu interveniți, nici sub acoperirea unor foruri competente, cu măsuri administrative de natură să accentueze evoluția negativă a cazului și care să ducă la împlinirea chiar a ceea ce poate se scontează din exterior, dacă pe fond există ceva, fiindcă până acum nu ați stabilit nimic concret. Organizați temeinic conlucrarea între unitățile dvs. și întotdeauna să se acționeze numai pe baza unui punct de vedere comun. În general, se impune ca, în ceea ce privește activitatea în rândul persoanelor din aceste categorii, să existe o mai bună conlucrare între contraspionaj și aparatul de informații interne și să nu se acționeze fără o coordonare riguroasă a măsurilor.”

General locotenent Iulian Vlad

În paranteză fie spus, asemenea rezoluții, de la asemenea nivel venite, nu rămâneau fără efect. Și nici fără palpitatii. Iar ca să închid paranteza, în cazul elitelor, al oamenilor de artă și cultură – în speță, obiectul și subiectul cărții de față – e bine să se știe, n-au fost deloc puține. Nu comentez mai mult. Acesta era generalul Vlad! O mostră de acribie și de autoritate. Ținea la regulile jocului. Cei care l-au cunoscut încă își mai aduc aminte.

Interesante și pline de inedit sunt și paginile rezervate elitelor din străinătate. Într-un cuvânt – diaspora! O țară deșărată. O țară a românilor din afara țării. Trebuie spus – și cartea domnului Mălureanu o face – că, spre deosebire de emigrația altor țări din Europa Centrală și de Est, diaspora românească ridică o problemă ceva mai aparte. Pe cât de complexă, pe atât de sensibilă și de dificil de abordat. Cert lucru, analiza acestei cazuistici presupune cunoaștere și calm. Expertiză și spirit critic, dar, mai ales, prudență sporită și atenție specifică. Pe parcursul celor 37 de pagini, intitulate „studiu de caz”, Vasile Mălureanu ne dovedește că le are. Deși le cunoștea unele porniri și predispoziții, atitudini și acțiuni antiromânești, se apropie de ei și de opera lor cu un efort de decență și de eleganță. Cu firească înțelegere. Dar și cu regret, tristețe și amărăciune, știind că mulți au luat calea bejeniei numai din cauza faptului că în scrierile lor s-a intrat cu furca și cu foarfeca cenzurii. S-au dispus refaceri, rescieri ori respingeri. S-au operat rețineri și, adesea, amputări. Cert lucru, filtrul era atât de des și optica atâta de obtuză încât, în cazul lor, se dovediseră de netrecut. Cu toate aceste circumstanțe atenuante acordate, Vasile Mălureanu rămâne la părerea lui. Indiferent de vitregiile vieții sau ale

vremurilor, *locul românilor adevărați este în România*. După părerea mea, după modesta mea părere – subliniez – aceasta este crema, cireșa și caimacul cărții sale. Cât despre cenzură, fără intenția de a arunca mîta moartă peste gardul vecinului, autorul ține să precizeze – ține și bine face – că aceasta n-a fost apanajul Securității. Dimpotrivă, era o structură politică ocultă și ocultată, una subordonată exclusiv și în totalitate politicului. Și care, din păcate, se caracteriza prin amatorism, ignoranță și dogmatism doctrinar. Prin frică și fugă de răspundere. Încadrată cu „culturnici” îngrămădiți și agramati, incuți sau complexați, abuzivi și imprevizibili, dominatori și despotici sau, dimpotrivă, slugarnici și zeloși atunci când simțeau că au interese ori dacă linia „cauzei” o cere, dar cu toții – și unii, și alții – croiți după același șablon și dresați prin aceeași procedură de urgență, temuta cenzură a acționat adesea toxic, nociv și anacronic, discreționar, demolator și distructiv.

Închei cu convingerea că Jurnalul de bord al „culturii și al elitelor române sub comunism” este o carte curajoasă. Convingătoare și clarificatoare. Echilibrată și echidistantă. Metaforic caracterizând-o, dar și ca o concluzie fiind spusă, pentru cei care studiază fenomenul e un ogor deștelenit. Scriind-o, Vasile Mălureanu nu se repetă. Se regăsește și se redescoperă. Se reconfirmă. Mai mult, vine și ne asigură că istoria nu minte. Dar – foarte important – nici nu poate fi mințită!

Col. (r) Valeriu Ilica

COLȚUL MIZANTROPULUI

ÎN DERIVĂ SPRE ZONA CREPUSCULARĂ

Pentru un cetățean obișnuit care trăiește evenimentele, care urmărește dezbaterile pe diverse teme și subiecte la ordinea zilei (dezbateri care în ultimul timp mai degenerază și în bătaie), totul a început să se înscrie în banalul cotidian, iar un mizantrop autentic zâmbește ironic, văzând că nu-i nimic nou sub soare, și nu se așteaptă la nimic spectaculos.

De la o vreme, totuși, parcă ne aflăm într-o Zonă Crepusculară, în care se petrec tot felul de lucruri ciudate: suntem permanent bombardați cu comentarii și presupuneri despre ce gândește și ce ar mai putea întreprinde sângerosul aventurier de la Kremlin, care ține în șah o lume agitând arsenalul său de arme nucleare. Este, desigur, o schemă propagandistică steril gândită pentru a ne ține sub presiune, dar care de fapt reușește doar să ne enerveze. De asemenea, se vorbește mult despre o așa-zisă acțiune de repolarizare a Ordinii mondiale și de o anume resetare a raporturilor interstatale; se vehiculează intens ideea că ne paște o puternică criză economică mondială precedată de actualul curs ascendent al inflației.

Vorbind despre țara noastră, aș spune că subiectul autentic românesc al pensiilor (speciale sau mai puțin speciale) pare să alunece spre sfera paranormalului sau a filosofiei adânci, din moment ce încă nu ne-am clarificat asupra conceptelor.

De asemenea, tot de Zona Crepusculară ține și un fapt care pare cel puțin ciudat: deși recent s-a dovedit că o seamă dintre producătorii noștri din industria alimentară au ajuns la un fel de înțelegere pentru a ține prețurile de pe piață cât mai ridicate în mod artificial, ceea ce constituie o formă gravă de afectare a nivelului nostru de trai, nimeni nu pare a avea posibilitatea de a lua vreo măsură, de parcă cei în drept ar fi paralizați de vreo rază cosmică în timp ce prețurile tot urcă spre stele.

Mă întreb și eu, ca nenea Dumitrache Titircă Inimă Rea din „O noapte furtunoasă”: „Adică, cum vine treaba asta?” El s-a lămurit până la urmă, dar eu nu.

Referindu-mă la vâlmășagul de previziuni apocaliptice, să sperăm că măcar amenințarea unui al treilea război mondial se va dovedi a fi doar o vorbă goală aruncată de pescuitori în ape tulburi.

Ei bine, în acest context „crepuscular”, îndrăznesc să mă gândesc și la problema pensiilor noastre militare. La ora când scriu aceste rânduri încă nu știu dacă pensia mea de rezervist este considerată specială, dacă a devenit una normală și dacă a fost re-recalculată. În final, așteptăm cu interes și destul de încordați – ca să nu spun stresați – să vedem ce pensii vor mai ieși din căciulă în acest vârtej.

Am văzut că în alte țări din blocul NATO pensiile militarilor nu constituie nici pe departe un subiect de discuții, obiecții, contradicții, evaluări, re-evaluări etc. așa cum se întâmplă cu noi, care ținem cu orice preț să fim și să rămânem niște originali.

Rezerviștii noștri au dat întotdeauna dovadă de reținere, echilibru și cumpătare. Poate că în final această atitudine va fi bine înțeleasă și va fi evaluată corespunzător. Nu vrem favoruri ci doar ceea ce ni se cuvine de drept după o viață de muncă în condiții deloc ușoare. Așa gândesc eu, care nu știu dacă mai sunt mizantrop sau un naiv optimist.

Col. (r) Hagop Hairabetian

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

INTELLIGENCE ȘI ANTICIPARE

Auguste Comte: *A ști pentru a preveni înainte de a putea.*

Introducere

Lumea modernă are nevoie mai mult ca oricând de informații, pentru a dobândi supremația asupra entităților statale și cele non-statale.

Informația, conform DEX, are mai multe înțelesuri, ea fiind de altfel un produs brut pentru *intelligence*.

Intelligence semnificând *capacitatea de a cunoaște, de a înțelege, bună înțelegere*, din care s-a ajuns la sensul *înțelegere, relații secrete, informații secrete* și la sintagma *serviciu de intelligence*. La aceste sensuri ale *intelligence*-ului se mai poate adăuga unul, și anume acela de *informație prelucrată cognitiv cu o anumită semnificație pentru un beneficiar*.¹

Rolul *intelligence*-ului este de a gestiona informațiile din domeniul securității. În acest sens, *Strategia de Securitate Națională*² susține că activitatea serviciilor de informații, contrainformații și securitate reprezintă o componentă esențială a sistemului securității naționale, având ca scop principal prevenirea și avertizarea oportună privind riscurile și amenințările care creează sau pot crea pericole la adresa valorilor și intereselor fundamentale ale României, precum și protecția adecvată împotriva unor astfel de pericole. Prioritățile acestei activități vor viza: lupta împotriva terorismului internațional, a proliferării armelor de distrugere în masă și a celorlalte riscuri transnaționale; monitorizarea eficientă a conflictelor locale care pot pune în pericol securitatea României, a aliaților și partenerilor sau drepturile fundamentale ale omului; contracararea criminalității transfrontaliere organizate, a corupției și a altor activități ilicite care pot pune în pericol securitatea națională.

Într-o lume aflată în perpetuă mișcare, misiunile și atribuțiile structurilor de *intelligence* se află în permanentă adaptare și diversificare.

¹ Ion Duvac, *Intelligence-aplicații*, București, Editura Universității București, 2007.

² *Strategia de Securitate Națională*, adoptată în ședința Consiliului Suprem de Apărare a Țării prin Hotărârea nr. 62 din 17 aprilie 2006.

Intelligence

Intelligence-ul este produsul rezultat în urma colectării, evaluării și interpretării informațiilor. Întotdeauna produsul de *intelligence* este confirmat din mai multe surse, de preferință într-un proces încrucișat.³

Intelligence constă în modul de utilizare a datelor și informațiilor primite, precum și în scopul folosirii acestora. Privind din această perspectivă, conceptul de *intelligence* reunește ansamblul operațiilor de culegere, filtrare, analiză a datelor și informațiilor și de diseminare a produselor cu valoare acționabilă pentru a satisface necesitățile unui consumator specific.⁴

În domeniul *intelligence*, eficiența presupune existența unor efecte scontate, în raport cauzal cu eforturile depuse pentru obținerea lor, iar eficacitatea acestora constă în realizarea sarcinilor și îndeplinirea obiectivelor în condițiile stabilite.

Pentru îndeplinirea dezideratului, *intelligence*-ul are nevoie de o infrastructură științifică care gestionează riscurile și vulnerabilitățile la adresa securității. Această infrastructură se poate baza pe metode și tehnici din domeniul unor discipline precum sociologia, psihologia, istoria, economia, matematica etc.

Utilizând aceste metode, *intelligence*-ul se găsește în fața unui produs brut, informația.

Este necesară o precizare care se referă la diferența dintre *informație* și *intelligence*. *Informația* este un material neevaluat, brut, adesea descriptiv, provenit din observații, interceptări ale unor comunicații, rapoarte, zvonuri sau imagini. Informațiile pot fi adevărate sau false, precise sau imprecise, confirmate sau neconfirmate, pertinente sau fanteziste, iar *intelligence*-ul este produsul rezultat în urma colectării, evaluării și interpretării informațiilor.⁵

1.1. Sursele de informații și metodologia de culegere a acestora

Pentru obținerea informațiilor necesare factorilor de decizie politico-militară se folosesc cinci discipline de culegere a informațiilor: HUMINT, SIGINT, IMINT, MASINT și OSINT.⁶

³ Sergiu Medar, Cristi Lățea, *Intelligence pentru comandanți*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2007, p. 12.

⁴ Herbert E. Mayer, *Real-World Intelligence: Organized information for executives*, New York, Weindenfeld/Nicolson, 1987, p. 21.

⁵ Sergiu Medar, *idem*.

⁶ Ionel Nițu, *Analiza de Intelligence. O abordare din perspectiva teoriilor schimbării*, București, Editura Rao Books, 2012.

- HUMINT, disciplina de culegere a informațiilor, în care persoana umană este atât culegător, cât și platforma de culegere.

Există două tipuri de culegere a informațiilor HUMINT:

- din surse deschise, legale (Open Source Information – OSINF);
- din surse clandestine.

- SIGINT, informații derivate prin interceptarea și exploatarea emisiilor electromagnetice străine, pentru procesul informativ. Aceasta cuprinde:

- COMINT, informații derivate prin interceptarea comunicațiilor străine, prin alte mijloace. Nu presupune monitorizarea mass-media sau interceptarea comunicațiilor pe timpul investigațiilor contrainformative. Aceasta include spectrul de analiză al traficului pe câmpul de luptă, de criptoanaliză și constatări direcționate.

- ELINT, informații derivate din radiații electromagnetice străine, altele decât detonațiile atomice sau sursele radioactive.

- FISINF, informații derivate din parametrii echipamentelor și ai sistemelor de control, precum teletre, faruri, legături de comandă.

- IMINT, produse de interpretare a imaginilor și a fotografiilor pentru uzul informativ. Reprezentări de obiecte reproduse electronic sau prin mijloace optice și filme, dispozitive electronice de afișare, alte mijloace folosite pentru scopuri informative.

- MASINT, informații științifice și tehnice obținute prin analiza calitativă a informațiilor și a datelor derivate din senzorii tehnici specifici, în scopul identificării și al măsurării oricărei trăsături asociate cu sursa. Cuprinde informații acustice, radar, laser, seismice, de flux, de debit.

- OSINT, proces care presupune selecție, analiză și procesare atentă a materialelor informative provenite din surse deschise. Se desfășoară de către sectorul privat în combinație cu expertiza efectuată de specialiști, cu mijloace tehnice adecvate.

Eșecurile majore ale analizării informațiilor folosind aceste surse sunt determinate, de obicei, de erori de analiză, nu de greșeli în culegerea de informații, întrucât informațiile relevante sunt subestimate, greșit interpretate, ignorate, eliminate sau omise pentru că nu se potrivesc modelului mental al analistului.⁷

Abram Shulsky și Garry Schmitt nuanțează această idee și afirmă că deși analiza informațiilor este o activitate intelectuală, ea se desfășoară într-un

⁷ Richards Hayer Jr., *Psychology of Intelligence Analysis*, Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 1999.

cadru instituțional și în conformitate cu anumite proceduri standardizate, astfel încât rezultatul final este mai degrabă produsul unui sistem decât al unei persoane. Astfel, la dispoziția beneficiarilor legali pot fi puse estimări eronate care au un impact major asupra deciziilor luate.⁸ În acest caz, se poate vorbi și despre o amprentă personală asupra analizelor?

Angoasa strategiilor conduce, câteodată, la un inventar dispart, unde toate elementele se vor arăta cu diverse titluri de anticipare strategică. Cea mai mare parte: proliferarea armelor de distrugere în masă, crimele internaționale, terorismul și narco-terorismul, renașterea naționalismelor și mișcărilor etnice, integristele religioase (în speciale cele musulmane extremiste), riscurile cibernetice și fragilitatea inherentă a cyberspace-ului, banii terorismului în general, sunt cuplate cu supoziția *vulnerabilității fizice și psihologice a societății moderne*.

Într-un astfel de context tensionat și complex, securitatea fiecărei țări, ca și securitatea comunității internaționale în ansamblu se bazează nu numai pe capacitatea de reacție și adaptare, ci și pe capacitatea de anticipare și de acțiune pro-activă. Într-o lume complexă, dinamică și conflictuală, aflată în plin proces de globalizare, înțelegerea profundă a tendințelor majore de evoluție a securității internaționale și a modului în care fiecare țară are șansa să devină parte activă a acestui proces constituie o condiție esențială a progresului și prosperității. Cunoașterea, înțelegerea și evaluarea corectă a proceselor interne, a gradului de coeziune socială, a capacității de mobilizare publică reprezintă o necesitate la fel de importantă pentru realizarea proiectelor naționale.⁹

Anticipare

Anticiparea nu poate fi relevată din informații în stare brută. A prevedea înseamnă a decide asupra unuia sau mai multe scenarii posibile pentru viitor. Astfel, anticiparea este consubstanțială și interdependentă deciziei. Doar după dispunerea de toate datele problemei, decidentul este în mod necesar singurul care poate să decidă un scenariu previzibil și să susțină responsabilitatea unei strategii. Este adevărat că în acțiunea operațională, anticiparea este o artă dificilă, aproape imposibilă și că decizia în incertitudine rămâne întotdeauna apanajul superiorului militar. În orice caz este o idee care trebuie avută în minte

⁸ Schulsky Abram, N. Schmitt, Gary, J., *Războiul tăcut. Introducere în universul informațiilor secrete*. Iași, Editura Polirom, 2008.

⁹ *Strategia de Securitate Națională*, adoptată în ședința Consiliului Suprem de Apărare a Țării prin Hotărârea nr. 62 din 17 aprilie 2006.

atunci când suntem tentați de a cere informații, cum adesea este cazul, de a furniza anticipări, ceea ce nu se poate face (informația nu lămurește decât prezentul, niciodată viitorul).

Dar dacă anticiparea sau potențialul nu pot fi preconizate de informații, aceasta nu relevă oare din strategie? Ideea de a se pregăti în înfruntarea amenințărilor care trebuie anticipate nu este oare ea la baza tuturor strategiilor destinate a îndeplini prima sarcină a armatelor? *Si vis pacem, para bellum*, spune proverbul latin.

Previziunea/anticiparea constituie o funcție importantă pentru activitatea managerială, întrucât contribuie, în mod decisiv la prevenirea și înlăturarea erorilor decizionale. Pe baza ei sunt estimate tendințele evoluționiste ale procesului informațional-decizional, conform unor ipoteze și variante pe baza cărora se stabilesc direcțiile de acțiune, măsurile și resursele informaționale necesare comunității pentru cunoașterea, prevenirea și contracararea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale.¹⁰

Anticiparea se materializează într-un ansamblu de acțiuni pentru a determina tendințele de evoluție în perspectivă și conducerea acestei evoluții în direcția dorită. Formele anticipării în cadrul comunității de informații pot fi: prognozele, proiectele de acțiuni sau de sisteme, modelele și alternative de acțiune, strategiile, programele, directivele și planurile operaționale, estimările informative.¹¹

Anticiparea depinde de stilul, formele și metodele utilizate de conducător în analizele efectuate și determinările realizate și cuprinde patru etape¹²:

- *analiza previzională sau prospectivă a condițiilor concrete ale stării securității naționale, a evoluțiilor pe plan intern și internațional de care depinde capacitatea de a gestiona resursele informaționale.*

- *stabilirea variantelor posibile de evoluție a sistemului informațional-managerial condus, pe baza intercodificărilor și interpretării datelor/informațiilor și rezultatelor cu care s-a finalizat analiza previzională.*

- *determinarea variantei cu cel mai înalt grad de probabilitate, pentru care urmează să se stabilească măsurile necesare în vederea asigurării gradului*

¹⁰ *Glosar cu noțiuni, termeni, concepte utilizate în activitatea de Informații pentru securitate*, p. 44, autori: Aurel David, Virgil Pașca, Vasile Deliu.

¹³ Ibidem, p. 24.

¹² Aurel David, Virgil Pașca, Tiberiu Tănase, *Resursele informaționale din domeniul siguranței naționale și managementul acestora*, București, Octombrie, 2002, p. 108.

maxim de certitudine (varianta aleasă devine plan și se transformă într-una din variantele de prognoză);

- *stabilirea obiectivelor de realizat de către sistemul informațional-managerial și evaluarea evoluției acestuia*, în scopul obținerii și gestionării resurselor informaționale.

Organizarea cunoștințelor, condiție *sine qua non* a pertinentei informațiilor, și anticiparea strategică devin un joc major pentru serviciile subemergente prin valurile de informații efemere și concurente în permanență prin media la fluxurile de senzaționale și constrângerile la instantaneu.

Informarea nu poate exista fără această muncă esențială a exploatării care transformă informația în cunoaștere apoi în știință. Informația adunată este asociată altor cunoștințe capitalizate, cu care ea trebuie să fie pusă în corelare pentru a compune o știință susceptibilă de a fi comunicată unui decident anticipând cât mai mult posibil necesitatea.

Anticiparea permite strategului de a devansa adversarul sau agresorul și de a opri în timp util strategia destinată a-l contra (*disuasiunea, prevenția, intervenția* sau *protecția*). Pentru a anticipa în materie de strategie, trebuie câștigate cunoștințele utile înainte ca nevoia să nu se exprime, adică înaintea declanșării crizei.

În lumea actuală nu mai putem vorbi de informații în viziunea monolitică moștenită din trecut. În globalitatea lui, cuvântul *informații* acoperă o serie întregă de abordări specifice. Chiar dacă principiul rămâne același, abordările și procedurile sunt diversificate când lucrăm în armată, industrie, poliție sau în domeniul științific. Înțelegându-se că esența informațiilor este de a da o capacitate permanentă de anticipare, responsabili sunt conduși la a combina trei abordări. Ei lucrează în *timp prospectiv*, în *timp reflectat* și în *timp real* pentru a avea capacitatea de a prevedea o acțiune anticipându-o, de a realiza o acțiune în plină fază pregătitoare sau de a lansa o acțiune reacționând la evenimente. În acest cadru, pentru a furniza elementele necesare reflexiei și acțiunii, informația trebuie să permită un răspuns la întrebări, necesitând metode de achiziție și analize diferite: situația, capacitățile potențiale, intențiile actorilor și alerta prin descoperirea prematură.

În toate activitățile umane, acela care stăpânește acești patru parametri beneficiază de un avantaj real care îi va permite compensarea superiorității mijloacelor adversarului. El va putea ataca sau se va putea apăra știind unde și cum să meargă de la o manieră mai economică umană și materială. Adăugăm că

acela care, în plus, este capabil să lucreze în trei tipuri de timp se regăsește în situația ideală descrisă de Sun Tzu în apologia informației.

Pozitivismul lui Auguste Comte¹³ consideră că realitatea există independent de observator, iar cunoașterea rezultă din observația făcută fără cunoașterea obiectului, astfel încât datele extrase să nu fie influențate prin prezența observatorului (principiu de spionaj). Obiectivul este de a pune în lumină structurile subordonate pornind de la modelele deterministe după care o situație rezultă dintr-o lege a cauzalității. Orice cauză având un efect, pare posibil să se stabilească un model al realității pe baza reprezentărilor obiective prin observație și de la care pornind va fi posibil să prezică evoluția sa.

Științele umane și sociale au recurs la două metode pentru a construi cunoașterea: *metoda experimentală* și *metoda argumentativă*¹⁴. Prima este privilegiată prin pozitiviști. Ea constă în a testa, după un protocol și condiții experimentale definite, ipoteze empirice considerate drept conjuncturi sau teorii născute din observarea faptelor. A doua constă în elaborarea unui raționament care vizează demonstrarea sau respingerea unei conjuncturi pe baza unei analize calitative a informațiilor adunate pe teren.

La nivel de informații, *metoda experimentală* se regăsește în tratarea cantitativă a datelor adunate de anumite surse și captori, în scopul de a valida modelele deterministe (exemplu: ordine de bătaie, rețea de transmisii). *Metoda argumentativă* se regăsește în analizele calitative și interpretările dezvoltate de analiști pornind de la un ansamblu de date și informații de la mai multe surse. Faza de interpretare a datelor și informațiilor relevă astfel dintr-o speculație și o argumentare vizând la construcția unei reprezentări operaționale acceptabile a unei situații. Înțelegem imediat dificultatea unui demers argumentativ raportat la abordarea pozitivistă. Aceasta din urmă nu are nevoie de a convinge un decident pentru ca el să adopte rezultatele, în timp ce prima implică o negociere între analist și decident. Va rezulta o dificultate pentru decident de a avea un punct de vedere adecvat, dar care va apărea ca un pariu pascalian.

Absența gradației între riscuri, mutații și amenințări conduce la confundarea caracterului aleatoriu simplu cu surpriza strategică, adică, evenimentul mai puțin sau deloc anticipat, la un impact puternic, destabilizând, prin folosirea forței, fundamentele Statului în domeniul politico-militar.

¹³ Isidore Marie Auguste François Xavier Comte (19.01.1798, Montpellier – 05.09.1857, Paris) a fost un sociolog și filosof francez, fondatorul teoriei pozitivismului.

¹⁴ Lena Soler, *Introduction à l'epistemologie*, Ellipses, 2000.

Concluzii

Intelligence și anticipare sunt parte din funcțiile strategiei de securitate națională. Într-o lume caracterizată prin incertitudine și instabilitate, *intelligence*-ul constituie prima linie a apărării. El este cel care garantează autonomia în decizii și permite conservarea inițiativei strategice. El trebuie să ofere, atât decidenților politici cât și responsabililor militari și de securitate internă și civilă, mijloacele pentru a dispune, cât mai mult posibil, de elemente de anticipare și claritate a acțiunilor. *Intelligence*-ul în toate dimensiunile sale va câștiga astfel o importanță majoră.

Teoriile rezultate din disciplină abordează problemele complexe de analiză, de previziune și fiabilitate a informației, de prejudecăți cognitive, de factori culturali și organizaționali, cea mai mare parte a timpului bazându-se pe analiza eșecurilor și considerațiilor politice sau etice.

Trăim o perioadă de ruptură în abordarea și practica informației. Într-o lume în plină schimbare unde competiția este generală, pentru a avea o șansă de a reuși în acțiunea lor, dirijorii nu mai pot decide fără sprijinul unei analize strategice aprofundate obținute pornind de la o practică modernizată, de la obținerea și tratarea informației. La nivel de Stat, această cunoștință care îi dă capacitatea de anticipare indispensabilă trece printr-o folosire optimă a capacităților diferitelor servicii într-o muncă în rețea coordonată din care nu trebuie exclus parteneriatul public-privat cu operatori confrunțați ei înșiși cu problematici convergente.

Col. (r) dr. Tiberiu TĂNASE

Membru DIS-CRFFST – Academia Română,
lector univ. Asociat, Universitatea Româno-Americană, București

PUNCTE DE VEDERE PRIVIND FENOMENUL PSIHOLOGIC AL RADICALIZĂRII

Motto: „Întregul este într-adevăr mai mare decât suma părților” (atribuit lui Aristotel)¹

Scriitorul francez Alexandre Deleyre afirma despre fanatism că este „efectul unei false conștiințe care abuzează de lucruri sacre și încarcă religia cu capricii, imaginație și reglarea pasiunilor, un efect al individului orb și pasional, care dezvoltă tendințe superstițioase, de a comite acțiuni ilegale, cu cruzime, nedrepte și ridicole, fără sentimentul rușinii și fără remușcări, cu un fel de bucurie și consolare. Fanatismul este, așadar, numai superstiția ridicată la rang de acțiune.”² Specificul dogmelor, atrocitatea moralității, confuzia temelor, utilizarea efectelor unor „condamnări defăimătoare”, expunerea efectelor intoleranței religioase, în comparație cu altele, ori a unei secte religioase, persecuția transformată în intoleranță, conduce inevitabil la fanatism.

Individul va avea la activ (în urma cercetărilor serviciilor de informații la adresa sa) fapte cu caracter violent (omorul, omorul deosebit de grav), implicare în crima organizată. Apartenența la un grup religios extremist (sectă religioasă) indiferent de naționalitatea acestuia: DAESH, 17 Noiembrie, AL-QAEDA, este una din trăsăturile cheie ale viitorului recrut în executarea de acte teroriste. Aderarea la procesul, destul de rapid în anumite condiții așa cum o să vedem în rândurile următoare, este una din opțiunile de bază a viitorului membru DAESH. Se observă treptat unele tendințe spre fanatism:

Câteva modalități de recunoaștere ale fenomenului de radicalizare, într-o primă etapă:

- pseudo-profeția;
- melancolia, pe fondul unei profunde stări meditative;
- indivizi „vizionari” care se cred „deținători ai spiritului divin”;
- rezistența la durere;

¹ Psihologul gestaltist Kurt Koffka a făcut o afirmație celebră despre acest lucru: „Întregul este altceva decât suma părților sale”. Această afirmație este adesea tradusă în engleză ca „Întregul este mai mult decât suma părților” (n.a.)

² Deleyre A., *Le Fanatisme*, Revista Les Notes de l'Institut Diderot, Editura Institutului Diderot, Paris, p. 15, <http://www.institutdiderot.fr/wp-content/uploads/2015/04Note-le-fanatisme-Page.pdf>.

- insensibilitatea la nevoile sau necesitățile sociale ale aproapelui.

Aspectele de mai sus l-ar putea încadra, probabil, într-un profil de „*lone wolf*”, lup singuratic care urmărește pregătirea unui atac terorist.

Cu o viziune paranoică asupra lumii (jocurile pe calculator, în urma accesării lor pe o perioadă îndelungată – motivul pentru care, probabil, DAESH recrutează în special dintre acești indivizi), proaspeții recruți abordează deja un comportament reprobabil în societate, urmărind în cele din urmă punerea în aplicare a ordinului venit din partea „liderului grupării teroriste”.

Individul concurează cu o stare de nemulțumire existențială. Aici mediul social din care face parte are un cuvânt extrem de important de spus, inclusiv frustrările copilăriei și ale perioadei de pubertate. Indivizii, beneficiari ai actului terorist, găsesc în ideologia extremistă „oceanul de libertate”, un tip de spiritualitate care le poate oferi chiar sensul vieții. Starea de nemulțumire față de actul de guvernare al unui stat, de mediul social în care crește și alte elemente de viziune paranoică indusă, toate acestea pot fi înlocuite prin executarea de acte de martiriu extrem de sângeroase la adresa societății în care trăiește, doar de gruparea teroristă la care aderă, fie că este DAESH sau AL-QAEDA. Acolo, individul sinucigaș, doar prin acceptul unei ideologii extremiste și cu valențe violente și prin apăsarea unui buton, poate găsi o cauză mai bună decât cea pe care până la momentul recrutării viitorul terorist o căuta.

Suma elementelor mai sus menționate – considerate de noi CHEIE – și combinate treptat de la individ la individ, pot conduce la concluzia nedorită de nimeni, aceea că viitorul „martir” urmărește să demonstreze că o voință superioară îl controlează pentru acțiunea de tip „totul sau nimic”.

Individul, respins (greșit) de societate, prin gestul de neoferire a unui loc de muncă, în general a unui minim de supraviețuire, precum și a altor facilități de existență și conviețuire cu semenii (foștii deținuți nu sunt excluși din această schemă ci, dimpotrivă sunt predispuși recrutării de către grupările teroriste), toate aceste lucruri negative conectate la gradul mare de „conștientizare” a stigmatizării sale sociale și la anatemizarea sa de către semenii, pot conduce la o ură față de societate chiar și față de propria persoană. Intervine inevitabil actul terorist prin care se „revanșează” față de neajunsurile prin care a trecut și încă mai trece la nivel de societate.

Frustrările copilăriei unui individ „înstrăinat” în legătură directă cu procesul de interiorizare impus de ideologia religioasă încărcată la rândul ei de

emoții psiho-sociale, aceste două fațete au la bază trei elemente care pot conduce la acte de violență extremă precum terorismul:

- deficitul de educație: așa numiții „copii prost educați”, privațiunea confesională și culturală, neadaptarea din punct de vedere al actului cultural, nemulțumirile constante la adresa guvernului, modelului educațional, impulsivitate socială agresivă, inferioritate, sentimentul frecvent de vinovăție, conducând la dorința fermă de răzbunare, în căutarea așa-zisului „paradis pierdut” pe care doar gruparea teroristă din care face parte îl poate restaura;

- sentimentul vinovăției: acesta este produs de suferința și pedeapsa la care poate fi frecvent supus de către semenii sau chiar de familie și rude apropiate;

- vina narcisistă: poate fi provocată de lipsa afectivității maternelle existente pe durata copilăriei.³

Viziunea paranoică asupra lumii – de care am amintit mai sus – poate fi acumulată de elementele psihopatologice și psihiatrice intens studiate în ultima perioadă de specialiști. Recrutul, cel care este ales pentru a înfăptui actul terorist în numele lui Allah⁴, este învăluit psiho-emoțional de o dimensiune paranoică funcțională, conducând la nemulțumirile amintite.

Aspectele psiho-emoționale subliniate de noi converg în punctul definirii sensului vieții unei persoane predispuse la radicalizare, aceasta trăind la un nivel de viață redus din punct de vedere economic în primul rând. Indivizii cu infracțiuni de o violență ridicată sunt cei mai predispuși la un proces intens de radicalizare și mai rapid decât ne-am putea închipui.

Individul, indiferent de vârstă, care a suferit în urma traumelor familiale, lipsa respectului de sine în urma unor eșecuri avute în contact cu semenii, discriminarea (religioasă sau chiar de naționalitate), umilirea în fața celorlalte niveluri sociale mai înalte decât el din punct de vedere material, accesul la mass-media și la propaganda religioasă a anumitor secte, grupări religioase sau chiar teroriste, fanatismul propagat de acestea și care promit „încrederea de sine” prin executarea de către individ a unui act terorist de dimensiuni mari, este cel mai predispus la fenomenul de radicalizare rapid. Prin asamblarea acestui „puzzle” de piese psiho-emoționale, se constată că individul acumulează furie,

³ Deleyre A., *Le Fanatisme*, Revista Les Notes de l'Institut Diderot, Editura Institutului Diderot, Paris, p. 15, <http://www.institutdiderot.fr/wp-content/uploads/2015/04Note-le-fanatisme-Page.pdf>.

⁴ Dr. Viorel Gheorghe, *Riscuri asimetricale emergente în societatea contemporană: radicalizarea, aspecte criminologice*, Conf. cu tema: „Dreptul românesc la 100 de ani de la Marea Unire. Dimensiuni și tendințe”, Facultatea de Drept, Aula Magna, 2018. <http://www.nos.iem.ro/bitstream/handle/11748/1407/90.Gheorghe%20Viorel.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

pierzând în același timp factori esențiali precum umanul și sentimentul de milă față de semenii, de suferința acestora și în general față de societatea în care s-a născut și a trăit până în acel moment al radicalizării. Lipsa unui fundament religios până la o anumită vârstă, conform teoriei lui Sageman⁵, poate conduce și ea la o eventuală radicalizare atunci când subiectul întâlnește o ideologie religioasă la graniță cu extremismul, precum cea promovată de DAESH sau AL-QAEDA.

Arta „Contraterorismului” așa cum a denumit-o recent prof. Boaz Ganor⁶, directorul Institutului de Studii Antiteroriste din Israel (IDC Herzliya), sau specialiștii în antiterorism Fathali M. Moghaddam și Martha Crenshaw, a încercat să pătrundă dincolo de spațiul destul de inaccesibil al profilului psiho-emoțional al unui individ predispus la fenomenul radicalizării și implicit la actul terorist. S-a constatat în urma analizei profilului psiho-emoțional al mai multor indivizi care au fost actori principali – sinucigași – ai unor acte teroriste de o violență extremă, inclusiv cele la adresa turnurilor gemene din America, că lipsa unei afectivități emoționale corecte din partea familiei, eșecurile din perioada de pubertate și maturitate precum și accesul la ideile de propagandă a grupărilor teroriste, toate aceste cauze, combinate într-un „tot” existențial al persoanei respective în societate, indiferent de vârsta acestuia, au avut ca final radicalizarea extrem de rapidă și punerea în aplicare fără nici o remușcare a atacului terorist sinucigaș. Culoarele cele mai des întâlnite în analizele specialiștilor în antiterorism prin care se poate ajunge, la început printr-o formă mai lentă, mai târziu destul de accelerat la radicalizare, sunt:

1. Culoarul virtual (în special jocurile pe calculator);
2. Internetul, cu accesul direct la propaganda religioasă și extremistă făcută de grupurile teroriste oricare ar fi acestea și de oriunde de pe mapamond;
3. În cadrul familial, grupurile de prieteni formate la diferite întâlniri;
4. Congrese, conferințe și alte discuții pe subiecte religioase ori de natură politică care pot produce sentimentul de furie în subconștientul individului la adresa clasei politice a aceluia stat;
5. Literatura religioasă. Coranul;
6. Telefonice, însă într-un procentaj destul de scăzut.

⁵ M. Sageman, *Understanding terror networks*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2004.

⁶ Boaz Ganor, *The Counter-Terrorism Puzzle. A Guide for Decision Makers*, The Interdisciplinary Center for Herzliya Projects, Routledge, New York, 2017.

Literatura religioasă nu este nici ea exclusă din „epicul” ideilor fanatice, așa zise de „restaurare” a încrederii de sine și de întâlnire cu un conducător suprem, fie el religios sau politic: „Jihadul reprezintă o datorie personală. Nu este nevoie să cereți permisiunea părinților pentru ducerea jihadului, așa cum o cer juriștii”.⁷ Liderul, „imamul ascuns”⁸, cel care îi va aduna pe tinerii debusolați ai unei societăți corupte – de aceea subliniem faptul că totul pare epic – și îi va instrui și transforma într-o armată de luptători mujahedini, care prin apăsarea unui singur buton vor dobândi *janna* (raiul) detonându-se în spații publice, este personajul principal, adulat de majoritatea grupărilor teroriste. Teroristul egiptean Muhammad Abdel Salam Faraj, adept al ideologiei salafiste probate de Jihadul Islamic Egiptean Tanzim al-Jihad, este exemplul cel mai bun în ce privește contactul trăirilor interioare provocate de pedeapsa aplicată de autoritățile egiptene, cu extremismul grupării teroriste.⁹

Ca prim și probabil cel mai important semn al procesului de radicalizare, element cheie ce va preceda tuturor celorlalte semne decisive în conturarea profilului teroristului este retragerea în sine, dorința de găsire a soluțiilor, dispariția sa pentru o perioadă de timp de pe rețelele de socializare și din grupurile de prieteni. Frustrarea și dezamăgirile ocupă un loc principal în subconștientul viitorului recrut chemat la martiriu de vocea „conducătorului suprem al grupării”, care îi propune răzbunare pe societatea care l-a „exilat” din paradisul plăcerilor pământești, iar acum poate avea parte de cele ale „paradisului” oferit de Jihad, de lupta împotriva dușmanului. O a doua etapă de radicalizare este cea de *stand by* al unei astfel de persoane, în care se pot

⁷ M. Sageman, *Understanding terror networks*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2004.

⁸ Musulmanii îl consideră că ar fi Mehdi, cel care va conduce ultima bătălie în fruntea armatelor Islamului. Luptele se vor duce la Dabiq, formând astfel o societate „purificată” de păcatele lumii vestice și de America. v. referitor la aceste chestiuni, Moghaddam Fathali, *The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration*, <http://fathalimoghaddam.com/wp-content/uploads/2013/10/1256627851.pdf>.

⁹ *Salafismul* este o mișcare religioasă apărută în secolul al XIX-lea. La baza dogmei stau mai multe elemente teologice promovate de teologul Taqi al-Din Ahmad Ibn Taimiyya în sec. XIII. Reabilitarea morală și revenirea la practicile musulmane din timpul Profetului Mohamed sunt scopurile esențiale ale acestei mișcări radicale. Lecturarea frecventă a Coranului și Sunna conduce la extremism și fanatism religios fundamentat pe trei expresii: 1. *Rigoristă*, 2. *Politică* și 3. *Jihadistă*, salafismul având în consecință bază ideologică pentru justificarea actelor teroriste. Unul din cele mai grave acte teroriste din istoria salafismului a fost asasinarea președintelui Egiptului în anii '70 Anwar El-Sadat de către teroristul egiptean adept al salafismului Muhammad Abdel Salam Faraj (n.a.)

produce multe modificări de atitudine, acumulare de furie și dorința de răzbunare. I se propune un set de tehnici ce presupun izolare, secretul acțiunilor, frica de a mai trăi și dorința de a muri pentru a câștiga *janna* (paradisul). În cea de a treia etapă i se formează percepția asupra societății în care a trăit și va mai trăi până la martiriu. Comunitatea în care trăiește este una rigidă, actul terorist pe care va urma să-l săvârșească fără remușcări devenind ceva legitim „democratic”, în fond, în gândirea teroristului intervine întrebarea: Dar, de ce să nu aibă loc o asemenea baie de sânge, cum îl putem răzbuna pe Allah? În ultima etapă se face selecția riguroasă de către lider, iar cei preselectați sunt instruiți să scape de emoții, să se gândească la paradisul care-l vor câștiga când vor muri în atentat, golindu-li-se astfel practic mentalul de rațiunile și acțiunile anterioare fiind adus treptat într-o stare pasivă. Astfel se ajunge la așa-zisul „profesionalism” al teroristului, specialiștii identificând anumite atitudini și comportamente ale membrilor grupării teroriste: 1. control total asupra comunicațiilor, manipularea mistică (frazе ca: „ați fost aleși” să duceți la bun sfârșit misiunea), 2. folosirea unei retorici cu elemente de jargon, 3. procesul de căutare a purității și a purificării, 4. sindromul falsei memorii prin aplicarea stării de îndoctrinare absolută.

Specialiștii în *intelligence*, pe fondul acestor comportamente – doar dacă sunt conturate precum cele de mai sus – sunt cei care pot fi avertizați încă cu destul de mult timp înainte cu privire la un eventual atac terorist. Însă apar și cazuri când elementele de mai sus nu oferă indicii clare, acestea nefiind într-atât de mult conturate, cum a fost cazul indivizilor implicați în actele de terorism de la Paris (2014), Londra (2007) sau Madrid (2004). În acest caz trebuie avute în vedere indiciile minimale de comportament suspectat de o viitoare acțiune teroristă din partea jihadistului precum: 1. indivizi cu antecedente psihiatrice, 2. consumatori de substanțe interzise, 3. cei cu tulburări mintale sau de personalitate (depresie, psihoză etc.), 4. predilecția spre acte de violență sau chiar de terorizare a semenilor, 5. frustrări față de guvernul care este la conducerea statului din care face parte, 6. implicarea în activități conexe terorismului sau de crimă organizată, 7. prezintă semne de tristețe, rușine, ostilitate față de membrii familiei, 8. afirmații legate de pierderea sensului vieții, 9. afinitatea față de persoane care au avut conexiuni cu terorismul sau au susținut acte de violență și terorism, 10. revenirea de pe teritorii în care terorismul este frecvent în desfășurare: Siria, Irak, Libia, Liban etc., 11. lipsa

unui loc de muncă, 12. situație economică precară și nu în ultimul rând 13. scăderea sentimentului de frică.¹⁰

În articolul nostru am făcut referire în special la „culisele” psiho-emoționale ale unui individ predispus la radicalizare și acte de terorism, acestea fiind însă elemente greu de identificat, practic invizibile. În cazul unei pregătiri pentru un eventual atac terorist, dacă individul are un comportament premeditat prin strângere de fonduri, achiziționarea de arme de foc, substanțe explozive, redactarea de hărți, fotografierea de puncte strategice ale statului al cărui cetățean este, sau stat terț, pregătire fizică intensă sau alte activități de supraveghere conexe terorismului, acestea sunt elemente cheie, vizibile și mult mai ușor de reperat pentru a combate în cele din urmă cu succes eventuala activitate teroristă în desfășurare.¹¹

Concluzii

Radicalizarea rămâne încă un fenomen cu multe ecuații necunoscute. Aceasta diferă de la individ la individ și de la societate la societate. Serviciile de *intelligence* astăzi, mai mult ca oricând, au datoria prin specialiști din toate mediile sociale și culturale, cu abilitățile cele mai diverse, de la medici la psihologi și de la antropologi la istorici și lingviști, să analizeze fiecare aspect mai sus menționat. Cu oameni dedicați analizei de *intelligence*, cei a căror „bază” culturală, educațional-academică și științifică este în formare sau deja formată, profilul psihologic al individului adept al oricărei grupări teroriste, poate fi descifrat cu acuratețe și în timp util. O urmă de îndoială va exista mereu asupra viitoarelor acțiuni ale teroristului – desigur neavând posibilitatea ca oameni să ghicim viitorul – însă *skill*-urile fiecărui analist, apetitul pentru cunoaștere continuă și o pregătire academică pe măsură poate salva vieți.

Andrei Târlescu

Cercetător Științific III
Institutul „G. Oprescu”, Academia Română

¹⁰ Leistedt Samuel J., *Behavioral aspects of terrorism*, Forensic Sci Int, 2013.

¹¹ Vandevorde J și Estano N., *Contexte préparatoire et comportement de prédisposition dans les gestes violents d'apparence impulsive: évaluation des éléments de planification et de préméditation*, https://www.researchgate.net/publication/273791301_Contexte_preparatoire_et_comportement_de_predisposition_dans_les_gestes_violents_d'apparence_impulsive_evaluation_des_elements_de_planification_et_de_premeditation.

NOTE DE LECTURĂ ȘI EVENIMENTE

Câte ceva despre „Statul paralel”

Un subiect de mare interes, extrem de mediatizat dar foarte puțin cunoscut în dimensiunile sale reale, este abordat din perspectiva experienței profesionale în lucrarea ***Originile „Statului paralel” în România***, lansată la sfârșitul anului trecut și aparținând generalului de brigadă în rezervă Nicolae Pintilei. Autorul și-a încheiat cariera militară după aproape 37 de ani și a activat, în ultimii 15 ani de muncă, în domeniul contracarării amenințărilor transfrontaliere, contraproliferare și criminalitate organizată.

Cartea abordează problematici și subiecte de mare actualitate, multe cunoscute publicului larg din spețe mediatizate dar prezentate trunchiat și în mod deformat, ori cu mesaj excesiv direcționat din considerente de partizanat de grup politic sau de interese economice. Autorul își asumă responsabilitatea de a analiza și întregi cu aspecte relevante problematica și spețele prezentate, din perspectiva ofițerului de informații și a amenințărilor generate de criminalitatea organizată și corupția din România la adresa siguranței naționale.

Capitolul „*Marea Evaziune*” aduce în prim-plan, cu argumente solide, fenomene grave de subminare financiar-economică a țării, tolerate și chiar sprijinite de zeci de ani din interiorul unor instituții menite să combată asemenea mecanisme organizate și exploatate de grupuri de interese interne și externe. De zeci de ani și până în prezent, mii și mii de firme sunt scoase din circuitul economic în mod fraudulos, fiind transferate unor persoane neidentificabile sau de condiție paupere din state non-UE, după ce prin conturile firmelor s-au derulat afaceri dubioase de sute de mii sau milioane de euro. Pierderile financiar-fiscale pentru statul român sunt uriașe, dar utilitatea acestui mecanism pentru interesele subterane autohtone și

străine este indispensabilă celor care controlează în mod subteran deciziile legislative și executive. În media au apărut punctual-conjunctural numeroase exemple semnificative, însă amploarea, esența și devoalarea concretă și explicită a fenomenului nu a făcut obiectul unei expuneri comparabile cu cea din cartea fostului ofițer.

Pe de altă parte, este pus în evidență rolul deosebit de important al structurilor informative autohtone în documentarea și destructurarea unor rețele transfrontaliere de criminalitate organizată cu notorietate, despre care cea mai mare parte a opiniei publice a rămas doar cu imaginea indusă de mass-media, uneori în mod deformat, incomplet sau chiar răuvoitor.

Unul dintre episoadele cele mai puternic mediatizate, inclusiv pe plan extern, în cele mai importante capitale europene și nu numai, a fost așa-numitul caz „*Țigareta II*”, petrecut în urmă cu 25 de ani (aprilie 1998). La acea vreme, și mulți ani ulterior evenimentelor, Serviciul Român de Informații și alte instituții fundamentale ale statului român au fost supuse unor atacuri extrem de virulente coordonate din centre de putere și interese interne și externe, după o lovitură devastatoare dată unei rețele de contrabandă cu țigări „ASSOS”. Autorul cărții, chiar ofițerul care a descoperit rețeaua respectivă într-o conjunctură complexă, prezintă în detaliu fiecare amănunt rămas neelucidat și deformat prin informațiile publice, făcând „lumină” asupra întregului context politico-strategic de la acea vreme, cu obiectivitate și argumente extrem de solide și convingătoare și demolând toate diversivunile și acuzele aduse SRI și conducerii acestuia.

De asemenea, autorul prezintă câteva exemple care susțin afirmațiile sale emise și cu alte ocazii (vezi articolul *Crima Organizată și Securitatea Națională* din revista *Intelligence*/30 octombrie 2016), conform cărora marile rețele de criminalitate organizată care acționează transfrontalier, fiind prezente inclusiv în spațiul românesc, sunt prelungiri ale unor servicii de informații care își dispută interesele și dominația la nivel zonal și mondial. Rețelele clandestine „neautorizate” sunt ținte ale instrumentelor instituționalizate dirijate din aceleași centre de putere!

Este prezentat dintr-un unghi de vedere mult diferit și cazul tranzacțiilor ilegale cu armament de pe teritoriul românesc, dirijate de un fost ofițer israelian, Shimon Naor, unul dintre cele mai importante și relevante cazuri de contraproliferare documentat exclusiv de SRI (1999), finalizat cu condamnări

neobișnuit de mari și care a trezit un mare interes sub toate aspectele, în unele dintre cele mai importante state, aliate și...nealiate.

În partea a doua a cărții, autorul abordează câteva aspecte privind activitatea serviciilor de informații din perspectiva disfuncțiilor constatate personal, a deontologiei profesionale și modului cum instituțiile gestionează aceste probleme și, nu în ultimul rând, al anomaliilor în materie de alianțe/cooperări între servicii aparent aliate, manifestate și devoalate public chiar în perioade apropiate de prezent.

Concluzia și mesajul autorului este fără echivoc: un stat care are ca obiectiv păstrarea suveranității naționale are nevoie de servicii de informații autohtone, neputând lăsa această misiune sacră la discreția și interesele aliaților vremelnici, oricare ar fi aceia! Neîntreruptele atacuri și maculări politico-mediatice la adresa serviciilor de informații românești din oricare perioade istorice și conjuncturi politice nu fac decât să submineze capacitatea de apărare informativă a țării, crearea de falii adânci și abrupte între popor și serviciile actuale și să favorizeze condițiile de înregimentare informativă a cetățenilor români în slujba serviciilor și intereselor străine care nu au ca priorități nevoile și obiectivele naționale românești, ci doar manipularea conjuncturală a unor personaje și idealuri confuze. (*Redacția*)

Premieră la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Intelligence și cultura de securitate, volumul I/2022 este primul volum care integrează lucrările prezentate în cadrul **Conferinței Științifice Intelligence și Cultura de Securitate 2022 (ICS2022)**, care a avut drept obiectiv de a oferi studenților un spațiu pentru dezbateri academice și promovare a rezultatelor obținute în demersurile de cercetare proprii. Prezenta ediție a fost dedicată atât doctoranzilor, cât și studenților din cadrul programelor de studii de licență și master, iar domeniile de interes științific propuse au fost:

intelligence, securitate națională, istorie și relații internaționale. Realizarea Conferinței a fost posibilă prin implicarea doctoranzilor și a conducătorilor de doctorat din Școala Doctorală Informații și Securitate Națională a ANIMV.

Volumul abordează o varietate de tematici de actualitate, cuprinzând lucrări cum sunt: „*Incursiune într-un joc dublu al mistificării și diseminării de informații pentru identificarea indicatorilor de trădare*” (Teodora-Ioana Moraru), „*Percepții cu privire la securitatea datelor confidențiale în cadrul rețelelor sociale*” (Elena-Iuliana Bulgariu), „*Propaganda vizuală a Federației Ruse în spațiul public privind „Marele război pentru apărarea patriei”*” (Dana Sîrbu), „*Securitate și informații într-o lume în schimbare*” (Ioana Păiuș, Tiberiu Tănase). Îi felicităm pe tinerii noștri colegi și așteptăm cu interes următoarele ediții ale Conferinței!

Forumuri de securitate cibernetică la București

1. În cursul lunii martie a.c. a avut **loc cea de-a V-a ediție a conferinței „Cybersecurity Forum”**, în organizarea publicației *Financial Intelligence*, cu sprijinul Directoratului Național de Securitate Cibernetică (DNSC), al Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM), al Centrului Național Cyberint și al Autorității pentru Digitalizarea României (ADR).

Printre temele abordate în cursul forumului s-au numărat:

- Cum ne protejăm de atacurile cibernetice, în contextul războiului din Ucraina
- Noile provocări din domeniul securității cibernetice în era Inteligenței Artificiale
- Importanța tehnologiei 5G și riscurile pentru securitate legate de aceasta
- Centrul European Cyber Security de la București – oportunități pentru România
- Securitatea sistemului financiar în contextul dezvoltării monedelor digitale
- Vulnerabilitățile critice în telefonie mobilă

Conferința a fost moderată de Ancuța Stanciu, Membru Fondator și Redactor Șef la *Financial Intelligence* și Adina Ardeleanu, Membru Fondator și Redactor Șef Adjunct la *Financial Intelligence*. Printre invitați s-au aflat Sebastian-Ioan Burduja, Ministrul cercetării, inovării și digitalizării, Iulian Chifu, Consilier de stat la Cancelaria Prim-Ministrului, Anton Rog, Director

General la Centrul Național Cyberint SRI, Vlad Stoica, președintele ANCOM, precum și numeroși reprezentanți ai unor instituții și companii de profil.

Dezbaterile au dus la formularea unor concluzii relevante, între care:

- Legea 58 privind apărarea și securitatea cibernetică a statului român, publicată în MO la data de 15 martie 2023, este importantă pentru securitatea cibernetică a României, deoarece prevede sancțiuni severe, putând fi aplicate amenzi între 5000 lei până la 200.000 lei și chiar amenzi ca procent din cifra de afaceri. De asemenea, noua Directivă a UE pe reglementarea transferului de date va ajuta statele să aibă reglementări mult mai clare. Totodată, s-a relevat necesitatea unor reglementări și în zona crypto/fintech.
- Centrul Cyber al Uniunii Europene de la București ar putea deveni funcțional în luna mai.
- Atacurile la infrastructura critică sunt principala preocupare a celor care își planifică operațiuni complexe pe zona cyber, mai ales ținând cont de faptul că războiul cibernetic nu are granițe.
- Agilitatea în cybersecurity este foarte importantă, mai ales în contextul dezvoltării inteligenței artificiale.
- Companiile trebuie să se ocupe de zona de cybersecurity încă de la demararea activității, să o considere o investiție nu un cost. Totodată, securitatea cibernetică reprezintă o responsabilitate comună, pentru reziliența cibernetică.

2. Ediția a doua a Conferinței „Cyber Diplomacy”, organizată de Centrul de Diplomatie Cibernetică din cadrul Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică (ICI) București, a avut loc la 25 aprilie 2023, la Palatul Parlamentului, având ca temă *„Securitatea Cibernetică în prezent și viitor: noi perspective în era digitală”* („Cyber Diplomacy and Beyond: New Perspectives in the Digital Era”). Au fost abordate următoarele sub-tematici:

- Securitate cibernetică și securitate internațională: mediul de amenințări cibernetică în evoluție într-un peisaj de concurență sporită;
- Cybercrime și aplicarea legii: noi abordări ale cooperării și conștientizării transfrontaliere într-o lume digitală;
- Viitorul guvernării internetului: noile tehnologii în relație cu autoritarismul digital;
- Norme cibernetică și măsuri de consolidare a încrederii;
- Tehnologiile digitale emergente și rolul diplomației cibernetică în adoptarea lor durabilă;

- Metaversul și impactul său asupra diplomației cibernetice;
- Modele comparative de guvernare în cooperare pe IA etică - abordarea internaționalistă și corporativă. Rolul comunității;
- Crearea diplomatului cibernetic: cum să fie instruiți diplomații și experții pentru a se angaja în diplomația cibernetică;
- Economia digitală: oportunități și provocări pentru comerțul internațional;
- Diplomația infrastructurii critice de la „Inițiativa celor Trei Mări”, la Portalul Global.

Dezbaterile au subliniat necesitatea înțelegerii impactului tehnologiei și a modului în care pot fi folosite noile tehnologii care se intersectează cu zona de diplomație, de interacțiune la nivel de oameni, de entități, de state.

3. Cea de-a șasea ediție a ***Forumului privind protecția infrastructurii critice*** (*Critical Infrastructure Protection Forum, CIP Forum*), organizat de Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică (ICI), sub înaltul patronaj al Președintelui Camerei Deputaților, a avut loc în perioada 26-27 aprilie 2023, la Palatul Parlamentului din București, sub genericul „Protecția și reziliența infrastructurilor critice, 2023”.

În cursul conferinței, ICI a lansat prima platformă instituțională europeană de tranzacționare de active digitale, care gestionează NFT-uri (*Non-Fungible Tokens*). Platforma ICI D|SERVICES reprezintă prima inițiativă guvernamentală care se alătură ecosistemului de aplicații inovatoare construite pe rețeaua blockchain MultiversX. Cele șase colecții existente sunt:

- „*Icons of the Generational Circle*” – David Popovici (Comitetul Olimpic și Sportiv Român);
- „*Memories of Future Self*” (AGERPRES);
- „*O Lume într-un Timbru*” (Romfilatelia);
- „*Our AI Story – Central University Library Reimagined*” (Biblioteca Centrală Universitară Carol I);
- „*Past | Present | Future*” (ICI București).

Col (r) lect.univ. dr. Tiberiu Tanase, dr. Ioana Petcu,
cercetător științific, doctor în cibernetică economică, ICI

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale membrilor ACMRR-SRI și ale altor veterani din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice în acest domeniu.

ANGELA CIUPERCEA

CEI CA NOI

Cei ca noi nu sunt prea... mulți !
Comparativ cu alții...
Acei așa-ziși „oameni de bine”, patrioți, afaceriști
sau politrucii cu renume.
Noi, cei curați, dar pătați
Niște...dalmațieni, însă pe veci devotați!
Da! Niște oameni cum alții nu-s oriunde
Cei ce-și duc jurământul în mormânt sau pe culme
Cei ca noi nu uită în veci de-a lor mamă și țară
De drapelul sfânt tricolor și patria mamă
De sângele dac sau latin ce ne curge prin vine
De sfânta scriptură a credinței noastre creștine!
Cei ca noi nu sunt prea... mulți
Rămânem ca brazii-n furtună și vânt
Drepti, lumânări dalbe, arzânde mereu
Atât cât România, patria mamă
Va dăinui pe pământ, în suflet și-n gând!

VIOREL POP

NOSTALGIE

Trecut-au anii pe-o aripă de vreme
și multe taine-am deslușit
Cu draga mea învățătoare
Visând s-ajungem la zenit.

Am colindat pământu-n lung și-n lat
Și-am presărat cu flori orice cărare
În împliniri mărețe am visat
Conduși de draga mea învățătoare.

Iar drumul nostru a fost ușor
Crescând frumos ca vulturii în zbor
Dar niciodată n-am uitat
De cea care cu drag ne-a educat.

P
A
G
I
N
I

L
I
T
E
R
A
R
E

VASILE MUȘAT**VIS ALB**

Răspunde iubire, când noaptea își leagăna aștrii,
Când greierii-n iarba, în criluri se strâng,
Răspunde iubire... și-n vis sub ochii tăi albaștri,
Mă clatin și-ncerc, tot greu l s-alung.

Departa de tine, în noaptea cea surdă,
Mă zbat în mister, în dezlegări de asalt,
Mi-e teamă să calc, a ierbii mentă crudă,
Și să ajung pe piscul înalt.

Mângâietor ți-e glasul, în lungă chemare,
Ce alină într-unsul și valuri de ape,
Neliniștea-n mine, sporește mai tare,
Un dulce fior, mă ține pe-aproape.

Răspunde iubire, cum am răspuns și eu,
În dragostea oarbă, în demonul sfânt,
În dor și candoare, pe aripi de vânt,
În somnul adânc, în visul smintit.

EMIL DREPTATE**TABLOU DE TOAMNA**

Peste câmpul cu nori și rugină
Numai toamna m-aude de strig.
O gutuie mai arde-n lumină
Dar în miezul ei simt că e frig.

Somnoroasă ziua îmi cade pe ochi
Ca un foșnet de aripi pe zare,
Singuratic șiragul acesta de ploi
Un cârd de-ntrebări mi se pare.

Ca pescăruși rătăciți pe un șes
Ori a inimii desfrunzită grădină
Vorbele vechi ca un nou înțeles
O să vină, nesfârșit, o să vină.

ION HARBU**CAUT**

Prin statul cel cu râuri vechi
eu caut azi lumina cea deplină
ce-a vrut să pâlpâie odată în destin
când ne-a adus-o Prometeu
sub forma ei de soare plină.
De n-au găsit-o încă ghizii răi
mi-au spus că-i mult prea depărtată în visare
și mii de ani i-au trebuit
din golurile nopții să răsară.

COSTICA DOGARU**CUNUNA DE CUVINTE**

cuvintele tale, rază de speranță,
în norii clipelor mele,
cele mai grele.
din subconștient, șuvoaie de gânduri,
străbat Universul...
ți le trimit avalanșă,
odată cu sufletul meu chinuit,
suspendat într-un trup ofilit.
doar o plimbare cu tine
pe o faleză celestă
ar fi cel mai bun remediu,
balsam pentru sufletul meu!
să-mi duc gândurile departe,
de lumea ce de tine mă desparte!
doriința de a evada
valsează prin aerul nopții,
acompaniată de corul greierilor strălucitori.
și-mi port tristețea în afara timpului,
printre lacrimi și nori,
când cerul este încă brăzdat
de raze timide de soare,
care apune în apele vălurite din Mare.

MARIANA DAVID**INCIPIO**

Am scos umbra dintr-o floare albastră
Umbra apei dintr-o fântână
A unei frunze de plop
Umbra plopului și bradului și pietrei
Alte și alte umbre am căutat
Am găsit și păstrat sub cheie
Aproape de suflet,
Ca pe orfanii lumii
Aveam buchete de umbre
O frumusețe calmă, de drum lung
Din orice puteam scoate umbra
Nu se plângea nimeni,
Dimpotrivă, se-nghesuiau
Păsări, dealuri, chiar nori
Așteptau cuminți să le vină rândul
Ieri am vrut să scot umbra din viață
Din viața mea, pentru început
N-am putut, oricât am încercat
Atunci, i-am pus în brațe
Cel mai mare buchet de umbre
Așa, am făcut-o fericită!

GEORGE ENE**TIMP VERDE COCLIT**

Timpul dăluie nestingherit
Istorie din infinit.
Scene fremătând cu-nțele
Se desprind din alt univers.
Între stalactite și stalagmite –
Pofta uriașului care ne-nghite.
De ere, în peșteră se urmează un curs:
Laolaltă se-ncălzesc oase de om și de urs.
Spre luminare, deschidem iar cartea:
Sub Isaia numai virtușii țin partea;
Păcătoșii, toți la un loc – hrană pentru foc!

În margini, adevărul trage pe sfoară
O necurată cu fața blurată,
În timp ce momăia cu ochiul stins
Stârnește, sălbatic, rugul aprins.
– Lui ce-i spuneți să-l nimeriți?
Ei cât îi ascundeți s-o mulțumiți?

*

Dirijorul toarnă-n cascade octave,
Coborând când tonuri lichide, când grave.
Calmi, perfizii își tot savurează nectarul,
Aruncând pe cămașa oricăruia zarul.
Sceptic, criticul strâmbă din nas;
Istoria e-n urma lui c-un plaivas.
Prinsă-n irezistibil antren,
Lumea pierde tren după tren.
Totuși, teama-i ajunge-nainte,
Călărind spinări de cuvinte.
Timp verde coclit – râul lui Heraclit...
Fără umăr iubit – neam rău risipit.
În oglinda Firescului – umbra Dumnezeiescului...
Până să pice, înțeleptul dă s-o ridice.

IOAN FLORIAN

FĂRĂ IUBIRE

Viața fără de iubire
E ca o vară fără ploi
E ca o primăvară fără flori
E ca o iarnă care nu mai vine

E ca o toamnă fără roade
Citind Bacovia plângând
Vezi tinerețea ta fugind
Norocul tău pe cale arde.

GHEORGHE TRIFU - EPIGRAME

CORUPȚIA-TELESPECTATOR

Corupția privește la televizor
Cuprinsă, sigur, de o tainică mirare
Preocupați să o discrediteze vor
Cei care o susțin și o fac și mai mare.

ECONOMIE SUBTERANĂ

Se întinde și mereu ia avânt
Boala asta ca o aspră rană,
La noi e ascultat al ei cuvânt
Doar ea-i... deplin suverană.

LIPSA DE EDUCAȚIE

Se zice că-i vinovată Primăria
Că mereu inundă urbea murdăria.
O, dar își recunoaște vina, cu grație,
Lipsa de educație!

VIZIUNI CONTRASTANTE

Acolo e și bine și frumos
Chiar dacă lucrurile sunt pe dos,
Doar aici, pe plaiuri carpatine,
Rău e și atunci când este bine.

ACELEAȘI VECHI PROMISIUNI

Vorbe goale, de ani auzite
Devenite toxice, virale
Iar astăzi, din nou, sunt folosite
Drept momeli electorale.

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR-SRI

CRONOLOGIE: MARTIE – MAI 2023

În perioada martie-mai a.c. s-au desfășurat **Conferințele Sucursalelor ACMRR-SRI**, premergător **Adunării Generale a Asociației**.

*

- **7 martie: Sucursala Cluj** a organizat pentru colegele și soțiile membrilor un eveniment festiv la Complexul hotelier Victoria din Cluj-Napoca. La eveniment a participat și conducerea DRI Transilvania Vest.

Un eveniment similar a fost organizat și de **Sucursala Dâmbovița**.

- **20 martie:** reprezentanți ai birourilor **Sucursalelor Alba, Hunedoara și Sibiu** au avut o întâlnire de lucru cu conducerea Direcției Regionale de Informații (DRI) Transilvania Sud Sibiu, în cursul căreia președinții sucursalelor au prezentat problemele cu care se confruntă în prezent rezerviștii. Aspectele au fost reținute în atenția conducerii DRI, acțiunea fiind apreciată pozitiv de către participanți.
- La *sfârșitul lunii martie*, **Sucursalele ACMRR-SRI au marcat Ziua SRI** prin activități festive.

Un exemplu semnificativ a fost cel al **Sucursalei Bihor**, unde a fost organizat un concurs de tragere la care au fost invitați și colegi din cadrul structurilor de rezerviști militari locale. Au participat cca. 90 de persoane, iar printre invitați s-au aflat comandantul Direcției Regionale de Informații Transilvania Vest, adjunctul Inspectorului șef al Inspectoratului Teritorial al Poliției de frontieră Oradea, șeful Inspectoratului Județean de Jandarmerie Bihor. Concursul de tragere cu pistolul, care a avut loc la Poligonul Kaly & Marymir din Oradea, a fost câștigat de echipa rezerviștilor S.R.I., cel mai bun rezultat fiind fost realizat de Col. (r) Dumitru Gligor.

- **21 aprilie – 1 mai:** Un grup de membri ai **Sucursalei Cluj** a efectuat o excursie în Spania și Gibraltar.
- **05-07 mai:** membri ai **Sucursalelor Constanța, Galați și Ialomița** au participat la o excursie în Delta Dunării, împreună cu reprezentanți ai

societății civile și colegi din Republica Moldova. Au fost vizitate brațul Sf. Gheorghe, lacul Uzlina, Isac, Clisciova, cazarea fiind organizată la pensiunea Danubiu din localitatea Murighiol.

- **Ziua Rezervistului Militar** a fost marcată printr-o succesiune de activități și festivități, la nivel central și al Sucursalelor, de regulă împreună cu celelalte structuri asociative ale rezerviștilor din sistemul național de apărare, ordine publică și securitate națională. Menționăm, cu titlu ilustrativ, câteva din aceste evenimente:

- 22 mai: **Gl. mr. (r) Marin Ioniță**, președinte, și **gl. bg. (r) Vasile Mălureanu**, vicepreședinte, ca reprezentanți ai ACMRR-SRI, au fost invitați și au participat la **Reuniunea** dedicată aniversării a 98 de ani de atestare istorică și 33 de ani de la atestarea juridică a **ANCMRR „Alexandru Ioan Cuza”**, precum și a celor 13 ani de la instituirea Zilei rezervistului Militar. Activitățile aniversare, organizate ireproșabil, au fost găzduite de Sala de Marmură a palatului Cercului Militar Național.
- 29 mai: **Sucursala Constanța** a organizat, sub genericul *„De la Vocație la Creație – idei, forme de manifestare, semnificații”*, o expoziție cuprinzând lucrări cu caracter științific, literar și artistic realizate de membrii săi. Evenimentul a fost găzduit de Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman”.
- 30 mai: **Sucursala Bihor** a organizat un eveniment în memoria colegilor decedați, în cadrul unei slujbe religioase ce a avut loc la biserica militară a Garnizoanei Oradea a M.Ap.N. Cu această ocazie, Sucursala a donat bisericii menționate un drapel tricolor al României și un steag al Episcopiei Ortodoxe ce vor fi arborate în curtea bisericii. La eveniment au participat mai mulți membri ai Sucursalei, care, după încheierea slujbei religioase, au depănat amintiri legate de colegii lor.
- 30 mai: Împreună cu filialele rezerviștilor militari din MAI și MapN, **Sucursala Cluj** a participat la un eveniment organizat în amfiteatrul Cercului Militar din Cluj-Napoca, în prezența unor responsabili ai administrației locale, precum și a unor șefi și reprezentanți ai conducerilor instituțiilor militare din care provin.

IN MEMORIAM

*Ploaia deasă a anilor ne atinge rând pe rând.
Și stejarii falnici cad doborâți de securea nemiloasă a timpului.*

General maior (r) OVIDIU SOARE

La 25 aprilie a.c., a avut loc slujba de înmormântare a colegului și prietenului nostru general maior (r) Ovidiu Soare, la Cimitirul Sfânta Vineri, lângă părinții săi, chiar în ziua în care ar fi împlinit 68 de ani.

A fost însoțit pe ultimul drum pământean de familie, rude și un număr mare de colegi și prieteni, în condițiile unei vremi nu prea prietnice, dovadă a faptului cât de mult a fost apreciat și iubit ofițerul și omul Ovidiu Soare. Au făcut acest lucru cu profundă durere în suflete, pentru că ne-a părăsit prea devreme. Considerăm că este momentul să ne reamintim câteva borne semnificative din bogata și completa sa biografie:

- Generalul Ovidiu Soare s-a născut în 1955, într-o familie de militari. Tatăl său a fost ofițer în Ministerul de Interne, unde a avut responsabilități deosebite.

- După absolvirea liceului, deși avea o paletă largă de posibilități, datorită calităților personale și educației pe care le avea, a optat pentru cariera militară, urmând cursurile Școlii de ofițeri de informații de la Băneasa, pe care a absolvit-o în anul 1977. După doi ani, a absolvit și Facultatea de Drept.

- Repartizat într-o unitate importantă a Serviciului Național de Informații, cea privind paza demnitarilor români și străini, s-a remarcat în scurt timp ca un tânăr ofițer inteligent, destoinic, competent.

- După 1990 a avut o foarte frumoasă carieră în Serviciul Român de Informații, unde, datorită pregătirii și calităților profesionale de excepție, a avansat rapid spre demnități importante. În 1995 a fost numit comandant la Diviziunea Apărarea Constituției, iar în 2000 șef al Inspectoratului pentru Apărarea Constituției și Securitate Economică, structură care coordona trei

unități informative centrale. În aceste funcții, a probat capacități organizatorice și manageriale deosebite. Și-a ales cu grijă colaboratorii și a conlucrat bine cu ei. A reconceptualizat și optimizat activitatea unităților pe care le-a condus, obținând rezultate notabile și un loc distinct în istoria de început a Serviciului Român de Informații.

Dincolo de tristețea pe care ne-o prilejuiește multora dintre noi plecarea sa prematură, ne încearcă și un sentiment de mândrie: în colaborare ori sub comanda acestui om, generalul Ovidiu Soare, am avut șansa să contribuim la apărarea securității naționale într-o perioadă marcată de riscuri și amenințări la adresa țării și a ordinii constituționale.

Urmare aprecierii contribuțiilor sale, Ovidiu Soare a fost avansat în grad până la general maior cu două stele și i-au fost decernate numeroase distincții, medalii și ordine ale statului român.

În plan familial, a avut parte de un mariaj exemplar. Fiica sa, de a cărei evoluție și formare s-a ocupat cu deosebită atenție, a devenit un specialist mult apreciat în domeniul economico-financiar, cu o carieră ce i-a dat satisfacții deosebite. Din păcate, în evoluția și viața generalului Ovidiu Soare au intervenit și momente nefericite:

- La începutul anului 1990, în contextul confuz generat de diversiunea teroristă din decembrie 1989, Puterea provizorie a ordonat reținerea și anchetarea întregului efectiv al unității în care lucrase. Evident, nu s-a putut constata nimic culpabil, dar abuzul fusese comis și nimeni nu a răspuns pentru traumele comise atâtor ofițeri și familiilor lor. Au fost eliberați după circa o lună și jumătate de reținere și anchetă abuzive, perioadă în care au fost supuși unui regim degradant.

- Cariera frumoasă pe care o dezvoltă în Serviciul Român de Informații a fost întreruptă brutal în 2005, când, într-o conjunctură confuză, i s-au adus acuze speculative și nefondate, soldate cu o condamnare cu suspendare. Prin activitățile specifice de combatere a corupției din administrație, justiție și economie deranjase multe interese.

Aceste momente nefericite, marcate de abuz, coroborate cu uzura generată de specificul profesional, condimentat cu stres, efort intelectual maximal și odihnă insuficientă, au subminat profund organismul generalului Ovidiu Soare. Pe fondul unui diabet agresiv și al unor probleme cardiace severe (care au impus în urmă cu câțiva ani o intervenție chirurgicală pe cord deschis), organismul său a cedat.

Demn de subliniat este și faptul că generalul Ovidiu Soare aștepta decizia instanței judecătorești de reabilitare juridică, pe care, însă, nu a mai apucat-o, aceasta fiind pronunțată câteva zile mai târziu, la data de 5 mai.

În condițiile pronunțării acestei decizii în timp util, s-ar fi putut organiza o ceremonie cu onoruri militare așa cum s-ar fi convenit, lucru care, din păcate, nu s-a întâmplat. Prin prezența numeroasă a colegilor, prin gărzile de onoare făcute înainte de slujba de înmormântare, colegii au încercat să suplinească această ultimă nedreptate.

Prin plecarea la stele a generalului Ovidiu Soare, familia pierde un soț grijuliu și un tată iubitor, Țara unul dintre apărătorii săi devotați și neprecupeți, iar noi – foștii colegi – un camarad și prieten de excepție.

În ce ne privește, îl asigurăm pe generalul Ovidiu Soare că-i vom păstra vie amintirea.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

General de brigadă (r) NICOLAE FLORE

În urmă cu puțin timp ne-a părăsit pentru totdeauna bunul și distinsul nostru coleg, general de brigadă (r) Nicolae Flore.

Născut la data de 12 octombrie 1942 în localitatea Cresuia, județul Bihor, a urmat cursurile Școlii de ofițeri de informații de la Baneasa, pe care a absolvit-o cu gradul de locotenent în anul 1967 și care includea și primii trei ani ai Facultății de Drept. Doi ani mai târziu și-a luat licența în Drept.

Și-a desfășurat activitatea pe profilurile Securitate Economică, respectiv Contraspionaj, în cadrul structurilor informative din județul Timiș.

Devotamentul față de români și dragostea de adevăr l-au determinat să se pună în slujba neamului său și să servească sub drapelul național timp de peste trei decenii, îndeplinind exemplar îndatoririle și misiunile de apărare a ființei și valorilor naționale. Întreaga sa carieră profesională a fost marcată de responsabilitate, perseverență, seriozitate, competență și capacitate organizatorică. În toate împrejurările a fost respectat de colegi și a demonstrat o ținută morală ireproșabilă.

După înființarea Serviciului Român de Informații, urmare a pregătirii profesionale de care a dat dovadă, și-a desfășurat activitatea în cadrul SRI Timiș, ocupând diverse funcții de conducere. Prin expertiza dobândită a avut o contribuție semnificativă la formarea profesională a tinerilor ofițeri.

La trecerea în rezervă, în aprilie 1999, a fost înaintat la gradul de general de brigadă în rezervă. Din această poziție s-a implicat cu multă generozitate și dăruire în sprijinul activităților din cadrul Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul Român de Informații – Sucursala Timiș, unde a activat în calitate de președinte timp de patru ani.

Dumnezeu să-l odihnească în liniște și pace, pe măsura omeniei de care a dat dovadă în viața trăită pe acest pământ!

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- *07 aprilie:* La invitația conducerii „Forumului Cultural al Râmnicului” și a „Asociației Seniorilor din Educație, Știință și Cultură” din județul Vâlcea, membri ai **Sucursalei Vâlcea** au participat la un eveniment cultural găzduit de Biblioteca județeană „Antim Ivireanul”. În cadrul manifestării, **col. (r) Gheorghe Huidu** a susținut o prezentare cuprinzând date despre municipiul și județul Vâlcea care se găsesc în arhivele Muzeului Literaturii Române.
- *21 aprilie:* Reprezentanți ai **Sucursalei Satu Mare** au participat la activitățile din cadrul Programului multianual „Comemorarea Eroilor Neamului în județul Satu Mare” – printre inițiatorii căruia se numără **col. (r) ing. Ștefan Coșarcă**, din Sucursala Satu Mare, program aprobat la 11.03.2022 de către prefectul Radu Tiberiu Roca – care au reînceput în localitățile Hodod și Lelei. Evenimentele au avut ca scop manifestarea recunoștinței față de 20 de eroi români căzuți în aprilie 1919 la Hodod și 3 eroi români căzuți în octombrie 1944. Au fost prezenți reprezentanți din unități ale sistemului național de ordine publică, asociații de rezerviști militari din MAPN, MAI și SRI, Asociația Rezervistului Militar Carei, Asociația Unirea 2009 Carei, Societatea Culturală Avram Iancu Carei
- *29 aprilie:* La **Constanța** a avut loc a VIII-a ediție a manifestării sportive „Maratonul Nisipului”, cu participarea unor sportivi din țară și din străinătate. Cu acest prilej, iubitorii de sport din cadrul Sucursalei au participat în proba de 5 km, cu rezultate demne.
- *05 mai:* În colaborare cu Editura Rao, **Sucursala Cluj** a organizat la Muzeul Etnografic din Cluj-Napoca prezentarea cărții „Ce s-a întâmplat de fapt”, avându-i ca autori pe Virgil Măgureanu și Lavinia Betea. Evenimentul, la care a participat dl. Virgil Măgureanu, s-a bucurat de o numeroasă audiență formată din cadre universitare, studenți, ziariști și rezerviști militari.

- 06 mai: Reprezentanți ai **Sucursalei Cluj** au participat la „*Balul Moșilor 2023*”, organizat de „Societatea Culturală Avram Iancu” din România. La eveniment au participat parlamentari, personalități din administrația locală și zonală, oameni de cultură și cunoscuți artiști transilvăneni. Cu această ocazie, președintele „Societății Culturale Avram Iancu”, Tiberiu Groza, a propus realizarea unor protocoale de colaborare cu structurile asociative de rezerviști militari din zonă.

NOI APARIȚII EDITORIALE

- Colegul și colaboratorul nostru **Alexandru Bochiș Borșanu**, din Sucursala **Arad**, este prezent în librării cu un nou roman, intitulat „*Panica din Sala Oglinzilor*” apărut la editura arădeană Concordia. Lucrarea este definită de autor drept „*un roman de ficțiune inspirat din evenimentele petrecute în decembrie 1989 în România*”. Autorul, participant la evenimentele evocate, ne asigură că prin lectura acesteia vom dobândi „*noi cunoștințe despre revoluționari, spioni și psihopați*”.
- Poetul **Alexandru Ene**, din **Sucursala Brăila**, membru fondator al cenacului nostru literar-artistic, publică la Editura Lucas un nou volum de poezii intitulat „*Un vis frumos*”.

VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE: PREZENȚĂ ȘI ECOURI

- Numărul 52 al revistei este recenzat în cotidianul „*Tribuna*” (Sibiu), din 28 martie a.c. Este, de asemenea, prezentat și de săptămânalul „*Accent Media*” (Hunedoara), în numărul 800 (24 februarie-2 martie 2023)

Ilustrăm acest număr cu câteva din lucrările recente ale colegului nostru **col. (r) Gheorghe Rusu**, care își dovedește din plin, încă o dată, pasiunea cu care s-a dedicat artelor vizuale.

oooOOOooo